

yaşa

Sayı:13 Nisan 2007

04 haber: Yaşa 3 yaşında 08 söyleşi: Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu 12 yaşam rehberi: kavramsal sanat
14 kapak dosya: kentsel dönüşüm 26 söyleşi: Sedat Ergin 30 yaşam rehberi: Mevlana
32 mimar: Mustafa Toner 36 müzik: Filiz Ali 40 fotoğraf: Mehmet Günyeli 46 yaşam rehberi: rögar kapakları
48 tiyatro: Ali Poyrazoğlu 52 fotoğraf: deniz fenerleri 58 iş dünyası: Ethem Sancak
62 yaşam rehberi: oryantalizm 64 müzik: Tuluyhan Uğurlu 68 felsefe: Ahmet İnam
70 sinema 72 kitap 74 Yaşar kısılar 76 english summaries

Fırsatlar ülkesi Türkiye

Geçtiğimiz günlerde YASED'in düzenlediği ve Başbakan'ın, yabancı, yerli yatırımcıların, üst düzey yöneticilerin ve medyanın yoğun ilgisi ve katılımıyla gerçekleştirilen konferansta, Türkiye'nin başarıya giden yolda bir fırsatlar ülkesi olduğu konusu tartışıldı ve ülkemizin yükselen potansiyeli konusunda bir görüş birliği oluştu.

Yabancı sermayenin bir ülke için olumlu etkiler yaratabilmesi, ülkenin büyüme ve gelişme potansiyeline sahip olması ile yakından ilgilidir. Türkiye artık bu noktaya gelmiştir. Atılan sağlam ve uzun soluklu makro ve mikro ekonomik adımlar Türkiye'ye yabancı yatırımcının yoğun ilgisini çekmiştir. Rakam-

sı finansal kaynaklara ulaşım ve genel yönetim açısından farklı birikimlere sahiptir.

Ayrıca, doğrudan yabancı sermaye yatırımı ile getirilen yeni ve ileri teknolojinin yarattığı önemli sonuç beşeri sermayenin güçlenmesidir. Eğitimli işgücünün ülke dışına gitmesi ve ülke genç nüfusuna istihdam yaratılması da önemli bir katkıdır.

Bugün küresel sermayeli firmaların varlığı yerel rekabeti geliştirmektedir. Ancak, yabancı sermayenin kayıt dışı ekonomi varlığından rahatsız olduğu ve adil rekabet şartlarını olmazsa olmaz koşul olarak gördüğünü de biliyoruz.

Yaşar Topluluğu 60 yılı aşkın bir süredir Türkiye'de sanayi yatırımları yapan bir grup. İlk yabancı sermayeli ortaklıkları kurmuş, sanayi yatırımları gerçekleştirmiştir.

lara bakacak olursak; ülkemize gelen doğrudan yabancı sermaye uzun yıllar 1 milyar Dolar civarında kalmış, 2005 yılında 9,7 milyar Dolar'a ulaşmıştır. 2006 sonu itibariyle ülkemize gelen uluslararası sermaye 20 milyar Dolar'dır.

Yaşar Topluluğu 60 yılı aşkın bir süredir Türkiye'de sanayi yatırımları yapan bir grup. İlk yabancı sermayeli ortaklıkları kurmuş, sanayi yatırımları gerçekleştirmiştir. Doğrudan yabancı yatırımda, yatırımcı ile uzun dönemli bir ilişki kurulur. Küresel ortamın yerel ortaklığa katkısı olduğu kadar, yerel ortaklığın da yabancıya katkısı vardır. Yerel ortak pazar bilgisine sahiptir, ülke politikası, mevzuat, yerel alışkanlıklar hakkında birikimleri vardır. Buna karşılık yabancı ortak, ileri üretim ve ürün teknolojisi getirebilir. Uluslararası

Yeni yabancı sermayeli yatırımların mevcudiyeti verimlilik, karlılık yanında tüketici memnuniyetine de önemli olumlu etkiler yapmaktadır. Vergi ve istihdam açısından yeni kaynaklar oluşmaktadır. Genç nüfusumuz bütün bu gelişmelerden yararlanacaktır. Diğer taraftan yerel şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerini benimsemesi ile daha yüksek oranda küresel sermaye kaynaklarından istifade edilebileceği inancındayım.

Ülkemiz ve sanayimiz daha başarılı dönemlere doğru yol almaktadır. Reformlar devam etmeli. Daha yapacak çok şey var. Tutarlı stratejiler ile yürümek Türkiye'nin başarı grafiğini yükseltecektir. Geleceğe somut ve iddialı hedefler ve ümitle bakıyoruz.

Sevgi ve saygılarımla

Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu
Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkanı

yaşa

Yaşar Holding A.Ş Adına Sahibi
Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu

Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Yaprak Özer

İçerik ve Tasarım Uygulama
n ks

İndeks İçerik-İletişim Danışmanlık

Kore Şehitleri Cad. No:28 Atılım İş Merkezi
K:4 D:4 Zincirlikuyu-İstanbul

Tel: 0212 347 70 70 Faks: 0212 347 70 77

e-mail: indeks@indeksiletisim.com

web: www.indeksiletisim.com

04

08

14

26

30

58

64

68

40
fotoğraf: Mehmet Günyeli

Yazı İşleri

Yayın Direktörü: Fülay Yaşa

Editör: Berrin Türkmen

Haber Merkezi: Umut Bavlı, Elif Erdem,
Demet Şeker, Şervan Adar Avcı,
Esra Melek Yiğitsözlü, Mert Yıldız, Görgün Yılmaz

Çeviri: Lucy Wood, Dara Çolakoğlu

Görsel Yönetmen

Esen Ataman Kürklü

Grafik Tasarım

Serkan Bengin, Emre Ergül, Emre Alptekin

Fotoğraf:

Dianet

Teknik Koordinasyon: Çağlayan Bayroğlu

İdari İşler: Özge Yurtseven

Baskı

Stil Matbaacılık

İbrahimkaraoğlanoğlu Cad.

Yayıncılar Sk. No: 5 Stil Binası

Seyrantepe/İstanbul

Telefon: 0212 281 92 81

Yayın türü

Yerel-Süreli-3 Aylık

Dergi Yönetim Yeri

Yaşar Holding A.Ş. İstanbul Temsilciliği

Setüstü Kabataş No: 23 İstanbul

Telefon: 0212 251 46 40

Faks: 0212 244 42 00

e-posta: yasadergi@yasar.com.tr

"Yaşa" Dergisi'nin içerik ve tasarımı İndeks İçerik İletişim Danışmanlık tarafından yaratılmış olup, Fikir ve Sanat Eserleri Yasası kapsamında eser olarak koruma altındadır. "Yaşa" Dergisi'nde yayınlanan yazı ve fotoğrafların yayma hakkı ve "Yaşa" markası ve logosu Yaşar Holding A.Ş.'ye aittir. Kaynak gösterilse dahi, hak sahiplerinin yazılı izni olmaksızın ticari amaçlarla kullanılamaz. Dergide yayınlanan yazılar, yazarların kişisel görüş, yorum ve tavsiyelerini içermektedir. İndeks İçerik İletişim Danışmanlık veya Yaşar Holding A.Ş., yazılarda yer alan bilgi, görüş ve tavsiyeler nedeniyle doğabilecek maddi veya manevi zararlardan hiçbir şekilde sorumlu değildir.

32

36

46

48

52

04 haber: Yaşa 3 yaşında 08 söyleşi: Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu 12 yaşam rehberi: kavramsal sanat 14 kapak dosya: kentsel dönüşüm
26 söyleşi: Sedat Ergin 30 yaşam rehberi: Mevlana 32 mimar: Mustafa Toner 36 müzik: Filiz Ali 40 fotoğraf: Mehmet Günyeli
46 yaşam rehberi: rögar kapakları 48 tiyatro: Ali Poyrazoğlu 52 fotoğraf: deniz fenerleri 58 iş dünyası: Ethem Sancak 62 yaşam rehberi: oryantalizm
64 müzik: Tuluyhan Uğurlu 68 felsefe: Ahmet İnam 70 sinema 72 kitap 74 Yaşar kısılar 76 english summaries

Yaşa sizinle güzel

Yaşa sayfalarında fikir önderleriyle yapılan söyleşilerin yanı sıra müzik, tarih, arkeoloji, felsefe, dekorasyon, mimari, tasarım, fotoğraf, sağlık; yani yaşama dokunan her türlü haber yer buluyor.

Yaşa yaşıyor, yaşadıkça gelişiyor, geliştikçe yaşama yeni yaşanacaklar katıyor.

Özetle, Yaşa'da kısır döngülerin en güzeli yaşanıyor.

Aşkın kakaolu hali...

Kakao... Çiçeği Kaka Osması denen bitiden yola çekildi milyon yıllarca önce...

Çiçeği, yemyeni, güçlü, keskin tadıyla...

Kakao çekirdeği kakaolu tohumu olarak...

Fark yaratan tasarımlar

Farklı, yeni, merak uyandıran...

İnsanın yaratıcılığı aslında...

Başarılar elde etmek için...

Aynı manzara başka bir açıyla...

Türkiye'yi böyle görmediniz!

Bu harika manzara nasıl çekildi?

Bu harika manzara için...

Dost başa, düşman ayağa...

Ayakkabı için ne anlama geliyor? Yalnızca ayaklarımız korumak için gidiğimiz bir örtü mü yoksa ayakkabı giymeyenler? Tabii, ayakkabılarımız kişisel bir ifade ve zevkimize de yansıyor...

Ayakkabı, bir insanın kişiliğini yansıtan en önemli aksesuarlarından biridir. Ayakkabı, sadece ayaklarımızı korumak için değil, aynı zamanda bizi dışarıya karşı nasıl gördüğümüzü de belirler. Ayakkabı, bir insanın zevkine, tarzına ve yaşam tarzına da yansır. Ayakkabı, bir insanın kişiliğini yansıtan en önemli aksesuarlarından biridir.

Ayakkabı, bir insanın kişiliğini yansıtan en önemli aksesuarlarından biridir. Ayakkabı, sadece ayaklarımızı korumak için değil, aynı zamanda bizi dışarıya karşı nasıl gördüğümüzü de belirler. Ayakkabı, bir insanın zevkine, tarzına ve yaşam tarzına da yansır. Ayakkabı, bir insanın kişiliğini yansıtan en önemli aksesuarlarından biridir.

Ayakkabı, bir insanın kişiliğini yansıtan en önemli aksesuarlarından biridir. Ayakkabı, sadece ayaklarımızı korumak için değil, aynı zamanda bizi dışarıya karşı nasıl gördüğümüzü de belirler. Ayakkabı, bir insanın zevkine, tarzına ve yaşam tarzına da yansır. Ayakkabı, bir insanın kişiliğini yansıtan en önemli aksesuarlarından biridir.

Ayakkabı, bir insanın kişiliğini yansıtan en önemli aksesuarlarından biridir. Ayakkabı, sadece ayaklarımızı korumak için değil, aynı zamanda bizi dışarıya karşı nasıl gördüğümüzü de belirler. Ayakkabı, bir insanın zevkine, tarzına ve yaşam tarzına da yansır. Ayakkabı, bir insanın kişiliğini yansıtan en önemli aksesuarlarından biridir.

Tophane'de nargile keyfi

Nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi...

Nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi...

Nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi...

Nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi, Ankara'da her hafta düzenlenen Tophane'de nargile keyfi...

şa'nın bugüne kadar kaydettiği gelişim, Yaşar Grubu'nun gelişim ve değişiminin aynası niteliğini taşıyor. Yaşar Grubu 62 yıldır sağlam adımlarla büyüyerek Türk özel sektörünün gelişmesine katkıda bulundu. Ülke ekonomisinin yanı sıra Türk insanının sosyal ve kültürel gelişimine de önem verdi. Yaşa da bu çizgide yoluna devam etti ve bugün 13. sayıya ulaştı.

Başlangıcından beri üç ayda bir yayımlanan Yaşa, ilk sayısından itibaren yaşamın içinde, her şeyiyle hayatı çağrıştıran bir dergi olarak kurgulandı. Zengin içeriği ve tasarımıyla bir kurum dergisi olmanın ötesinde okuyucularının bilgisine bilgi katabilecek, onları pek çok konuda aydınlayabilecek ama aynı zamanda hoşça vakit geçirmelerini sağlayabilecek bir dergi olarak yoluna devam etti, ediyor.

Yaşa'nın sayfalarında iş dünyasının fikir liderleriyle yapılan söyleşilerin yanı sıra müzik, tarih, arkeoloji, felsefe, dekorasyon, mimari, tasarım, fotoğraf, sağlık; yani

O deniz, kırmızı, sarı, siyah, beyaz, yeşil... "Dip Balıkları Atlası" kitabı, Türkiye'de bulunan 100'den fazla balık türünü tanıtmak için hazırlanmıştır. Bu kitap, Türkiye'de bulunan 100'den fazla balık türünü tanıtmak için hazırlanmıştır. Bu kitap, Türkiye'de bulunan 100'den fazla balık türünü tanıtmak için hazırlanmıştır.

"Dip Balıkları Atlası"

Türk denizindeki balık türlerini tanıtmak için hazırlanan "Dip Balıkları Atlası" kitabı, Türkiye'de bulunan 100'den fazla balık türünü tanıtmak için hazırlanmıştır. Bu kitap, Türkiye'de bulunan 100'den fazla balık türünü tanıtmak için hazırlanmıştır.

"Dip Balıkları Atlası" kitabı, Türkiye'de bulunan 100'den fazla balık türünü tanıtmak için hazırlanmıştır. Bu kitap, Türkiye'de bulunan 100'den fazla balık türünü tanıtmak için hazırlanmıştır. Bu kitap, Türkiye'de bulunan 100'den fazla balık türünü tanıtmak için hazırlanmıştır.

54 sanatçı Mehmet Fırtınayla
19.04.2014 10:00

55

Renk, kumaş ve sanatın buluşması

Mehmet Fırtınay, kumaş üzerine renklerle yaptığı çalışmalarla Türkiye'de ilk kez kumaş sanatını popüler hale getirmiş ve sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiştir.

Yeni bir sanat türü olarak kumaş sanatı, Türkiye'de ilk kez Mehmet Fırtınay tarafından geliştirildi. Fırtınay, kumaş üzerine yaptığı çalışmalarla, sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiş ve sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiştir.

Fırtınay, kumaş üzerine yaptığı çalışmalarla, sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiş ve sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiştir. Fırtınay, kumaş üzerine yaptığı çalışmalarla, sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiş ve sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiştir.

Fırtınay, kumaş üzerine yaptığı çalışmalarla, sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiş ve sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiştir. Fırtınay, kumaş üzerine yaptığı çalışmalarla, sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiş ve sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiştir.

10 belediye başkanının
19.04.2014 10:00

11

Tasarım, duygulara yöneliyor

Güçlü duyguların ve yüksek kaliteli tasarımların birleşimi, Üst düzeyde yaşam tarzını tanımlayan modern mobilyaların, yerel belediyelerin, kumaş üzerine yaptığı çalışmalarla, sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiş ve sanatçıların kumaş üzerine çalışmasını teşvik etmiştir.

yaşama dokunan her türlü haber yer buluyor. Yaşa yaşıyor, yaşadıkça geliyiyor, geliştikçe yaşama yeni yaşanacaklar katıyor. Özetle, Yaşa'da kısır döngülerin en güzeli yaşıyor.

İlk sayı Türkiye genelindeki üst düzey yöneticilere, çeşitli medya organlarına ve sivil toplum kuruluşları ile üst düzey bürokrasi ve dış temsilcilik üyelerine ulaştırılmıştı. Dergi yıllar içinde "paylaştıkça çoğaldık" dercesine yayıldı, tirajı arttı.

Yola çıkarken amaç yaşamı paylaşmaktı, birlikte yaşamaya başladık. Amacımız günlük koşuşturma içinde kaçırdığımız yaşamı bir yerden yakalamaktı, ona tutunmak, yeni ufuklar açmaktı. Bir baktık ki birlikte yeni yaşamlar keşfediyoruz.

Yaşa'nın yaşanacak yeni sayılarında buluşmak üzere, sevgiyle...

18 yören Alagazi
19.04.2014 10:00

19

Yel değirmenleri, sörf, taş evler

Yel değirmenleri, sörf, taş evler Alagazi'de... Alagazi, son yıllarda geleneksel mimarisini koruyarak, modern yaşam tarzını benimsemiştir. Alagazi, son yıllarda geleneksel mimarisini koruyarak, modern yaşam tarzını benimsemiştir.

Alagazi, son yıllarda geleneksel mimarisini koruyarak, modern yaşam tarzını benimsemiştir. Alagazi, son yıllarda geleneksel mimarisini koruyarak, modern yaşam tarzını benimsemiştir.

Gelecek uzun soluklu stratejilerle hedefe yürüyen kurumların olacak

Yaşar Türkiye'nin ilklerini yapmış, öncü sanayi kuruluşlarından biri. İzmir deyince akla gelmeleri şaşırtıcı değil. Boya ve kimya sanayi, gıda ve içecek sanayi, temizlik kağıtları, turizm ve otelcilik, dış ticaret gibi pek çok iş kolunda faaliyetlerini biliyoruz. Her gün ürünlerinin bir kısmını evimizde görüyoruz.

Tabii dışarıdan böyle görülebilir. Yaşar son yıllarda önce iç organizasyonunda yaptığı değişimi, geçtiğimiz yıl dışarıya da taşıyınca, pek çoğumuz birden ne oluyor diye gözlerimizi Topluluğa çevirdik. Yeni ve radikal kararlar alındı, yeni yönetim anlayışları uygulandı ve girdikleri darboğazdan çıkma başarısı yolunda önemli adımlar atıldı.

Üç yıl önce yönetim kurulu başkan vekilliğinden başkanlığa gelen Feyhan Kalpaklıoğlu, kısaca özetlediğimiz bu çıkış, duraklama, gerileme ve yeniden çıkış öyküsünün içindeki önemli bireylerden biri. Ailenin diğer fertleri yönetim kurulu ve icracı ekiple birlikte çalışmaları yürütüyor. Türkiye ekonomisinin önemli oyuncularında yer alan gruplara baktığınızda bir elin parmaklarını geçmeyen profesyonel kadın yönetici ve liderlerden biri.

Röportajda sorduğum soru ve verdiği yanıtları okuyunca farklı bir Yaşar'la karşılaşacaksınız. Farklılığı yaratmanın kaçınılmaz olduğunu düşünebilirsiniz. Ancak

önemli olan düşünceleri hayata geçirmek. Röportaj boyunca gözünüze en fazla takılacak kelime, strateji. Kalpaklıoğlu, Yaşar'daki düşünce değişimini detaylarıyla anlattı.

Kalpaklıoğlu, geçtiğimiz yılı radikal adımların atıldığı bir yıl olarak tanımlıyor ama aynı büyüklükteki adımları farklı istikametlerde bu yıl da atmaya kararlı gözüküyor. "Bugünü tahmin etmiş miydiniz?" diye sordum, "Hayal etmiştim" diye yanıt verdi. Hayali sevip sevmediğini sorduğumda her şeyin hayalle başladığını söyledi. Şirketlerle ilgili sorularımın neredeyse hepsine küresel yanıtlar verdi.

"Kendinize zaman ayırıyor musunuz?" diye sorduğumda, net olarak "Evet" yanıtını verdi, anlatınca ben "Hayır" dediğine kanaat getirdim: "Kendime zaman ayırmak için öyle bir saat, bir günüm yok. İnsanın kendisine zaman ayırması beş dakika da olabilir. O beş dakikada siz beş saatlik bir şey de yapabilirsiniz." Kalpaklıoğlu kendisine ayırdığı en mutlu zamanları şöyle tanımladı: "Kitap okumak ve müzik dinlemek hoşuma gidiyor. Okuduğum çok sayıda biyografi var. Felsefe, tarih, doğal yaşam, sağlıklı beslenme, çevre konuları, kısaca her konuda okurum. Seyahat etmek, yeni yerler görmek beni motive eder. Doğa yürüyüşlerimi aksatmaya çalışırım. Bazı sporlara ilgi duymama rağmen galiba o konuda yetenekli değilim."

Ağırlıklı iş dünyasına ilişkin sohbetimizin arasına sıkışan birkaç özel hayat kırıntısını bir kenara bırakacak olursak, Kalpaklıoğlu'nun gözünden Yaşar, iş dünyası, küresel yönetim anlayışı ve dün/bugün/gelecek dansına hoş geldiniz.

2006'yı değerlendirerek başlayalım. 2006, Yaşar Holding açısından nasıl geçti?

Yaşar Holding 2006 yılını hedefleri doğrultusunda kapattı. 2001 krizinden itibaren rehabilitasyon, yeniden yapılanma ve yeni stratejiler doğrultusunda çalışan bir ekip vardı. Bu ekibin hedeflerinden bir tanesi, Yaşar Holding'in finansal yapısını güçlendirecek yeni bir yapıya oturtmaktı ve bu da uzun soluklu bir strateji ve karlı bir performansla olabilecek bir konuydu. Diğer de, TMSF ilişkilerinde bir sonlanma veya arınma hedefi diyelim. Her iki hedefin de dış finansman yoluyla yapılmasını planladık, bunları gerçekleştirmek için geçen yıl Şubat ayında başlayan yoğun çalışmalarla, yılın son çeyreğinde net şekilde hedeflere ulaşıldı. Bunun neticesine TMSF'ye olan borçların kapatılması diye bakabiliriz. Dresdner Bank öncülüğüyle 200 milyon Euro'luk bir tahvil ihracı gerçekleştirdik. 2006 yılında Yaşar Topluluğu şirketlerinin performansı karlılıkları bütçelenen hedefler doğrultusunda gerçekleşti.

2006 önemli adımların atıldığı, değişim yılı sayılabilir mi?

Öyle düşünülebilir. Yedi yıllık, beş yıllık uzun vadeli bir finansman, 40-50 finans kuruluşuyla çalışırken, sistemi iki üç finans kuruluşuyla çalışır hale getirmek ve çok net stratejiler oluşturmak önemliydi. Doğru hedefler ve stratejilerle gittiğimize ikna olunduğu için olumlu bir rating alabildik. Tabii 2006'da her şey bununla kalmadı. 2006 yılında, dışa açılma konusunda da önemli projeler başlatıldı. Projelerden bir tanesi gayrimenkul sektör-

yeni bir anlayış getirdik. Eskiden stratejiler yıllık ve daha uzun dönemlerde yapılırdı. Şu anda stratejiyi sürekli konuştuğumuz yeni bir formata soktuk.

Biraz açalım mı, nasıl oluyor?

Dünya hızla küreselleşiyor, gündem çok hızlı değişiyor. Bu yeni dünyanın gerekleri ve bizim bulunduğumuz sektörler itibarıyla, daha sık ve hatta sürekli bir araya gelen düşünme platformları yaratıp, hedeflerimizi ve planlarımızı yapıyoruz. Sektörden ve konusunda uzman kişileri de bu işin içine alarak, kendi sektörlerimizdeki değişimi farklı bakış açılarından görüyor ve durumumuzu ayarlıyoruz. Rekabetçi olmak için bu çok önemli.

Bir yaratıcı ekipten mi söz etmeliyiz?

Hayır, bunlar, Yönetim Kurulu, İcra ve İcra'ya bağlı yönetimin birlikte yürüttüğü çalışmalar. Örneğin tüketici davranışlarını analiz ediyoruz. Mevcut işlerimiz ve büyüme hedeflerimizin yanı sıra sektörlerimizdeki yeni gelişmeleri izliyor ve hedefler koyuyoruz.

O zaman yönetim kurulu işin içinde daha fazla rol alacak...

Yönetim Kurulu yine kurumsal yönetim sistemi içinde kalmalı, İcra'da değil. Strateji ve hedefi belirlemek, performansı takip etmek zaten Yönetim Kurulu'nun işi. İcra ise Yönetim Kurulu ile birlikte belirlediği hedefleri rakamlara ve olaylara dönüştürüp uygulanmasını yapan pozisyon oluyor diyelim. Önemli bir iş bölümü olduğunu düşünüyorum. Başarı için birlikte uyum içinde çalışmak şart.

Bu çalışmalarını başlattınız mı?

Evet. Ne zaman ki, stratejik planlar statik olmaya başlıyor, dünyadaki hızlı değişimi yansıtmıyor, sorun var

Yaşar Topluluğu 2006'yı atak yaparak kapadı. Grup TMSF'ye olan borçlarıyla birlikte iç piyasada üzerinde taşıdığı riskleri bir kalemde sildi. Toplam 200 milyon Dolar'lık tahvil ihracı, topluluğa yalnızca likidite açısından değil, gelecek stratejileri açısından da önemli bir ivme kazandırdı.

ründe olacak. İzmir'de Yaşar Holding'in sahip olduğu bir araziye geliştirme konusu üzerinde çalışıyoruz. Böylece topluluk farklı alanlardan yeni kaynak yaratılması üzerine de yoğunlaşıyor.

Nerede?

Bornova'da ilk boya tesislerinin kurulduğu yerde, şu anda kullanılmayan büyük bir alan var.

Gelecek yıl için başka bir heyecanlı proje var mı?

2007 içinde iddialı büyüme hedeflerimiz var. Yeni ürünler ile tüketiciye bol seçenek sunacağız. Ayrıca yurtdışı projelerimiz de hızla yürüyor.

Nedir bu hedefler, biraz daha somut olarak söz etmeniz mümkün olabilir mi?

İş kollarımıza göre değişiyor. Topluluk olarak yüzde 10-12 civarında büyümeyi hedefliyoruz.

Büyüme hedefiniz Türkiye'den daha hızlı...

Türkiye'den daha hızlı büyüyeceğimiz sektörler var diyelim.

Hangilerinde, gıdada mı?

Gıda sektörü, içecek sektörü. Aslında yeri gelmişken Yaşar Holding çalışmalarında önemli bir yenilik olarak gördüğüm ve üzerinde özenle çalıştığımız bir gelişmeden söz etmek istiyorum. Stratejik plan çalışmalarımıza

demek. Yönetim Kurulu biraz daha etkin ve değişime liderlik yapsın görüşündeyim. Herkesin görüşlerini söyleyebileceği katılımcı platformlar oluşturmak önemli. Daha yaratıcı, daha radikal, daha cesur fikirlerin çıkması gerekiyor. Bu da rutinden ayrı platformlar oluşturulmasını gerektiriyor. Dünyada pek çok şey oluyor, her an yeni fırsat çıkabiliyor; dolayısıyla yılda bir karar verilen ve "beş yıllık strateji yapacağım, öbür yıl da o stratejiyi gözden geçireceğim" tarzı sistemlerden süreklilik arz eden, işi daha nasıl büyütürüz diyen sistemlere kayıyoruz.

Yaratıcı ekiplerden söz ediyorsunuz. Oysa İzmir insan kaynağının yetersiz olduğu ve kimsenin gitmek istemediği bir yer olarak anlatılırdı. Demek ki bu tür sorunlar artık geride kalmış...

Liderlik çok önemli. Ama liderlik tanımı da farklı hale geldi, işimizi ekipler yürüttüğü için daha fazla takım ruhunu içeren bir liderlik anlayışına gerek var. Bilgi ve iletişim çağında yaşasak da, dünya elimizin altında olsa da, icraat ve gelişme için mutlaka vizyoner liderlik gerekiyor. İnsanlara doğru ve gerçekleştirilebilir hedefler verildiğinde, doğru stratejiler geliştirildiğinde; kısacası etkin bir yönetim biçimi, performansı çok artırıyor. Sürekli talimatla iş yapan bir anlayıştan, fikir üreten ve kendini yöneten ekiplere geçmek ve yaratıcı fikirleri geliştirmek, desteklemek, teşvik etmek gerekiyor. Yaratıcı bir ekiple çalışacaksa belirli sahalarda özerklik ver-

10 söyleşi: Feyhan Yaşar Kalpaklıoğlu

mek lazım. Zaman çok değerli, çok daha iyi kullanmamız gerektiğine inanıyorum. Organizasyonu hızlı hareket eden ve karar alan bir yapıya getireceksek yeni konulara da açık olmak gerekiyor.

Hedefiniz ne?

İki hedefimiz var. Birincisi Yaşar olarak karlılığımızı artırmak, ikincisi de işimizi büyütmek. Bu iki hedef aynı zamanda küresel oyuncu olmak için olmazsa olmaz konular. Öncelik rutinin dışında "breakthrough" diye ifade ettiğimiz yeni konular. Yani Yaşar'ı bir yerden bir yere taşıyacak projeler üretmek üzerine çalışıyoruz.

Yurtdışında hedef ne?

Körfez ülkelerinde Pınar ürünleriyle, markamızla varız. Mevcut pazar payımızı ve ürün çeşitliliğimizi artırmak hedefimiz. AB'de Pınar olarak beyaz peynir pazarında varız. Hindistan, Rusya gibi büyük pazarlar ilginizi çekiyor.

Hindistan, Rusya zor coğrafyalar değil mi?

Bu ülkelerde, birçok global yatırım ve marka mevcut. Özellikle Rusya'dan söz ediyorum, tüketici orada. Bugün tüketicinin ve büyümenin olduğu yerde büyüebilirsiniz. Büyümenin olmadığı bir yerde, örneğin Avrupa'da büyümek zor, rekabet yoğun. Bunlar gelişmekte olan pazarlar, genç nüfuslu ülkeler.

Tüketecek nüfusa gidiyorsunuz anlaşılabilir...

Bugün dünyanın bütün büyük markaları Çin'de varlar. Coca Cola Afganistan'da tesis açtı. Bütün dünyada olmak gibi bir hedefimiz yok. Bu sektörlerdeki potansiyeli ciddi olarak inceliyoruz. Doğru insan, doğru ortak ve doğru yapıyla gitmelisiniz. Bunlar Yaşar Holding'in üç yıllık stratejileri içinde olan öncelikler. Bu çalışmalar iyi hazırlık yapılarak, doğru bir planla gitmemiz gereken

caretinin tek tip kurallara oturduğu ve her açıdan insan kaynağının öneminin arttığı bir ortamda, geçmişteki koşullarla iş yapmak imkansız. Yalnızca bir ülkeye odaklandığınız, global olmadığınız zaman fazla büyüme ve rekabet şansınız yok. O büyüme ancak ülkenin büyümesi kadar sürdürülebilir. Üstelik Dünya markalarıyla da rekabet etmek imkansız oluyor. Büyüme için şirketi farklı coğrafyalara taşımanın yolunu bulmalısınız. Burada da tüketiciyi yakalamak, kaliteyi yaratmak için doğru strateji, araştırma önemli.

Kapasiteniz hangi tür kapasite?

Bilgi ve teknoloji kapasitemiz, insan kapasitemiz, sermaye kapasitemiz... Fakat sermaye artık bir kısıt değil, iyi projeleri destekleyen birçok kaynak var. Yaşar, iyi projeler yarattığında bugün de, geçmişte de hem ortak bulabilmiş hem finans desteği alabilmiş. Yaşar'ı tekrar yaratıcı konumuna doğru götürmek için çalışıyoruz.

İki yüz milyon Euro tutarındaki tahvil satışı Yaşar için nasıl bir yenilikti?

Başarılı bir proje olarak adlandırılabilir. Birincisi Türkiye'ye olan güvenin göstergesi idi. İkincisi Yaşar'a olan güvenin. Geçmiş performans, doğru organizasyon ve kişiler kurumsal yönetim, sağlıklı gerçekçi büyüme ve gelecek planları. Doğru bir yerde olduğumuz için biz bu kaynağa ulaşabildik. Kısa vadeli finans yapısından daha uzun vadeli bir yapıya sahip olduk.

Aslında bankalara olan borcunuzu şimdi başka kaynaklara aktarmış oldunuz.

İşinizin finansmana ihtiyacı var. Çünkü bütün iş kollarında büyümeniz, fonlanmanız gerekiyor. Hammadde alıyorsunuz, üretiyorsunuz, satıyorsunuz. Bu süreç başlı başına bir işletme sermayesi gerektiriyor. Bir şirketin borçsuz çalışması diye bir denge yok, ama bütün mesele borçta uluslararası firmalarla rekabet edecek faiz ve vade yapısında olmak. Türk bankacılık sistemi; sermaye yapısı, limitleri, kuralları açısından büyük operasyonlara açık değil uzun yıllar. Ya da daha zordu diyelim.

İnsan kaynaklarında yeni unsurlar var mı? Başarılarınızın altında İK faktörü var mı?

Doğru insanı doğru pozisyonda görevlendirmek, yalın bir organizasyona geçmek, ekip çalışmalarına geçişi sağlamak gerekiyor. Yaşar Topluluğu başarılı bir şekilde insan kaynağını her zaman kendi içinden yaratmıştır. Bu konuda yerleşik bir kültürümüz var. Tabii kriz zamanlarında kayıplarımız, birtakım ertelediğimiz stratejiler de oldu. Ama bugün uyguladığımız politikayı tanımlayacak olursak, insan kaynağında radikal bir şey yapmadık, yalnızca genel prensiplerimizi çok daha etkin ve tavizsiz uyguladık diyelim.

İnsan kaynaklarında yeni unsurlar var mı? Başarılarınızın altında İK faktörü var mı?

Doğru insanı doğru pozisyonda görevlendirmek, yalın bir organizasyona geçmek, ekip çalışmalarına geçişi sağlamak gerekiyor. Yaşar Topluluğu başarılı bir şekilde insan kaynağını her zaman kendi içinden yaratmıştır. Bu konuda yerleşik bir kültürümüz var. Tabii kriz zamanlarında kayıplarımız, birtakım ertelediğimiz stratejiler de oldu. Ama bugün uyguladığımız politikayı tanımlayacak olursak, insan kaynağında radikal bir şey yapmadık, yalnızca genel prensiplerimizi çok daha etkin ve tavizsiz uyguladık diyelim.

Neydi genel prensipler?

İçeriden yükseltme, yetenek havuzlarımızı oluşturup geliştirme, eğitim, organizasyon yapısındaki belirsizlikleri ve karmaşaları giderme, iş tanımlarını güncelleştirme, performans değerlendirme, devam etmekte olan birçok insan kaynağı projesi var. Gruba yeniden rekabetçi ve yaratıcı yönetici çekme süreci başladı. Geçenlerde dinlediğim bir konuşmadan aklımda kalan şu

yerler. Pınar markası Turquality projesinde, Türkiye'nin tanınmış markalarının içinde. Bizim çok geniş bir ürün gamımız var ancak bölgesel çalışma yaptığımız zaman, lokal tüketicinin taleplerine göre ürün geliştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Örneğin Körfez ülkelerinde yıllar önce Labne'yle pazara girdik.

Bazı sektörlerden çıkıyorsunuz...

Bazı ana işimiz olmayan faaliyetlerimiz var. Catering sektöründeydik, devrettik. Hindi işinde büyük oyuncuyuz ama hindi damızlık işimiz önemli stok gerektiriyordu, büyük ciro getirmeyen işti. Bu iş kolundan da çıktık. Biz Yaşar'da sürekli odaklanmak, liderliğimizi korumak ve karlılığı artırmak üzerine çalışıyoruz.

2007'de devam edecek mi? Hangi alanlarda? Gıda mı boya mı?

Devam edecek. Ama gıda ve boya birbirinden farklı. Pazar payını yeterli bulmadığımız ya da tüketicinin beğenmediği ürünlerimizi üretmiyoruz, ama her yıl çok sayıda da yeni ürün piyasaya çıkıyor. Dolayısıyla zaten kendi içinde bir dengesi var.

Geçmişin Yaşar'ıyla bugünün Yaşar'ı arasındaki farklar neler?

Geçmişin Yaşar'ı ya da bugünün Yaşar'ı mı yoksa, geçmişin Türkiye'si ve bugünün Türkiye'si mi? Enflasyonun düşük olduğu, sınırların ortadan kalktığı, dünya ti-

cümleyi paylaşayım: “Hızlı gitmek istiyorsan tek başına git. Uzağa gitmek istiyorsan ekiple git.” Kriz döneminde hızlı olmak çok önemliydi. Artık uzun vadeli bakıyoruz geleceğe. Dinamik organizasyonlar değişen şartlara göre, gerektiğinde hızlı, gerektiğinde de uzağa gitmek zorunda.

Know how mı inovasyon mu?

İnovasyon öyle anlaşılabilir da yalnızca yeni ürüne gelmiyor. Şu ana kadar anlattıklarımın hepsini inovatif bir çalışma olarak algılayabilirsiniz; yeni iş yapma koşulları, yeni organizasyon çalışmaları, bütün bunlar yenilik hızı, ilerleme getiriyor kuruma. Neticede dün yaptığını, bugün farklı bir şekilde yapıyorsan ve bu yolda daha karlı bir büyüme ve tüketiciye ilave değer yaratıyorsan bu inovasyon oluyor. İnovasyon bitmeyen bir süreç, bence bundan sonraki 20 yıl kendini sürekli yenileyen, tüketiciye göre değişim yaratan, kurum ve kişiler inovatif olacaklar ve onlar göğüsleyecekler yarışı görüşüne sahibiz.

Üç yıl öncesine dönerseniz, bugünü tahmin edebiliyor muydunuz?

İş sadece tahminlerle olmuyor ama hayal edip, her zaman uzun soluklu hedefler koymanın yararına inanıyorum. Yaşar’ın zaten böyle bir potansiyeli var. Zorlu bir sürecin içindeydik. Yönetim Kurulu Başkanı olduğum zaman zaten o sürecin içindeydim. O dönem Türki-

ye’nin geçirdiği makroekonomik sıkıntıları, politik istikrarsızlıkları, çeşitli global krizleri yaşadık. Danışmanlarımızla çalışıyor; stratejileri ve ana faaliyet alanlarımızı belirliyorduk. Kurumsallaşma ve ana iş kollarına odaklanma, verilen kararları uygulamadan önce, tabii ki hızlı atılması gereken makro ekonomik kriz vardı. Bu çalışmalar yalnızca son üç yılın icraatı ve hedefi değil.

Ben “tahmin etmiş miydiniz” dedim, siz “hayal etmiştim” dediniz. Hayallerinizin arasında gerçekleşmeyenler var mı?

Tabii ki var. Hayaller sürekli yenileniyor. Gelecekle ilgili hayallerimiz ve hedeflerimiz şimdi yurtdışındaki faaliyetlerimiz. Gündemimizde 20’ye yakın yeni ve devam eden proje var. Önceliklerle çalışmayı seviyorum. Öncelikler olunca daha odaklı, olmazsa olmaz adımları öne alıyorsunuz. Çünkü zaman kısıtlı, insan kaynağı kısıtlı... Neticede daha başarılı oluyorsunuz. Hayallerin tükendiği bir organizasyonda bence liderler kenara çekilmeli.

Hayal güzel bir şey değil mi?

Hayaller hedeflere dönüşüyor. Tabii ki her şey hayalle başlıyor. İş dünyasında hayaller uçuk hayaller olmuyor, neticede iş dünyasının hayali yine de elindeki birikime, insan kaynağına dayanıyor ve sonuçta ayakları yere basan hedeflere dönüşüyor.

12 yaşam rehberi

hazırlayan: şervan adar avşar

Eğlence zamanıydı! Morsbroich Şatosu Müzesi görevlileri 15 Şubat 1976 tarihinde açılacak bir sergi için, içecekleri içinde soğutabilecekleri bir kap arıyorlardı. "Bakin, bu eski yağlı leğen uygun, ama önce yıkamak gerekir!" dedi birisi. Görevliler yağlı leğeni alıp yıkadılar, güzel bir içecek soğutucusuna çevirdiler. Sanatçı Joseph Beuys anlaşılabilir bir şekilde kupa'lara bindi. Meğer görevliler, Beuys'un "Yağlı leğen" isimli eserini yıkamış kendilerine soğutucu yapmışlar.

Enstalasyon, happening ve performans gibi çağdaş sanat alanlarında ilk eserleri vermiş olan Alman sanatçı Beuys, 1921'de Krefeld'de doğdu. Çocukluğundan itibaren doğaya ve hayvanlara karşı ilgiliydi. Eserlerinde doğanın iyileştirici gücüne, büyüüne sık sık yer verdi.

Beuys, 2. Dünya Savaşı'nda Alman Hava Kuvvetleri'ne gönüllü olarak katıldı. İçinde bulunduğu uçak, 16 Mayıs 1944'te Kırım üzerinde düşürüldü ve Beuys olaydan ağır yaralı olarak kurtuldu. Beuys'u bulan göçebe Tatarlar, onun yaralı bedenini yağlayıp keçe ile sardılar ve Beuys'u bu şekilde belki de ölmekten kurtardılar. İşte bu kaza sanatçının yaşamında dönüm noktası oldu. Tatarların kendisini iyileştirmek için kullandığı maddeler ise daha sonra eserlerinde temel malzeme olarak yer aldı.

Kavramsal sanat ve Beuys

2. Dünya Savaşı sonrasında spiritüel bilim konusunu inceleyen ve sulu boya çalışmalarına başlamaya başlayan Beuys, 1947 yılında Düsseldorf Sanat Akademisi'ne girdi. Burada profesörlüğe kadar yükseldi. Beuys'un "Genişletilmiş Sanat" ve "Toplumsal Plastik" adını verdiği sanatsal yaklaşımıyla ürettiği yapıtları ve söylemi onu 20. yüzyılın ikinci yarısında sanat dünyasının en etkin isimlerinden biri yaptı. Beuys kavramsal sanatın da öncülerindendi. Kavramsal sanat 1960'larda, alışılmış

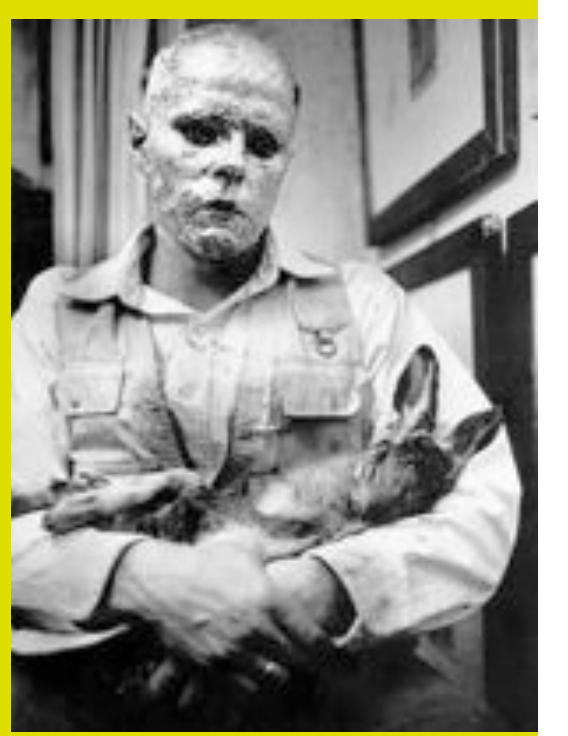
birçok performansı ve enstalasyon çalışması var. Bunlar, "Ölü Bir Tavşana Resimleri Nasıl Açıklarsınız" (1965) ve "Amerika'yı Seviyorum, Amerika da Beni Seviyor" (1974) adlı gösterileri.

"Ölü Bir Tavşana Resimleri Nasıl Açıklarsınız"

Beuys, 1965 yılındaki ilk solo sergisinin açılışında sanatseverleri, "Ölü Bir Tavşana Resimleri Nasıl Açıklarsınız?" temalı gösterisiyle karşıladı. Gelenler hayretlerini gizlemediler, çünkü Beuys galerinin dışından izlenen performansında, yüzünü bal ve altın yapraklarla kaplamış, botuna da metal bir levha iliştimişti. Kucağına alıp galeriyi gezdirdiği ölü bir tavşana da galerideki tabloları anlatıyordu. Kullandığı malzemelerin Beuys için özel anlamları vardı. Bal ideal toplumun kardeşliğini ve sıcaklığını; demir ise eril gücü ve yeryüzüyle bağı temsil ediyordu.

Beuys'un en az ölü tavşan kadar ses getiren ikinci gösterisi "Amerika'yı seviyorum ve Amerika beni seviyor" oldu. Bu gösteride Beuys önce kendisini keçelere sardı ve ABD'ye uçmak üzere evinden sedyeyle alınarak bir uçağa yerleştirildi. ABD'ye ulaştığında yine ambulansla götürüldüğü sanat galerisinde, çölde yakalanan bir kır kurdu ile beş gün birlikte yaşadı ve tekrar sedyeye evine döndü. Sanatçı burada kendi insanlığını doğayla dönüştürürken, bir kır kurdunun da vahşilikten çıkıp insanla daha barışık bir hayvan olmak yolunda evrilebileceğini anlatıyordu.

Çevre sorunlarına da duyarlılık gösteren Beuys "Arte Povera" ya da "Earth Art" gibi oluşumlar içindeki sanatçıları da etkiledi. Ekolojik yapının tahrip edilmesini önlemek amacıyla birçok eylem gerçekleştirdi. Bunlardan biri "7 bin meşe" projesi. Beuys, ekolojik yapısı tahrip olan Kassel şehrinin tekrar ağaçlandırılmasını amaçlayan projesi 1982 yılında başladı. 7 bin meşe fidanını tek tek dik-

"Her insan sanatçıdır"

Joseph Beuys, 20. yüzyıl sanatının en yaratıcı ve devrimci isimlerinden biri olarak anılır. Enstalasyon, happening ve performans sanatı gibi çağdaş sanat alanlarında ilk eserleri vermiş olan Beuys, kimilerine göre bir sihirbaz kimilerine göreyse bir deliydi...

sanat eseri biçiminde görünmeyen sanat eserleri için kullanılmaya başlanan, ortaya çıktığında sanat dünyasını bütünüyle sarsan bir terim. Kavramsal sanatçıların amacı bir resim ya da heykel yapmak üzere yola koyulup bu amaca yönelik fikirler üretmek değil, bunun yerine geleneksel gereç ve biçimlerin ötesinde düşünüp fikirlerini uygun malzemeler ile ifade etmek.

Beuys'un sanatının temelinde "eylem" kavramı yatar, çünkü onun için sanat bir eylemdir. Beuys'a göre sanatçı, eylem ve sanat yapıtını tek bir çerçevede birleştirir. Yani sanat yapıtı, sanatçının eyleminin kendisidir. Sergilenebilecek nesnelere ise yalnızca tortudur.

İşte bu yaklaşıma Beuys'dan güzel bir örnek: Beuys Berlin'in Karl Marx meydanındaki 1 Mayıs gösterilerine katılır. Yaptığı, kızıl renkli bir süpürgeye dayanıp olan biteni seyretmektir. Ne zaman ki gösteri biter, sıra Beuys'un eylemine gelir. Beuys, kızıl renkli süpürgesiyle tüm meydanı süpürür. Süprüntüleri de iki asistanının taşıdığı biri siyah biri sarı iki deri torbaya doldurur. Eylem bittikten sonra galeride sergilenecek yapıt da, işte bu süprüntülerdir.

Beuys'un piyanoyu deterjanla doldurup çalmak, yağ parçalarını ısırmak, koltukaltının alçıdan modelini almak, yüzü bala bulanmış bir şekilde kucağındaki ölü tavşana galerideki tabloları anlatmak gibi ses getiren

meye başlayan Beuys'un her fidanın yanına koyduğu yaklaşık bir metre yükseklikteki bazalt taş bloklarla bir parça tamamlanmış oluyordu. Son meşe ağacı ise ölümden sonra, 1987'de oğlu tarafından dikildi.

"Her insan sanatçıdır"

"Her insan sanatçıdır", söylemleriyle de öne çıkan Beuys'un en ünlü sözüydü. Beuys şunu anlatmak istiyordu: Her insanda sanat yapma potansiyeli vardır. İlla estetize edilmiş bir sunuş olması gerekmez. Burada Beuys'un asıl yapmak istediği şey dünyanın insan yaratıcılığı konusundaki anlayışsızlığına ve kısıtlayıcılığına karşı savaş açmaktır. Çünkü Beuys, kullanılmayan yaratıcılığın saldırganlığa dönüştüğü kanısındaydı.

1986'da Düsseldorf'ya yaşama gözlerini yuman Beuys, çağdaş sanatta büyük izler bırakmakla kalmadı, çevreci kimliği ve siyasi çizgisiyle de öne çıktı. Sanat yaşamı boyunca sanat ve yaşam arasındaki sınırları kaldırmaya uğraştı ve bu nedenle resimlerini, çizimlerini, derslerini, seminerlerini, aksiyonlarını ve politik arenada yaptıklarını sanatının bir parçası olarak gördü. 1972 yılında Akademiye kabul edilmeyen öğrencilerle birlikte sekreterliği basıp işgal etti. İşine son verildi. Olay hukuka taşındı. Mahkeme kararıyla Beuys'un işine son verildi. Süreçteki tek teselli edici sonuç, profesör unvanını koruyarak akademideki atölyesinde sanat çalışmalarına devam edebilmesi oldu.

Yine, yeni, yeniden

Seçkinleştirme olarak da adlandırılan gentrification projeleri İstanbul'un çehresini değiştiriyor. Bir zamanlar kimselerin yüzüne bakmadığı semtler birer kültür sanat merkezi haline geliyor. Birçok semt bu yolla hem güzelleşiyor hem de değer kazanıyor.

Son yıllarda popülerleşen semtlere hiç dikkat ettiniz mi? Bir zamanların gözdeleği Ulus'un, Etiler'in adları anılmaz oldu. Herkesi bir Cihangir, Asmalımescit, Tünel, Galata sevdası aldı gidiyor. Kendi kendinize bu semtlerin neden yeniden popülerleştiğini soruyor musunuz? Yanıtı "gentrification" olarak anılan kavramda gizli. Gentrification, centilmen (gentleman) ile aynı kökten geliyor. Şu an için Türkçe'de tam bir karşılığı yok. Soylulaştırma, mutenalaştırma, nezihleştirme, sıhhileştirme, farklılaştırma, mahremleştirme, seçkinleştirme ve kibarlaştırma gibi karşılıklar kullanılıyor. Bir semte sosyokültürel düzeyi yüksek grupların

akın etmesini ifade ediyor. Bu sürecin ardından semtte emlak fiyatları yükseliyor ve semt yavaş yavaş gelir düzeyi yüksek kesimin yerleşim yeri haline gelmeye başlıyor. Semtin değeri her geçen gün artarken orada yaşamak için ödenen bedel de yükseliyor. Etraftaki işletmelerin yapısı değişiyor, semt farklı bir yapıya kavuşuyor.

Yalnızca İstanbul'a özgü olmayan seçkinleştirme süreci ilk olarak 1960'lı yıllarda Londra ve New York'ta; 1970'li yıllarda, özellikle de 1980'den sonra Paris, Toronto, Sydney, Meksiko, Madrid gibi dünyanın birçok kentinde yaşanmaya başladı.

16 kentsel dönüşüm: mimar gözüyle

fotoğraf: özgür güvenç

Yenisini yapmak gereksiz!

Galata bölgesinin yaşadığı seçkinleştirme sürecinin bir örneğini yüksek mimar Tuncer Çakmaklı'nın Galata Mevlevihanesi'ne komşu Yörük Çıkmazı'nda yer alan TÇ Mimarlık şirketinde görmek mümkün. Tünel'den Galata'ya inen yokuşta yer alan metruk binanın kaderi, Çakmaklı'nın ona yeniden hayat vermesiyle bir anda değişti. Beş katlı bina, bugün girişinde ve mahzeninde yer alan İnin Sanat Galerisi'nde sanatseverleri ağırlıyor. Çakmaklı'nın baştan sona orijinal dokusunu koruyarak yeniden düzenlediği binanın üst katlarında ise TÇ Mimarlık hizmet veriyor.

Çakmaklı, Galata bölgesinde yaşanan süreç ile mimarlık eğitimi aldığı dönemde yurtdışında gözlemlediği seçkinleştirme sürecini şöyle anlatıyor: "Bugün olduğu gibi eğitimimi gerçekleştirdiğim dönemde de mimarlık mesleğinin merkezleri İtalya, İspanya ve Fransa'ydı. Mesleki gelişim sürecinizde çevreniz sizi etkiliyor. Mimariyle ilgilenmek ve mimarinin temelindeki kalitelerin nerede olduğunu, döküntü ya da yıkıntı da olsa mimari kaliteyi taşıyan bölgeleri hissedebiliyorsunuz. Avrupa'da eğitimim süresince gördüğüm İspanya'da; Barcelona, Katalan bölgesi olması nedeniyle Beyoğlu gibi sıkışmış bir bölgeden zamanla yeni yapılaşma ve genişleme alanlarına doğru büyümüş. Barcelona'da da Beyoğlu'nda yaşanan süreç yaşıyor. Aynen İstanbul'da olduğu gibi kent merkezinde yoğun yapılaşmanın olduğu alanlarda ve güneş almayan bölgelerde gelir düzeyi daha düşük kesim bulunuyordu. Beyoğlu, yüzyılın başlarında kültür-sanatın merkeziken ve Beyoğlu'nda kravatsız dolaşmak mümkün değilken, Anadolu'dan gelen kesimin yerleştiği ve Beyoğlu'nun daha önceki sakinlerinin yaşam kalitesini anlayamadığı bir yer oldu. Beyoğlu ve Galata bölgesindeki binaların ahşap merdivenleri, kapıları sobalarda yakıldı. Beyoğlu bölgesine, buradaki mimari mirasın önemini algılayabilmesi ve yaşatabilmesi mümkün olmayan

da farklı grupların gelmesine neden oluyor. Aslında değişimin uzun vadede gerçekleşmesi gerekiyor. Sanatçı, gazeteci, mimar, mühendis gibi çevrelerin günlük yaşam içerisinde birkaç dakikalık yürüme mesafesinde yaşamaları ve aynı kafede oturmaları semtin çehresinin değişimi açısından çok önemli. Bu yönde bir değişim, semti yaşam kalitesi yüksek bir yaşam alanına çevirir" diyor.

Çakmaklı, atıl durumdaki bir binayı alıp yeniden yaşama dönüştürmenin mesleğe, topluma ve binayı inşa eden meslektaşına bir saygı olduğunu söylüyor. Çakmaklı, "Mimarların bir görevi de kimselerin artık değer vermediği, atıl olarak bir kenara attığı tarihten gelen yapıları ele alıp, bilfiil orada yaşayarak onları tekrar yaşama kavuşturmak. Bence iyi bir mimar, kendi tasarımı içerisinde oturmak yerine bunu tercih etmeli. En iyi tasarımları yapabilirsiniz, ama meslektaşınızla ve geçmişe yönelik sorumluluğunuzla işi korumanız gerekir. Burayı aldığımızda atıldı ve bu bölgeye kimse gelmiyordu. Ofisi düzenlerken de bilgiler edindik. Oranlarını öğrendik. Konut şeklinde düzenlenmiş mekanın işlevini değiştirdik. İnsanlarla birlikte tasarım üretebileceğimiz, toplantılar yapabileceğimiz bir hale getirdik. Burayı düzenleyerek tekrar yaşanabilir olmasını sağladık. Bu, mesleğe saygıdan öte topluma da saygıyla ilgili. Neden 100 yıl, 500 yıl öncesinden tekrar sıfırdan başlayalım ki? Ama 500 yıl öncesini kopyalamak zorunda da değilim. Buradaki birtakım şeyler bize ait. Önemli olan bunları nüanslarla katabilmek" diyor.

Çakmaklı, Galata bölgesi dışında seçkinleştirme sürecinin tüm Haliç'i kapsayarak devam edeceğini öngörüyor. Kent içerisinde kentli olabilmiş insanların yaşamlarının şehir içindeki birçok sorunu da çözeceğine dikkat çeken Çakmaklı, "Kent kültürünü kaldırabilecek, dar bir alanda birbirlerine saygıyla yaşayabilecek ve o alanların getirdiği kültürel faaliyetleri paylaşabilen insanların şehir içinde

Yüksek mimar Tuncer Çakmaklı, ofisi için Galata semtinde yer alan metruk binayı restore etti. Alt katlarda açtığı İnin Sanat Galerisi ile İstanbul'un sanat yaşamına da katkı sağlayan Çakmaklı, mimarların bir görevinin de mimari değere sahip yapıları yaşama kazandırmak olduğunu söylüyor.

bir grup yerleşti. Galata bölgesi de 1970'li yıllarda Barcelona'da olduğu gibi geceleri girilemeyen bir yerdi. Barcelona'da mimarlar yavaş yavaş o bölgelere yerleşip ofis ve konutlarını bu bölgelerde mimari değeri olan yapılara taşıyarak, yapıların tekrar kendi değerlerine kavuşmasını ve yok olmasını sağladılar. Daha kaliteli bir yaşam alanı oluşması için savaş verdiler" diyor.

"Galata beklediğimden daha hızlı gelişti"

Eğitiminin ardından geldiği İstanbul'da, mimarlar topluluğu olarak Galata bölgesinin yeniden yaşatılması ve canlandırılması için çalıştıklarını söyleyen Çakmaklı, "Barcelona'daki gibi bir sürecin burada da yaşanacağına inandığımdan bütün mimarlarla Galata bölgesini canlandırmak üzere savaş verdik. Kendi bütçemiz çerçevesinde bir çalışma yapabildik. Yaklaşık 13 yıl önce şu an ofis olarak kullandığımız binayı satın aldım. O dönemde Galata bölgesinde emlak fiyatları çok uygundu. Bu bölge tamamen atıl kalmıştı ve İstanbul'da herkesin sahip olduğu bir finansman rahatlıkla yetiyordu. O günden bu yana emlak fiyatları yaklaşık 20 kat artış gösterdi" diyor. Galata bölgesinde emlak fiyatlarındaki bu yüksek artışın seçkinleştirme sürecine olumsuz etki edeceğini söyleyen Çakmaklı, "Galata, benim beklediğimden çok daha hızlı bir değişim yaşadı. Bence şu anki fiyat artışı sağlıksız boyutlara ulaştı. Çünkü rakamlar birden çok üst seviyeye gelince, semtin çehresini olumlu yönde değiştirmesi beklenen kesimin alım gücünün üstüne çıkmaya başladı. Bu

bir arada yaşaması gerekiyor. Oysa İstanbul'da inşa edilen uydu kentlerle, kentin sunduğu kültür sanat gibi faaliyetlerin tüketicisini şehrin dışına atmış oluyoruz. Ancak tüm kültürel faaliyetler, toplantılar, kongreler şehir içerisinde gerçekleştiği için kent dışına gönderdiğimiz insanlar şehre gidip gelerek kentin trafik yoğunluğunun artmasına neden oluyor. Ayrıca bu kişilerin çoğu araç sahibi. Aile içerisinde her birinin iş hayatında değişik faaliyetleri var. Ortak bir araç veya toplu taşıma araçlarını kullanamıyorlar. Çünkü çok farklı alanlara gidiyorlar. Kentin içinde yaşayanlar ise çoğunlukla araç sahibi olmayan ve toplu taşıma araçlarını kullanarak seyahat edebilecek kişiler. Sabah işe gelen akşam eve dönen, çoğunlukla aile içerisinde tek bir kişinin çalıştığı gruplar kentin merkezinde yaşıyor. Dolayısıyla tabloya baktığımızda kentin sunduklarından yararlanan grupların kentin dışında; kentin sunduklarından yararlanmayanların ise kentin içinde yaşadığını görüyoruz. Almanya ve İspanya'da kent merkezindeki yerleşim yerleri tekrar yaşanabilecek alanlar haline getirilerek, kentin sunduklarından faydalanmak isteyen grupların kent merkezine dönmeleri sağlandı. Aile bireylerinden bir tanesinin çalıştığı ve kültürel faaliyetlere çok fazla katılmayan insanların o çalışma alanlarındaki yerleşimlere yerleştirilmesi ve diğer kesimin kente dönmesiyle bir anda bu çığınca trafik, köprü, tünel gibi çözümlere gerek kalmadan çözülebilir. Böylece İstanbul'un var olan altyapısının uzun yıllar rahatlıkla hizmet edebileceği görülür" diyor.

18 kentsel dönüşüm: tarihi yarımada

fotoğraflar: hakan kürklü

Haliç'te yaşam yenileniyor

Fener

Eskiye ait ne varsa yenilenip kıymetleniyor. Eyüp'te eski bir atölye Kadın Eserleri Kütüphanesi'ne, Hasköy'de bulunan tersane ve demir atölyesi Rahmi Koç Sanayi Müzesi'ne, Cibali'deki tütün atölyeleri ve depoları Kadir Has Üniversitesi'ne, Silahtarağa Elektrik Santrali kültür sanat merkezine dönüşüyor.

Beyoğlu

Kadın Eserleri Kütüphanesi, Rahmi Koç Sanayi Müzesi, Kadir Has Üniversitesi, Santral İstanbul, Miniaturk... Haliç kıyılarında 10 yıl öncesine kadar hiçbiri yoktu. Yaklaşık 100 yıllık binalarıyla hepsinin var oluş amacı bugünkünden farklıydı. Dar gelirli ve göçmen nüfusun barındığı semtler yaklaşık 10 yıldır yavaş yavaş el değiştiriyor. İstanbul'un merkezinde bir değişim yaşanıyor.

Üç farklı gentrification dalgası

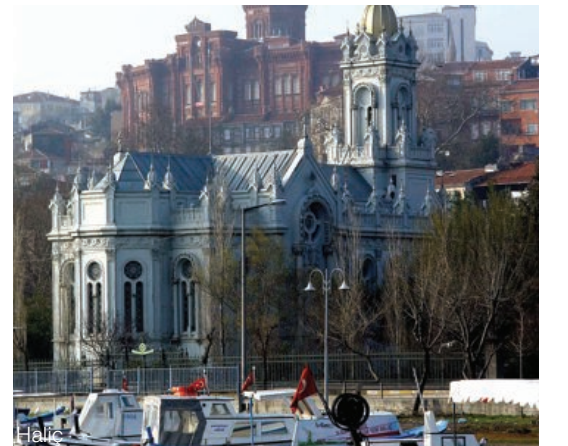
İstanbul'da seçkinleştirme süreci üç farklı dalga halinde yaşanıyor. İlk grup Ortaköy, Arnavutköy ve Kuzguncuk'u kapsıyor. Kuzguncuk ve Arnavutköy'de nispeten yavaş ilerliyor. Ortaköy'de ise ikinci bir seçkinleştirme dalgası yaşanıyor. Semte gelen ve burada konut edinen entelektüeller, bölgenin ticari hareketliliği ve eğlence mekanlarının sayısının artmasıyla semti yeniden terk ediyor. İkinci grup ise Cihangir, Galata ve Asmalımescit'i kapsıyor. Cihangir'in yaşadığı değişimin ölçeği ve hızı, onu diğer semtlerden ayırıyor. Asmalımescit ise açılan kafeleri ve eğlence merkezleriyle Ortaköy'de yaşanan dalganın benzerini yaşıyor. İstanbul'da yaşanan üçüncü seçkinleştirme dalgası ise Haliç kıyılarında, özellikle Fener ve Balat'ta gerçekleşiyor. Fener ve Balat, yaşanan seçkinleştirme süreci açısından İstanbul'un diğer semtlerinden farklı bir özelliğe sahip. Buralarda yaşanan değişimler diğer semtlere oranla daha organize bir görünümde. Çünkü bu semt-

Santral İstanbul

Beyoğlu

Haliç

20 kentsel dönüşüm: tarihi yarımada

lerde UNESCO ve AB'nin gerçekleştirdiği projeler bulunuyor. Ayrılan fonlar, sistemli bir şekilde tarihi dokunun ortaya çıkarılması için harcanıyor.

Emlak fiyatları 10'a katladı

Bir zamanlar kimsenin uğramadığı Cihangir, Galata, Fener, Balat gibi İstanbul'un geri planda kalmış semtleri bugün gelir düzeyi yüksek kesimlerin ilgi odağı. Yatırımcıların bu semtlere ilgisi her geçen gün artarken semtlerdeki gayrimenkullerin değeri de sürekli yükseliyor. Cihangir ve Galata'da emlak fiyatları son 10 yılda 10'a katlandı. Tarihi ve doğal dokusunu koruyan diğer semtler için de aynı yönde bir gelişme söz konusu. Balat ve Fener'de de emlak fiyatları tepe noktasına ulaşmak üzere. Bu değişimden payını alacak sıradaki semtlerin ise Tarlabası ve Tophane olacağı öngörülüyor.

Yeni yaşam alanları eski fabrikalarda yükseliyor

İstanbul'da yaşanan arsa sıkıntısı şehir merkezinde yer alan eski fabrikaları gayrimenkul şirketlerinin gözdesi yaptı. Birçok sanayi kuruluşu genel merkezlerini ve fabrikalarını şehir dışına taşıırken, merkezde yer alan eski fabrikalarda ise yepyeni gayrimenkul projeleri yükselmeye başladı. Bugün Türkiye'nin en pahalı bölgesi haline gelen Zincirlikuyu-Levent hattında Tekfen Ampül Fabrikası'nın yerini Tefken Tower alırken, aynı bölgedeki Philips TV fabrikası yerini Metrocity'ye, Eczacıbaşı İlaç Fabrikası ise Kanyon'a bıraktı.

Çiçek pasajı / Beyoğlu

Santral kültür üretiyor

İstanbul'un en eski endüstri bölgesi Haliç'te 1911'de kurulan ve 1983'e kadar elektrik üreten Silahtarağa Elektrik Santrali o tarihten sonra Haliç'te atıl durumda kaldı. Ancak, eski ve köhne bir görünüme bürünen santral benzersiz bir endüstri mirası niteliği taşıyordu. Dünyanın sayılı megakentlerinden biri olan İstanbul'u zenginleştiren önemli unsurların başında endüstri mirası geliyor. Son yıllarda kentsel dönüşüm projeleriyle halka açılan İstanbul Modern Sanat Müzesi, Rahmi Koç Sanayi Müzesi gibi örneklerin ardından Silahtarağa Elektrik Santrali de yeniden canlandı. Santral İstanbul projesiyle bir zamanlar İstanbul için elektrik üreten santral, artık kültür ve sanat üretimi yapıyor.

Lengerhane ve tersaneden müzeye

Rahmi M. Koç Müzecilik ve Kültür Vakfı'nın satın alarak müze haline getirdiği Haliç kıyılarındaki Lengerhane Binası ve Hasköy Tersanesi, Türkiye'nin ilk ve tek sanayi müzesi. Vakıf 1991'de 3. Ahmet Dönemi'nde tersane tesisleri için kurulan ve daha sonraki yıllarda Tekel-Cibali Tütün Fabrikası tarafından ispiroto deposu olarak kullanılan Lengerhane Binası'nı satın aldı. 1994'te müze olarak ziyarete açıldı. 1996'da ise 1861'de hizmete giren Osmanlı Deniz Hatları Şirketi'nin (Şirket-i Hayriye) en küçük tersanesi olan Hasköy Tersanesi satın alındı. Aslına uygun şekilde yenilenen tersane 2001'de müzeye dahil edildi.

22 kentsel dönüşüm: Şan Tiyatrosu

fotoğraflar: yusuf arslan

Şan Tiyatrosu

Sanat yeniden Şan Tiyatrosu'nda

Yangından sonra harabeye dönen ve Surp Agop Hastanesi'nin otoparkı olarak kullanılan Şan Tiyatrosu, ressam Haydar Özay'ın devasa boyutlardaki İstanbul resmiyle kapısını yeniden sanata açıyor.

Şan Tiyatrosu, orta yaş üzeri İstanbulluların anılarında mükemmel akustiğe sahip bir mekan olarak yer alıyor. Dünyaca ünlü senfoni orkestralarının konser mekanı, daha sonra başarılı müzikal ve tiyatro eserlerinin sahnelendiği tiyatro, 1987'de nedeni bilinmeyen bir şekilde alevler içinde kalıp kullanılamaz hale geldi. Ancak Şan Tiyatrosu sanatseverlerden uzun süre ayrı kalamadı.

Ressam Haydar Özay'ın gerçekleştirdiği, beş metreye 12 metre boyutlarındaki, Türk resim tarihinin en büyük tuvaline sahip İstanbul resmi aracılığıyla sanatta yeniden buluşan Şan Tiyatrosu; Talimhane, Tarlabası, Beyoğlu semtlerinde etkisini gösteren seçkinleştirme sürecinin de bir parçası. Şan Tiyatrosu kentin önemli noktalarında, atıl konumda bulunan mekanların sanatta buluşmasına iyi bir örnek oluşturuyor. Tiyatronun geçmişi ve bugünü Özay'ın resmine etki ediyor.

Şan'dan tuvale yansıyanlar

Eski Şan Tiyatrosu'nun yaklaşık 20 yıldır kullanılmayan ve en canlı dönemlerinde parlak müzikallerin, oyunların, konserlerin gerçekleştirildiği sahnesinde yaratılan bu resmin yaratım sürecinde seyirciler yerlerini almış. Sayısız insanın çocukluk ya da gençliklerinde Şan Tiyatrosu'na ilişkin anıları resme eşlik etmiş. Mekanın resme etkisi ve sanatçıyla arasında oluşan bağı Özay, "Daha önce yaptığım resimlerde de şüphesiz içinde ya-

Haydar Özay

şadığım küçük mekanların ya da genel atmosferin etkisi olmuştur, ama hiçbir resmimde mekanın resme bu kadar müdahale ettiğini, resmin içine geçtiğini, sindiğini hatırlamıyorum. İlk başladığımda burası benim için İstanbul'la ilgili bir resim yapmak için bir mekandı. Ancak çalıştıkça, mekandaki ayrıntılar, demirler, gölge değişimleri, kuşlar, kedi yavruları, çalışan insanlar, molozlar, hastaneye ziyarete gelenler, yavaş yavaş resmi belirlemeye başladı. Binlerce insanın ortak anılarını yaşatan bir mekan burası aslında. Resmi en çok etkileyen de, tiyatronun hem geçmişi hem de şu andaki hali oldu. Aynı konu için başka bir mekanda yola çıksaydım bu resim böyle yapılamazdı. Buna çok eminim" diyor.

Özay, yaptığı resimde Galata'yı, vapurları, Boğaz Köprüsü'nü, Taksim'i, insanları, anıların bıraktığı izleri, tiyatroyu ve daha pek çok şeyi anlatıyor. Özay, İstanbul resminin ardından resim, fotoğraf, video ve yazılardan oluşan bir belgeselle eski Şan Tiyatrosu'nu sanatsal anlamda etkin hale getirebileceğini düşünüyor. En büyük hayalinin terk edilmiş tarihi binaların sanatsal alanda etkin yerler haline getirilmesi olduğunu söylüyor. "Burada tiyatrocular, operacılar, müzisyenler sahneye çıkmış. Bir ressamın son kez sahneye çıkması da oldukça ilginç. 2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul'un kalbinde, bir 'İstanbul' resminin, Şan Tiyatrosu'nun sahnesinde seyircilerini beklemesi de büyük bir ironi içeriyor" diyor.

24 kentsel dönüşüm: Kapalıçarşı

fotoğraf: hakan kürklü

Kapalı kutu, büyük pazar

Kapalıçarşı, dünyanın en eski ve büyük kapalı çarşısı. Tarihi öneminin yanında hem dükkan sayısı ve çeşitliliği hem de ekonomik potansiyeliyle dünyanın önde gelen ticaret merkezlerinden biri. 30 binden fazla kişinin çalıştığı çarşısı, günde 250 bin kişi ziyaret ediyor.

Batılı gezginlerin "Büyük Pazar" olarak adlandırdıkları Kapalıçarşı, dünyanın en eski ve büyük kapalı çarşısı. Fatih Sultan Mehmet döneminde çarşının belirli bir bölümü yapılmış, ama asıl büyük çarşı ahşap olarak Kanuni Sultan Süleyman tarafından 16. yüzyılda inşa edilmiş. Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethinden hemen sonra Ayasofya Camisi'ne gelir sağlamak amacıyla çarşının çevresine sergi ve tezgahlardan oluşan iki taş bedesten kurdurur. Ancak daha sonra tezgahların açık değil kapalı bir alanda iş yapmasının daha iyi olacağı düşünülerek, yapının üstü kiremitli ve tonozlu çatılarla örtülür. Böylece Kapalıçarşı'nın şimdiki sokakları ortaya çıkar.

31 bin metrekairelik bir alana kurulu olan Kapalıçarşı'nın üzeri dam ve kubbelerle çevreli sokaklardan oluşuyor. 30 metre yüksekliğindeki tavanı, üzeri pencereli yüzlerce kubbeyle örtülü. Çarşının meydana açılan üç kapısı var; Beyazıt, Fesciler ve Sahaflar Kapısı. Gösterişli bir görünümü olan çarşı, belirli bir plan dahilinde oluşturulmadığı için bir labirenti andırıyor. Dükkanların sıralanışında ise belli ürün şekli göz önünde bulunduruluyor. Çarşı girişinde yer alan büyük mağazalarda, elde imal edilen ve ihracatı yapılan her türlü eşya satılıyor. El halıları ve mücevheratin yanında meşhur Türk işi gümüştan yapılmış eserler, bakır, bronz hediyelik eşyalar yer alıyor. Çarşının ana caddesi sayılan sokakta ise çoğunlukla kuyumcular bulunuyor.

Halkın parası Kapalıçarşı'ya emanet

Kapalıçarşı, Osmanlı'nın ekonomik ve sosyal hayatında önemli bir yere sahip. O dönemde bedestenler, banka gibi kullanılır. Halk, gizli yerlerde saklanan ve dökme demirden yapılan sandıklar içinde kıymetli eşyalarını esnafa teslim eder. Esnaf, sabah ezanıyla birlikte dükkanını açar ve hava kararmadan da kapatır. Çarşının gece açık olabilmesi için padişah fermanı gerekir. Gündüz ışığın yalnızca üstteki pencerelerden girdiği çarşı, gece gündüz bekçilerle korunur. Çarşıda, ticari ahlak ve törelere saygı gösteren, her türlü kumaş, mücevherat, silah ve antik eşya konusunda uzmanlaşmış aileler satış yapar. Çarşı, kentte yaşayan yoksulu, fakiri ve farklı kültürden insanları bir araya getirir. Alışveriş sırasında sohbet edilir ve tabii sıkı pazarlık edilir. Esnaf, şimdiki gibi kapılarda değil, dükkanın içinde müşteri bekler.

Tek başına bir kent

Kapalıçarşı, geçmişte birçok yangın ve deprem nedeniyle hasar görür. İlk kez 1546 yılında çarşıda yangın çıkar. En son 1954 yılında yanan çarşının onarımı beş yıl sürer. 1894 yılındaki depremle de büyük hasar gören Kapalıçarşı, çeşitli onarımlar geçirir ve şimdiki görünümüne 250 yılda kavuşur. Bugün 61 sokak, 4 bin 400 dükkan, 2 bin 195 atölye, 18 çeşme, iki bedesten, 12 depo, 40 han, 12 mescit, bir hamam ve 19 tulumba kuyusuna sahip olan çarşı, aslında tek başına bir kenti andırıyor.

Geniş bir alanı kaplaması, dükkanlarının sayısı ve çeşitliliği, yüksek potansiyelinin yanı sıra tarihsel önemi de çarşısı dünyanın önde gelen ticaret merkezlerinden biri haline getiriyor. Dünyada en yüksek ticaret hacmine sahip olan 50 katlı iş ve ticaret merkezlerinde bile yer alan işyeri sayısı bin 500'ü geçmiyor.

Kapalıçarşı, İstanbul ticaret hayatının da önemli bir merkezi. Türkiye ekonomisine adını verdiği, serbest piyasanın kalbinin attığı döviz piyasası Kapalıçarşı'da doğdu ve adıyla özdeşleşti. Bugün Kapalıçarşı'da 30 binden fazla kişi çalışıyor. Çarşısı her gün 250 bin kişi ziyaret ediyor. Turistlerin yoğun olarak geldiği yaz aylarında ise bu sayı 400 bini buluyor.

Yeni yüzüyle Kapalıçarşı

Kapalıçarşı yakın gelecekte yepyeni yüzüne kavuşuyor. Çarşının yalnızca bir ticaret merkezi değil kültürel faaliyetlerin olduğu, insanların daha çok zaman geçirdiği, tarihi dokusuyla ve modern alışveriş merkezi mantığıyla kurulu bir yaşam alanı olması için çalışmalar yapılıyor. İstanbul Valiliği, Eminönü Belediye Başkanlığı, İl Kültür Turizm Müdürlüğü ve Kapalıçarşı Esnafı Derneği'nin ortak yürüttüğü proje kapsamında çarşıya butik oteller, Osmanlı kültürünü yansıtan restoranlar ve kahveler, otoparklar ve yeşil sahalılar yapılacak. 2010'da Avrupa'nın kültür başkentlerinden biri olmaya hazırlanan İstanbul için bu proje önem taşıyor.

“Kendimizi Türkiye'nin ayarlarından sorumlu hissediyoruz”

“Türk basınının eleştirilecek çok yönü var ama bu ülkedeki her usulsüzlük, kuralsızlık, hukuksuzluk bir şekilde yine Türk basını üzerinden kamuoyunun bilgisine sunuluyor.”

Ankara temsilciliği, diplomasi, dış politika, siyaset gibi konular size bir gazeteci olarak kimi çağırıyor? Bu soruya pek çok insanın vereceği yanıt Sedat Ergin olsa gerek. Uzun yıllar Hürriyet’in Ankara temsilciliğini yapan, bir dönem Washington temsilcisi olan, diplomasi-siyaset-dış politika uzmanı Ergin iki yıl önce Milliyet Gazetesi’nin Genel Yayın Yönetmeni olarak atanınca Milliyet’e “ciddiyet” katacağı, Milliyet’i yeniden bir referans gazetesi yapacağı söylenmişti.

Aradan geçen iki yılda Milliyet’te nelerin değiştiğini kendisine soruyoruz. “İki yıl içinde Milliyet, geleneksel çizgiyle daha uyumlu bir hale geldi. Haberde hata yapmaya özen gösteren, referans gazetesi olma yönünde önemli mesafe kat eden, Türk basınında saygınlık çizgisini yerleştirmeye çalışan bir gazete olduk. Bunlar benim hedeflerimdi. Bu hedeflerin hepsini gerçekleştirdiğimizi söyleyemem ama onlara ulaşmada önemli mesafe kaydettiğimize inanıyorum” diye cevap veriyor.

“Ani kararlar alan biri değilim. Yaptığım değişiklikler de belli bir zaman süresine yayılır ve sonradan fark edilir” diyen Ergin, Milliyet’i bir uçak gemisine benzetiyor. “Uçak gemileri, hareket ettikleri zaman manevra yaptıkları pek anlaşılabilir ama bir süre sonra baktığınızda uçak gemisinin aslında yönünü değiştirmiş olduğunu fark edersiniz. Böyle bir yönetim anlayışıyla hareket ettim. Ben göreve geldikten sonra gazetede bir tensikat olma-

dı. İçerde yaptığımız düzenlemeler, büyük ölçüde gazetenin kendi insan kaynaklarını değerlendirerek oldu.”

Diplomasi muhabirliği ve Ankara temsilciliği geçmişinizin Milliyet’e nasıl bir etkisi var?

12 yıl boyunca Hürriyet’in Ankara temsilciliğini yaptım. Ankara temsilcisi, diplomasinin yanı sıra iç ve dış politika, ekonomi, siyaset, kamu yönetimi, devlet kurumlarıyla ilişkiler gibi çok geniş bir alana yayılmak ve bu geniş alanı izlemek durumundadır. Büyük bir konu çeşitliliğine hakim olmanız gerekir. Ankara temsilcisi ülkenin karar alma mekanizmasını yakından izler. Türkiye’nin karar alma mekanizmalarındaki her konuyla ilgili fikir sahibi olmak zorundadır. Diplomasi muhabirliğindeki tecrübem, dış politika konularına hakim olmamı sağlıyor. Hem Ankara temsilciliğinden hem de diplomasi muhabirliğinden gelen tecrübem ve konu çeşitliliğim genel yayın yönetmenliği görevimde işimi kolaylaştırıyor. Bu tecrübem olmadan bugünkü görevime gelseydim, çok hata yapardım diye düşünüyorum.

Haberci gözüyle Milliyet’i nasıl buluyorsunuz?

Biraz daha atak olmamız gerekiyor. Haberciliğimizde renk ve insan unsurunu biraz daha ön planda tutmalıyız. Milliyet’i diğer gazetelerden ayıran özelliklerinden biri, fikri takibe önem vermemiz. Bir konuyu gündeme getirdiğimiz zaman kolay kolay o konudan uzaklaşmıyoruz. İnat ve ısrarla o konunun takipçisi oluyoruz. Za-

ten sonuç almak için inatçı ve ısrarcı olmanız şart. Otoriteler, yetkililer, bir olayı gündeme getirdiğiniz zaman önce basını test ederler, basının o konuda ısrarcı olup olmayacağına bakarlar. Gazetecilere düşen görev o dosyanın unutulmasına göz yumulmayacağını göstermektir. Milliyet olarak fikri takipte ve inatçı gazetecilikte fark yarattığımızı düşünüyorum.

Okuyucu gözüyle Milliyet’i nasıl buluyorsunuz?

Okur olarak baktığımda Milliyet’i beğeniyorum ama gazetenin yüzüne biraz daha tebessüm yerleşmesi gerektiğini düşünüyorum. Gazetenin ciddiyetiyle bir sorunum yok; ama ciddiyet yüzünüzdeki tebessümü kaybetmenizi gerektirmiyor ki... Pekala güler yüzlü kalarak da ciddi olabilirsiniz. Bununla ciddi olmayan, laubali bir magazin anlayışını kastediyor değilim. Magazine biraz daha yer verebiliriz ama bunu çok ayarlı ve nezih bir şekilde yapmamız gerekiyor.

Milliyet’in nasıl bir gazete olmasını istiyorsunuz?

Eve aldığınız gazeteyi çocuğunuzdan saklama ihtiyacı hissetmemelisiniz. İlkokula giden çocuğunuzun okumasından çekinmeyeceğiniz, koltuğun altına sokarak çocuğunuzdan gizleme ihtiyacı duymayacağınız bir gazeteden söz ediyorum. Bir gazetede magazindeki ayar bu olmalı. Magazin tabii ki olacak; ama bu düzeyin altına inen bir magazin anlayışının Milliyet’e yakışacağını düşünmüyorum. Alternatif bir magazin konsepti geliştirmemiz gereki-

28 söyleşi: Sedat Ergin

yor. Bütün bunları formüle etmeye çalışıyoruz. Magazin dünyasının ünlü bir isminin dün akşam hangi bardan kiminle çıktığını merak ediyorsanız okumanız gereken gazete Milliyet değil. O talebe cevap veren çok sayıda gazete var. Türk halkının bu şahsiyetlere ilişkin bilgi ihtiyacı fazlasıyla karşılanıyor. Biz de biraz farklı olalım.

Milliyet'in Türk basınındaki yeri nedir?

Milliyet; kendini içinde yaşadığı topluma, ülkesine, demokrasiye, cumhuriyete ve bütün insanlara karşı sorumlu hisseden vatandaşların okuduğu bir gazete. Aynı zamanda onları bir araya getiren ve buluşturan bir gazete. Milliyet, Türk basını için bir tür "gazetecilik ölçülerini ayarlama enstitüsü". Türkiye'nin "ayar"larından kendini sorumlu hisseden bir gazete.

Milliyet'in tiraj sorunu var mı?

Nasıl baktığınıza bağlı. Milliyet'in tirajını yıllar bazında incelediğimizde fazla bir oynama olmadığını ve istikrarlı bir tirajımız olduğunu görüyoruz. Sadık, gazetesini sahiplen, yapılan hatalara karşı son derece duyarlı ve hemen tepki veren bir okuyucu kitlemiz var. Tabii bu duruma bakıp mevcut tirajımızla da yetinmemek durumundayız.

Tirajı nasıl artıracaksınız?

Gazeteyi güler yüzlü yapmamız, biraz daha tüketici odaklı olmamız gerekiyor. Yalnızca siyaset ağırlıklı bir gazete olduğunuzda tiraj açısından belli sınırlar içinde kalıyorsunuz. Gazetenin dokusunu, doğrultusunu ve kimliğini bozmadan gazetenin içine insanların ilgisini çekebilecek, yeni trendleri izlemelerini sağlayacak, onları hayata bağlayacak ve köprü olabilecek şeyler de koymak gerekiyor. Bu bir denge ve ayar işi. Yeni dönemde bunlarla ilgili çaba göstereceğiz. Önümüzdeki dönemde topluma mal olmuş insanların başarı öykülerini içeren portrelerin sayısı artacak. Büyük gazeteler arasında düzenli kültür

sanat sayfası veren tek gazeteyiz. Kültür sanat etkinliklerine mümkün olduğunca geniş yer veriyoruz. Gazetelerin toplumun kültürel gelişiminde de öncü rolü olmalı. Gazetelerin kültür ortamının gelişmesinde bir taşıyıcı olması gerektiğine, gazetelerin böyle bir toplumsal ve kamusal sorumlulukları olduğuna inanan bir insanım.

Bütün dünyada gazetelerin geleceği sorgulanıyor. Gelecekte gazeteler yok mu olacak?

Gazetelerin ve gazeteciliğin bitip bitmediği tüm dünyada çok tartışılıyor. Bu hem doğru hem yanlış. Dünya genelinde tirajların azaldığı doğru değil. Türkiye geneline baktığımızda azalmadığını ama büyük bir artış da olmadığını görüyoruz. Türkiye'de 2004 toplam gazete tirajı günlük ortalama 4,5 milyonken 2005'te 5 milyona yükselmiş. 2006'da ise 5 milyon 80 bin olmuş. Gazetelerin toplam tirajı bir yılda yalnızca 80 bin artmış. Şu an tirajlar dengede gidiyor. Nüfus artıyor, üniversitelerden her yıl 10 binlerce insan mezun oluyor. Potansiyel gazete satın alıcılarının sayısı artıyor ama bu gazete tirajında bir artışa tahvil olmuyor. Gazete tirajları çok az kımıldıyor. Burada tehlike işaretleri var. Bu trend devam ederse önümüzdeki dönemde bir sıkıntı yaşanacağı ortada. Batı'da gazete tirajları statik bir durumda. Bence Türkiye her şeye karşın iyi bir noktada. İlk internet çıktığında "gazetecilik bitiyor" deniyordu. Her şeye karşın insanlar gazete okuma ve gazeteye dokunma alışkanlığını sürdürüyor. Önümüzdeki birkaç 10 yıl daha gazeteler bu denklemin içinde olacaklar. Ancak piyasadan kaybolmamak için geçmişe nazaran çok daha fazla çaba sarf etmemiz gerekecek.

İletişim olanaklarının artması medyayı nasıl etkiliyor?

İnternetin sunduğu imkanların ve teknolojinin alternatif iletişim mecraları yarattığını görüyoruz. Yeni gazetecilik kavramları karşımıza çıkıyor. Bunlardan biri de "vatan-

daş gazeteciliği". Artık her vatandaş, her okur potansiyel bir gazeteci. İnsanlar bir olaya tanık olduğunda cep telefonuyla çekip gazeteye iletebiliyor. Toplum, bilgilenmek için yalnızca gazetelere ve gazetecilere bağımlı değil. Bir de blog'lar ve blogger'lar aramıza katıldı. Eskiden sınırlı sayıdaki köşe yazarı toplumdaki kanaatlerin oluşmasında önemli rol oynuyordu. Artık herkes köşe yazarı. Bunu önlemek mümkün değil. Bir şeyi önlemek mümkün olmadığı zaman onunla barışık olmalı ve uzlaşmalısınız. Yazılı basın da kendini buna uyarlamalı. Biz de bunu yapmaya çalışıyoruz. Türkiye'de en çok ziyaret edilen haber sitesi bizimki. Bu da yeni dönem koşullarına uyum sağlarken muhafazakar olmadığımızı gösteriyor. Gazeteyle internet sinerji içinde olmalı.

Medya kavramı yerini iletişim kavramına bırakıyor diyebilir miyiz?

Toplum içindeki iletişim kanallarının ve mecraların çeşitlenmesiyle birlikte bu alanda bir patlama olduğunu dikkate alırsak bunu söyleyebiliriz. Haber taşıma ve iletişim aktarımında bütün toplumun o sürecin içine dahil olduğunu dikkate aldığımızda, "medya" kelimesi bu olguyu tek başına anlatmıyor. Bunun adına "iletişim" denebilir. Belki bir süre sonra başka bir kavram adı da ortaya çıkabilir.

Haber, bilgi ve özel hayat arasındaki ilişki nasıl olmalı?

Bu konu uzun yıllardır tartışılıyor. Bir kişi topluma mal olduysa onun özel hayatı diye bir şeyin olmadığını ve o

Milliyet'i "kendini içinde yaşadığı topluma, ülkesine, demokrasiye, cumhuriyete ve bütün insanlara karşı sorumlu hisseden vatandaşların okuduğu bir gazete" olarak tanımlayan Milliyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Sedat Ergin, "Türkiye'nin 'ayar'larından kendimizi sorumlu hisseden bir gazeteyiz" diyor.

şahısla ilgili her şeyin haber olduğunu düşünen bir ekol var. Bir de topluma mal olmuş kişilerin de özel hayatı olduğunu ve basın bu konuda dikkatli olması gerektiğini düşünen bir başka ekol var. Bu iki ekol hep çatışır. Gazetecilik anlayışım itibarıyla birinci ekolü aşırı, ikinci ekolü de fazla muhafazakar buluyorum. İkisinin arasında bir denge bulunmalı. Bunun bir ayarı olmalı.

Medyanın halka karşı sorumluluğu nedir?

Medyanın en önemli sorumluluğu, toplumu bilgilendirmek. Kamuoyundaki yaygın kanaatin ve eleştirel bakışın aksine, Türk basınının kamuoyunu bilgilendirmek açısından genellikle önemli bir işlevi yerine getirdiğini düşünüyorum. Türk basınının eleştirilecek çok yönü var ama bu ülkedeki her usulsüzlük, kuralsızlık, hukuksuzluk bir şekilde Türk basını üzerinden kamuoyunun bilgisine sunuluyor. Hrant Dink olayında Türk basınının sergilediği gazetecilik dört dörtlüktü, Batılı ölçülerde bir gazetecilik örneğiydi. Büyük bir rekabet içine giren gazeteler her gün yeni bir şey ortaya çıkardılar. Türkiye'de son derece agresif ve kuvvetli bir gazetecilik yapılıyor. 1990'lı yıllarda Türkiye'de çok sayıda yolsuzluk ve skandal oldu ama gizli kalan ve kamuoyuna ulaşmayan bir yolsuzluk kalmadı. Bunu da herkesin kızdığı Türk basını yaptı. Milliyet genel yayın yönetmeni olarak vicdanım rahat. Türk basınına büyük haksızlık yapıldığını düşünüyorum. Basının genel performansı kötü değil. Basın özgürlüğü açısından da geride değiliz. Vuku bu-

lan ve de basına yansımayan hiçbir şey yok. Bir de Türk basınında büyük bir çeşitlilik var. Her duruşta ve görüşte bir gazete bulabiliyorsunuz. Bir bilgi A gazetesinde çıkmazsa B ya da C gazetesine ortaya çıkıyor.

Gazetecilikle gazete yöneticiliği arasında nasıl farklar var?

Bir gazete yöneticisinin işi yalnızca haber değerlendirmek olsaydı işim çok kolay olurdu. Genel yayın yönetmeninin temel işi o gazete için kimlik kazandırmak. Bu da bir ayar işi. Gazeteye öyle bir kimlik vereceksiniz ki, bir insan gibi olacak. Tutarlı bir karakteri olacak. Belli konularda nasıl tepki vereceği, nasıl bir duruş sergileyeceği kestirilebilecek. Bütün gazetenin içeriği o duruşla uyumlu olacak. Reklam politikalarıyla da ilgilenmek durumundasınız. İdari sorumluluklarınız var. Yayın grubundaki insan kaynaklarından ve insan kaynaklarının geliştirilmesinden de sorumluyum. Diğer taraftan gazetenin icra kurulunda yer alıyorum. Dolayısıyla gazetenin bilançosunu, mali durumunu da yakından izlemek durumundayım. Gazetenin ekonomik göstergelerine, kar ve gelir tablolarına da hakim olmak gerekiyor. Genel yayın yönetmeni olmak için iyi bir gazeteci olmak yetmiyor. Dikkatiniz pek çok noktaya dağılıyor. Gazeteyi dışarı karşı temsil ediyorsunuz. Bu, 24 saat içinde bitirebileceğiniz bir iş değil. Her gün odanızdan pek çok şeyi yarı bırakmış gibi hissederek çıkıyorsunuz.

Bir gününüz nasıl geçiyor?

Gazeteye sabah mümkün olduğu kadar erken gelmeye

çalışıyorum. Saat 08.00 olmadan işyerinde oluyorum. 1-1,5 saat kadar bütün gazeteleri notlar olarak okuyorum. 9.30-10.00 arası bir iç toplantımız var. Yayın koordinatörleri ve haber müdürlerinden oluşan 5-6 kişinin katıldığı dar grulu bir toplantı yapıyoruz ve gündemi değerlendiriyoruz. O toplantı bittiğinde büyük ölçüde günü planlamış oluyoruz. Ondan sonra her gün Türkçe hatalarını değerlendiren uzmanımızın yazdığı günlük raporu okurum. O gün Milliyet'te hangi Türkçe hatalarının yapıldığı içeren raporu herkese gönderiyoruz. 13.30-14.30 arasında yapılan öğle toplantılarına girmeye çalışıyorum. Öğleden sonra zamanımın büyük bölümü gazeteyle geçiyor. Haberler geliyor, onlarla ilgileniyorum. Gazetede kalabilirsem 19.00-20.00 arası bütün sayfaları tek tek okuyorum ve akşam gündemi yapıyoruz. Gazetenin ilk baskısını alıp ciddi bir şekilde gözden geçiriyoruz. 20.00'den önce buradan çıkamıyorum.

İstedığınız ve planladığınız şekilde hareket edebiliyor musunuz?

Günümü kontrol edebildiğim söylenemez. Her sabah yaptığım bir gün planı var ama çoğunlukla günün akışı o programı hayata geçirmeme izin vermiyor. Sabah bir hortum geliyor, beni içine alıyor, gün boyu beni oradan oraya savuruyor, sonra akşam bir yere atıyor. Her akşam bu duyguyu yaşıyorum. Bu göreve geldikten sonra özel hayatımın olmadığını söyleyebilirim. Günde 12 saatten fazla ve haftada 6 gün çalışıyorum. Kendime zaman ayırabildiğim söylenemez. Ne yazık ki bu tür görevlerin gereği bu.

30 yaşam rehberi

hazırlayan: şervan adar avşar

Kaynaklar: • "Mevlana Değerlendirmesi", Bilim ve Aklın Işığında Eğitim Dergisi, Sayı 46, Aralık 2003 • Adnan Karaismailoğlu, "Ölümünün 730. yılında Mevlana", Bilim ve Aklın Işığında Eğitim Dergisi, Sayı 46, Aralık 2003. • Melda Güngül, "2007, Mevlana Yılı", İndigo, Sayı 16, Ocak 2007 • "Mevlana", Vikipedi, <<http://tr.wikipedia.org>>

“Gel, gel ne olursan ol yine gel”

Fotoğraf: Sina Ataman

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu), Mevlana'nın 800. doğum yılı olan 2007'yi Mevlana yılı ilan etti. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın önerisi üzerine 2007 yılında Mevlana'nın tüm üye ülkelerde anılmasını kararlaştıran UNESCO'nun konuyla ilgili açıklama metni önemli ifadeler içeriyordu: "Saygın bir filozof, mistik İslam şairi Rumi, hoşgörünün, aklın ve bilgiye sevgi ile ulaşmanın savunucusuydu. Onun İslam'la mistik ilişkisinin doğurduğu başyapıtları yalnızca İslam kültürünü etkilemekle kalmadı, Türkiye'nin sınırlarını aşarak diğer kültürleri de etkiledi. Onun düşüncesi ve yapıtları hala evrensel anlamda değerini koruyor."

Mevlana Celaleddin-i Rumi 1207 yılında bugün Afganistan'ın kuzeyinde yer alan Belh şehrinde dünyaya geldi. Mevlana Rumi ismini o dönemde Diyar-ı Rumi olarak adlandırılan Anadolu'ya yerleşip orada yaşadığı için aldı. "Efendimiz" anlamına gelen Mevlana ismi de kendisine duyulan büyük saygıdan dolayı verildi. Mevlana'nın bütün dillerde görülebilecek ismi ise Mevlana Celaleddin Muhammed'dir. Mevlana dönemin İslam kültür merkezlerinden Belh kentinde hocalık yapan, bilginler yetiştiren ve "Bilginler Sultanı" lakabıyla anılan Bahâeddin Veled'in oğluydu.

Babasının mirasını devraldı

Belh'te 13. yüzyılın ilk yarısındaki mevcut ilmi ve siyasi ortamdan rahatsızlık duyan Bahâeddin Veled, bütün ai-

le bireyleri ve çevresiyle göç etmeye karar verdi. Nişabur, Bağdat, Mekke, Şam gibi şehirleri dolaşarak Anadolu'ya ulaştı. Konya'ya gelen aile, Sultan Alâeddin Keykubad ve beyleri tarafından büyük ilgiyle karşılandı. İki yıl sonra baba Bahâeddin Veled vefat etti. Babasının vasiyeti, sultanın buyruğu ve Bahâeddin'in müritlerinin ısrarlı ırcaları sonucu Mevlana babasının yerine geçti. Bir yıl süreyle dersleri, vaazları ve fetvaları o verdi.

Bir yıl sonra babasının öğrencilerinden Tirmizli Seyhit Burhaneddin Muhakkik Konya'ya geldi. Seyhit Burhaneddin, Mevlana'nın tasavvufi öğrenimi ve terbiyesi ile ilgilendi. Burhaneddin Konya'ya geldiğinde ilk olarak Mevlana'yı o çağda geçerli bütün İslam bilim dallarından sınava soktu. Sınavdaki başarısına karşın ona şu sözleri söyledi: "Bilgide eşin yok; gerçekten seçkin bir ersin. Ne var ki, baban hal ehli (gönül ve ruh adamı) idi; sen kal ehlinin (söz adamı). Kal'i bırak, onun gibi hal sahibi ol. Buna çalış, ancak o zaman onun gerçek varisi olursun, ancak o zaman Güneş gibi alemi aydınlatabilirsin." Bunun üzerine Mevlana dokuz yıl boyunca Burhaneddin Muhakkik Tirmizi'ye müritlik etti ve onun eğitiminden geçti.

1244 yılında gezgin bir derviş olan Şems-i Tebrizi ile tanışan Mevlana onunla altı ay sürececek bir dost sohbetine çekildi. Daha sonra Şems'in yerini sırasıyla Selahattin Zerküb ve Hüsamettin Çelebi aldı. Bu dönemlerde Mevlana'da insan sevgisinin yüceliği ve insanın Tanrı'nın yer-

Temsil ettiği hoşgörü, sevgi, birliktelik, inanç özgürlüğü gibi değerlerle yüzyıllardır etkisini koruyan Mevlana doğumunun 800. yılında tüm dünyada anılıyor. UNESCO 2007'yi Mevlana yılı ilan ederek tüm üye ülkelerde anılmasına karar verdi.

yüzündeki yansıması olduğu düşüncesi olgunlaştı. Ve en önemli eseri Mesnevi'yi de Hüsameddin Çelebi aracılığıyla yazdı. Mesnevi'nin çalışmaları yıllar boyu sürdü. Mesnevi bittiğinde Mevlana yorgun düşmüş, ayrıca sağlığı da bozulmuştu. 17 Aralık 1273 tarihinde de vefat etti.

2007 Mevlana yılı

2007 yılının Mevlana yılı olarak ilan edilmesinin en önemli nedenlerinden biri kuşkusuz temsil ettiği hoşgörü, sevgi ve birleştiricilik gibi değerlerdir. Bugün bu değerler her zamankinden büyük önem taşıyor belki de. Küresel terörizm, dünyanın birçok yerine yayılan şiddet, işgaller, savaşlar, silahlanma yarışı, göç, kültürleri sınıflandırıp yöneten çokkültürcü söylem... Bütün bu olumsuzlukların içinde Mevlana'nın düşüncesinin temel değerleri olan hoşgörü, sevgi ve birleştiriciliğin önemi artıyor.

"Nice Hintli ve nice Türk'ün dili birdir de nice iki Türk birbirine yabancı gibidir.

Öyleyse yakınlık dili başka bir dildir. Gönül beraberliği, dil birliğinden daha iyidir.

Gönülden; söz, işaret ve yazı olmadan yüz binlerce tercüman belirir."

Mevlana'daki gerçek insan sevgisidir; çünkü o insanı insandan, insan sevgisini Allah sevgisinden ayırmaz. İnsanları farklı dinlere, milliyetlere sahip olsalar da her şey üstünde bir değer olarak alır. Bu anlamda Mevlana

düşüncesi insanlığın ortak malıdır: "Kendi halinde kalırsan bir damlasın; fakat bütüne katılırsan bir derya olursun. Ey insan! Sen yüz binlerin birisin; fakat bütününle sen yüz binlersin."

"Gel, gel ne olursan ol yine gel; İster kafir, ister mecûsi, ister puta tapan ol yine gel. Bizim dergâhımız ümitsizlik dergâhi değildir: Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel."

Burada Mevlana yalnızca bütün insanlara hitap etmiyor. Aynı zamanda insanların farklı olabileceğini, farklı inançlara sahip olabileceğini kabul ediyor. Buradaki farklılığa saygı aslında hoşgörünün de ötesinde. Çünkü bu sözle Mevlana yalnızca farklı inançların varlığını hoşgörmüyor, aynı zaman da onları dergahına çağırıyor. Onlarla birlikte olabile ve onların dergahına katabilecekleri üzerine bir çağrı bu.

Mevlana'nın bu düşünceleri bütün insanlık tarafından benimsendi ve esin kaynağı oldu. İngiliz oryantalist Arthur John Arberry, Mevlana'yı "dünyanın en büyük ozanı" olarak niteledi; Goethe onun etkisinde kaldı; Rembrandt tablosunu yaptı. İngiliz oryantalist Reynold Alleyne Nicholson 30 yıl çalışarak Mesnevi'yi İngilizce'ye çevirdi ve yaptırın Batı dünyasında tanınmasını sağladı. Mevlana temsil ettiği hoşgörü, sevgi, birliktelik, inanç özgürlüğü gibi değerlerle yüzyıllardır etkisini devam ettirebilmeyi başardı.

Evrensel Mevlana

UNESCO 2005 yılında sema gösterilerini Dünya'da Korunması Gereken Kültürel Miras listesine dahil etti.

Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı Prof.

Dr. Emine Yeniterzi'nin 1995 yılında hazırladığı "Mevlana Celaleddin Rumi" adlı kitabı Japonca'ya çevrildi.

ABD'de 1991 yılında kurulan Mevlana'yı Anlama Derneği, bugün 3 bin üyeye ulaştı. Dernek üyelerin çoğunluğunu ABD, Kanada, Japonya ve AB ülkelerinin vatandaşları oluşturuyor.

2007 Mevlana yılı etkinlikleri kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu ABD'den Japonya'ya, Avrupa ülkelerinden Hindistan'a kadar 18 ülke ve 22 şehirde, Türk tasavvuf müziği konseri ve sema gösterisi sunacak.

32 mimar: Mustafa Toner

röportaj: umut bavlı

“Tasarımın dediği olur”

Toner Mimarlık'ın sahibi Mustafa Toner ofis, alışveriş merkezi, restoran ve konut tasarımları konusunda uzman. Toner, Türkiye'ye de hakim olan çekirdek aile anlayışının yaşamın her alanı gibi tasarımı da şekillendirdiğini söylüyor.

Marian Salzman adını çoğumuz duymuşuzdur. Dünyanın en önemli beş trend analizcisinden biri. Metroseksüel, überseksül kavramlarının yaratıcısı Salzman, yemek kültürüne kazandırdığı gastro-porn terimiyle de anılıyor. Salzman, bu yeni kavramla birlikte yemek yemenin bir ihtiyaçtan öteye geçtiğini ve bir haz unsuru haline geldiğini; tüm dünyayı etkisi altına alan fast food kültürünün de yerini slow food'a bıraktığını anlatıyor. Globalleşme dünyayı birbirinin aynısı yaşam biçimlerine sürüklediği için kültürler yerel motiflerle farklılıklarını ortaya koymaya çalışıyor. Salzman yemek kültürünün de bu farklılaşmadan etkilendiğini belirtiyor. Yerel tatlar, yöntemler, hayattan zevk almayı çağrıştıran, hoş kokulu güzel yemekler artık insanların daha çok ilgisini çekiyor.

Yemeğin tadına odaklanan bu anlayış "dining in the dark" konseptini de beraberinde getiriyor. İlk kez Paris ve Zürih'te denenilen bu konsept öyle tuttu ki; Berlin, Londra ve Los Angeles'a da sıçradı. Tamamen zifiri karanlıkta, garsonların yardımıyla masalara oturan müşteriler yemeklerini de bu karanlık ortamda yiyorlar. Amaç yemek dışında hiçbir şeye konsantre olmamak. Bu konsepti Türkiye'de uygulayan bir yer henüz yok. Türkiye'de ise insanlar geçmişe oranla ev dışında yemek yemeye daha çok zaman ayırıyorlar. Alışveriş merkezlerinin sayısının artmasıyla birlikte iş çıkışı, kısıtlı zamanda "hem yemek hem alışveriş" bize çok uyuyor. Diğer yandan ise ev rahatlığında ve evleri andıran restoranlar da Türkiye'de büyük bir gelişme gösteriyor. Alışveriş merkezleri, ofis, konut ve restoran tasarımı konusunda birçok projeye imza atan Toner Mimarlık sahibi Mustafa Toner ile tasarımın biçimlendiği yaşam ve yaşam alanları üzerine konuştuk.

Sizin için iyi bir tasarımın neleri içermesi gerekiyor?
Tasarımın öncelikle işlevsel olması gerektiğine inanıyor-

rum. Meslek hayatımda hep bunu kendime amaç edindim. Çünkü "güzel", subjektif bir kavram. "Doğru" ise genelde her zaman ve herkes için geçerli bir kavramdır. Bu nedenle tasarımlarda güzeli değil doğruyu yakalamaya öncelik veriyorum. Büronun doğru bir çalışma ortamı, evin doğru bir yaşam alanı olarak kurgulanmasına dikkat ederim. Tasarımda, çözümleri gerçekleştirdikten sonra estetik tarafını ele alıyorum. Tabii ki işin doğal akışı içerisinde bu her zaman "önce işlevsellik, sonra estetik" şeklinde gerçekleşemeyebiliyor. Bir bütün olarak hem estetik hem işlevsel tasarımlar ortaya çıkıyor. Tasarım sonuçta bir süreç esnasında bir bütün oluşturuyor. Alışkanlıklarınıza göre önceliği fonksiyonlara vermenize karşın estetiği de düşünüyorsunuz.

Restoran, konut ve ofis tasarımının temel farklılıkları neler? Hangisi daha zor?

Aslında zorluk tasarımı gerçekleştirilecek mekanda değil işverende başlıyor. İşverenleri bir kenara bırakıp zorluk derecesine göre bakarsanız en kolayı ofis tasarımı. Restoran ikinci, ev tasarımı ise üçüncü sırada yer alır. Ancak bazen öyle bir işveren olabilir ki, en kolay dediğiniz bir ofisi dünyanın en zor ofisi haline getirebilir. Tam tersi de mümkün. Türkiye'de ne yazık ki özellikle ev konusunda işveren her zaman sorun çıkartıyor. Dolayısıyla evi her zaman en zor tasarım olarak kabul ediyorum. Hatta mümkün olduğunca ev konusunda çalışmamaya çaba gösteriyorum.

Mustafa Toner

Müşteri talepleri ve tasarımdaki imzanız arasındaki dengeyi nasıl tutturuyorsunuz?

İşin en zor taraflarından biri bu dengeyi tutturmak. Tasarımlarda öncelikle tasarımın dediği olur, ama yine de parayı veren düdüğü çalıyor. Mimarlık öyle bir meslek ki, resim gibi değil. "Bir resim yapayım, beğenen gelsin alsın" gibi düşünmüyorsunuz. Bir işveren ve bir talep olması gerek. O taleplere dönük olarak bir şeyleri ortaya çıkarabiliyorsunuz. Taleplerin yanı sıra tasarımı şekillendiren teknik faktör ve belediye nizamnameleri de var. Serbest bir tasarım gerçekleştiremiyorsunuz. Özellikle Türkiye'de daha da kısıtlı bir çerçevede çalışabiliyorsunuz. Müşterinin taleplerini göz önüne almanız gerek. Bir ticari mekansa, müşteri o işten para kazanmayı hedefliyor. Onun isteklerini göz ardı edemezsiniz. Tasarımı öncelikle talepler şekillendiriyor.

Bir mekanın ruhunu oluşturan en önemli unsur nedir?
En önemli unsur kalıcılık. Kullanacağınız rengin ve malzemenin kalıcı ve ışığın etkili olması gerekiyor. Bir yü-

zeyde kullanacağız boyanın ömür boyu durmasını bekleyemezsiniz. Kalıcılıktan kastım, yüzeylerin bu yenilemeyi yapabilecek biçimde tasarlanmış olması. Bir malzemeyle kaplanmışsa, o malzemenin iki yıl sonra demode olmamasına dikkat etmek gerek. Benim için önemli bir nokta da ışık. Son zamanlarda ışık ve renk kullanımıyla malzemeler daha etkin hale getirilebiliyor.

Ofis, restoran ve ev tasarımları birbirlerini nasıl etkiliyor?

Ofislerle restoran tasarımlarının bir etkileşimi bulunmuyor. Ofisler çok daha fonksiyonel mekanlar. Evler ile restoranlar arasındaysa bir etkileşim söz konusu. Son zamanlarda evi andıran, lounge tarzı hacimleri olan, daha rahat mekanlar tercih edilmeye başlandı. Evler ve restoranlar hem tarz hem malzeme olarak birbirlerine çok yaklaştı. Dolayısıyla birbirlerini etkiliyorlar. Türkiye, özellikle restoran tasarımında birçok ülkeden daha ileri. Türkiye'de tasarımı şekillendiren iki faktör bulunuyor. Birincisi müşteriler. Türkiye'de müşteriler gittikleri mekana büyük önem veriyorlar. Türkiye'de bu iş için bütçeler ayrılıyor ve yapılmamış gerçekleştirilmeye yönelik bir eğilim gözleniyor. Çünkü farklı tasarım, restoranlar için de bir rekabet unsuru. Bu rekabet, tasarımın da gelişimine katkı sağlıyor. Yurtdışında ise durum farklı. Yıllar boyunca tek bir çivi çakılmayan, boya bile yapılmayan mekanlarda restoranlar iş yapabiliyor. Türkiye'de ise neredeyse her yıl küçük ya da büyük bir değişiklik yapılması gerekiyor. Müşteri bunu bekliyor.

34 mimar: Mustafa Toner

Restoran tasarımında en önemli unsur nedir?

Restoran tasarımında öncelikle menüsünü sorarız. Yemek tarzı belirlenmediyse tasarımı yapamazsınız. İlk olarak "Ne yemek yapacaksınız, kime satacaksınız, kaç satacaksınız" diye soruyoruz. Ucuza satılacaksa ayrı, pahalı satılacaksa ayrı bir tasarım yapmak gerekir. Kimin, hangi yaş grubunun geleceği de önemli. Bunları göz ardı etmeniz mümkün değil.

Türkiye'de restoranların bir tasarım kimliği olduğundan söz edilebilir mi?

Türkiye'ye özgü bir kimlikten söz etmek pek mümkün değil. Çok az restoranın tasarımı Türkiye'ye özgü. Daha çok uluslararası trendler takip ediliyor. Türkiye'deki restoranların bir kimliği olduğu söylenemez.

Türkiye'de konut tasarımında trendler neler?

Şu an maksimalizm ön planda. Maksimalizm, minimalizmin aksine daha karmaşık, gösterişli ve farklı malzemelerin bir arada kullanıldığı örnekleri ifade ediyor. Ancak bunu bir trend olarak kabul etmiyorum. Şu an evlerde yaşamın ön plana çıkmasının bir sonucu olarak görüyorum. Büyük hacimler ve fonksiyonları birleştirme mantığı ön plana çıktı. Açık mutfaklar, daha büyük banyolar görülmeye başlandı.

Bu gelişmeleri nelerle bağlantılandırabiliriz?

İnsanlar artık evlerde anne-baba, dede şeklinde yaşamıyorlar. ABD'deki gibi çekirdek aile yaşantısı oluşmaya başladı. Hatta pek çok ailede çocuklar belli bir yaştan sonra evden kopuyor. Dolayısıyla evlerin küçülmesine ama buna karşılık küçük küçük odalar yerine daha büyük yaşam alanları oluşturulmasına yönelik bir eğilim var. Eskiden kocaman bir misafir odası yapıldı ve misafir odası bomboş durdu. Bugün hacimleri rahatlatmak adına birleştirmeler yaşanıyor.

Trendler tasarımlarınızı ne derece etkiliyor?

Trendler doğal olarak tasarımları etkiliyor. Çünkü müşteriler trendleri biliyor ve istiyor. Daha önceleri müşterilere "Banyo ve yatak odasını bir arada yapalım" dediğimizde ikna etmek çok zor oluyordu. Şimdiyse müşteri kendiliğinden bunu istiyor. Müşteriyi ikna edebilmemiz için bir psikolog mantığıyla hareket etmeniz gerekiyor. Düşünmediği birtakım noktaları sunabilmelisiniz. Katılımcı ve örneklerle destekleyen bir ikna yöntemi izlemelisiniz.

Trendler, özgün tasarım için tehlike arz eder mi?

Trendleri çok takip ettiğiniz takdirde, dergilerde en sık gördüğünüz şeyleri bir araya getirerek kopyacı bir tutum izlersiniz. Birbirinin aynısı, kimliksiz ama trendy mekanlar ortaya çıkarırsınız. Bunun birçok örneği var. Bunun yanı sıra trendlerden yola çıkarak hem modern hem karakteristik özellikler taşıyan örnekler de oluşturulabiliyor. Bu tamamen trendlerin ne tarafını kullanacağınıza dair yorumunuzla ilgili. Geniş hacimler, yüksek tavanlar da trendin bir parçası. Onun bu tarafını alıp klişe taraflarını bırakırsanız daha kişilikli tasarımlara ulaşmanız mümkün. Yerel ve modern böyle birleşebilir.

Yurtdışında mimar olmakla yurtçinde olmak arasındaki farklar?

Çok büyük farklar var. Yurtdışında mesleğe saygı Türkiye'de olduğundan çok daha fazla. Türkiye'deyse çoğu işveren, "Ben de yaparım" diye düşünüyor. Fikre,

projeye para vermek pek sevilmiyor. Çalışma koşulları açısından baktığımızda hakkımızı alma ve zaman sorunu var. Türkiye'de hakkı bir yıl olan bir proje sürecini üç ayla sınırlamaya kalkarlar. Bir an önce bitirilip kazanç sağlayacak hale gelmesini isterler. Yurtdışında ise bu süreç çok iyi planlanır. İşveren süreci gerektiğinden kısa tutmanın kendi işinin kötü sonuçlanmasına neden olacağını bilir. Parası ve zamanı az; müdahalesi çok olan bir ülkede mimarlık yapmakla bütün bunları aşmış, mimara saygısı olan, para ve zaman veren bir yerde çalışmak arasında birçok fark olması doğal. Tüm bu sorunlara karşın işimizi kolaylaştıran en büyük faktör genç bir nüfusa sahip olmamız. Dolayısıyla buradaki konut ihtiyacı yurtdışına oranla çok daha fazla.

Bir şehir tasarımı açısından sizce İstanbul nasıl?

İstanbul'un belirli bir şehir tasarımı bulunmuyor. İstanbul'u güzel kılan unsurlardan biri de bu. Kendiliğinden oluşan bir şehir. Ancak İstanbul'un bütününe değil tek tek parçalarına baktığımızda güzel bir görüntü yok. Geçtiğimiz günlerde şehirlerin 360 derece fotoğraflarını çeken bir fotoğraf sanatçısı İstanbul'u çekerken çok zorlandığını söyledi. "Bir yerden başlıyoruz, 360 dereceyi tamamlamadan karenin içine felaket sonuçlar giriyor. Objekte öyle şeyler geliyor ki bir kere bile 360 derece dönemedik" diyor. Çünkü İstanbul'da 360 dereceyi düzgün görüntüyle tamamlamanız pek mümkün değil.

Şu an hangi projeler üzerinde çalışıyorsunuz?

İki tane alışveriş merkezi yapıyoruz. Türkiye'de bir alışveriş merkezi furçası var. Hepsisi de iyi iş yapıyor.

Alışveriş merkezlerinin tasarımındaki detaylar neler?

Alışveriş merkezi tasarımı ev, ofis, restoran tasarımlarından çok farklı, tümünü birleştirici bir tasarımdır. Çok

daha dayanıklı olması gerekiyor. Aydınlatması bile çok önemli. Dükkanların aydınlığını etkilemeyecek bir aydınlık seviyesinin yakalanması gerekir. Çok sayıda insanın girip çıktığı bir yer olduğundan oturma alanlarını doğru biçimde yerleştirilmeli. Koridor genişliğinin bir metresi bile çok büyük önem arz eder. Bulunduğu semt büyük önem taşır. İçeride mağazası bulunan markalar da tasarıma etki eder. Markalara göre alışveriş merkezinin genel atmosferini oluşturmak gerek. Alışveriş merkezi tasarımı hassas dengeleri olan keyifli bir iş.

Alışveriş merkezi tasarımlarında en sık gördüğünüz hata nedir?

Çok büyük boşluklar bırakıldığını düşünüyorum. Mekanın enerjisini kaybettiriyor. Boş görünen, iş yapmayan, ruhsuz mekanlar ortaya çıkıyor. Bir de paslanmaz çelik, cam gibi soğuk malzemeler orada çoğu zaman günün geçiren insana hoş gelmiyor. Üçüncüsü de yemek alanlarının olduğu katlarda oturma yerlerinin ortak yapılması. Zaman içerisinde bu katlar işi olmayanların gelip oturduğu alanlar oluyor. Bu nedenle gıda satan mekanların her birinin kendi önünde temizliğiyle, servisiyle sorumlu olduğu oturma yerleri tasarlamak gerekiyor. Aydınlatmada da çok büyük hatalar var. Ortak alanlar mağazalardan daha çok aydınlatılıyorlar. Mağazalar ışığa daha çok yükleniyorlar ve sarfiyat artıyor. Bir diğer hata da zemin malzemelerinin parlak ve kaygan yapılması.

“Türkiye, özellikle restoran tasarımında birçok ülkeden daha ileri düzeyde. Türkiye’de tasarımı şekillendiren iki faktör bulunuyor. Birincisi müşteriler, ikincisi restoranlar arası rekabet.”

Kan çekti müziğe gitti

Bir Ege ilçesi olan Ayvalık 1998 yılından beri klasik müzik eğitiminde uluslararası bir çalışmaya sahne oluyor. Ayvalık Uluslararası Müzik Akademisi'nde her yaz gerçekleştirilen uzmanlık kurslarında yurtiçi ve yurtdışından öğrenciler, yerli yabancı eğitimcilerle 10'ar günlük yoğun eğitimlerde bir araya geliyor, alanlarında kendilerini geliştirme olanağı buluyor. Başlangıçta yaylı çalgılar ve üflemeli çalgılar için açılan kurslar, akademinin gelişmesiyle birlikte arp, gitar, besicilik gibi alanlara da yayıldı. 2006 yılında Pınar Kür yönetiminde yazı atölyesiyle edebiyat ve müzik ilişkisi de irdelenmeye başlandı.

Piyanist, müzikbilimci ve müzik eleştirmeni Prof. Dr. Filiz Ali, akademinin kurucusu ve koordinatörü. Türk edebiyatının önemli isimlerinden Sabahattin Ali'nin kızı olan Ali, akademiye Ayvalık'ta kurma nedenini "Kan çekti" şeklinde açıklıyor. Baba tarafı Ayvalıklı olan Ali, babasını kaybettikten sonra Ayvalık'tan kopar. Ancak aradan yıllar geçer, emeklilik zamanı geldiğinde, yerleşebileceği yerler arasından tercihini Ayvalık'tan yana kullanır ve eski bir Rum evi alır. "Ayvalık'ta uluslararası anlamda müzikle ilgili bir uzmanlık kursu başlatabilir miyim?" diye düşünürken aynı şeyin dünyaca ünlü keman sanatçımız Ayla Erduran'ın da aklından geçtiğini öğrenir. Ayvalıklı arkadaşlarına, "Biz 10-15 günlük bir uzmanlık kursu yapmak istiyoruz, mekan neresi olabilir" diye sorar. Ayvalıklı gazeteci Şahin Alpay "Ümit

Boyner yeğenim, onu bir ara bakalım" deyince hiç tanımadığı Boyner'i arar ve onun "Olur" demesiyle projeye başlarlar. Ümit ve Cem Boyner'e ait restore edilmiş bir evde çalışmaya koyulurlar.

Projeniz şu anda hedeflediğiniz noktada mı?

Hiçbir şey kolay olmadı, hiçbir zaman büyük paramız da olmadı. Ama destek verenler hep oldu. İlk yıllarda Ayvalıklı dostlarım hocalara kek yapıp getirir, ufak para yardımlarında bulunurlar, otomobillerini ödünç verirlerdi. Hocalarımızın çoğu yurtdışından geldi, hepsi pedagojik ve solistik açıdan tanınmış insanlardı. Ve onlara ücret ödememiz, yol paralarını karşılamamız gerekiyordu. Öğrencilerden aldığımız çok kısıtlı ücret kimi zaman masrafları karşılamıyordu. Sponsor arayışlarına girdik, bazı yıllar sponsor bulduk, bazı yıllar bulamadık. Yani 10 yıl içinde zor zamanlarımız oldu. Ancak hem Ayvalık'ta hem de çevrede böyle bir etkinliğin varlığı bilinmeye başlandı. Her yıl kursların sonunda Cunda'da konserler verdik ve o konserler hep doldu.

Öğrenci başvurularında kriterleriniz neler oluyor? Kontenjanınız kaç kişi?

Uzmanlık kursu olduğu için bu işi meslek olarak yapmaya karar vermiş gençleri kabul ediyoruz. Ama seviye konusunda çok katı davranmıyoruz. Bir yıllık öğrencileri almamız mümkün değil, iki üç yıl çalışmış olmaları gerekiyor ki o düzeyden sonra alabileceği derslerden yararlan-

Ayvalık'ın orkestraları

“Ayvalık, Cumhuriyet öncesi nüfusunun neredeyse yüzde 99'u Rum olan bir ilçe. Zeytinyağcılık, sabunculuk ve dericilikle büyük servetler kazanılıyor. O servetler sayesinde oluşan burjuvazinin de kendine özgü bir kültürü var.

Mübadele sonucu Rumlar gidince, Rumların yerine Girit ve Midilli'den göçmenler geliyor. Giritli ve Midillili göçmenlerin çoğu da benzer bir burjuvazi oluşturuyor. 1924'ten itibaren bu mübadiller orkestra kuruyor. Dans orkestraları, bandolar...

O sıralarda halkevleri de etkin. Halkevlerinde tiyatrolar yapılıyor, konserler veriliyor. Müthiş bir sanatsal faaliyet var ve o etkinliklerin içerisinde Ayvalık'ın ileri gelenleri de etkin. İşte Ayvalık'ın böyle bir müzikal altyapısı var.”

Ayvalık Müzik Akademisi 2007 programı

1-9 Temmuz 2007

İdil Biret Yönetiminde Piyano Masterclass
“Kâmuran Gündemir Anısına”

12-21 Temmuz 2007

Pınar Kür Yönetiminde Yazı Atölyesi

24-30 Temmuz 2007

Klaus Ager ve Hasan Uçarsu Yönetiminde
Bestecilik Atölyesi ve İlhan Usmanbaş Seminerleri

3-12 Eylül 2007

Eylül Masterclass

Keman, Viyola, Viyolonsel, Kontrabas

Prof. Dr. Filiz Ali, Ayvalık Uluslararası Müzik Akademisi'nin kurucusu. Bir sevdıyla yola koyulan Ali, bugün Ayvalık'ın turizmine de katkıda bulunan projeden gurur duyuyor. Her yıl 10 gün dünyanın dört bir yanından Ayvalık'a gelen müzisyenler, yerli yabancı eğitmenler eşliğinde uzmanlık derslerine katılıyor.

sın. Ama biz güzel sanatlar liselerinden gelen öğrencileri de aldık. Konservatuarlardan alıyoruz. Türkiye içinden ve dışından, örneğin Almanya, İtalya, Japonya, Tayvan, Yeni Zelanda'dan dahi öğrenci geliyor. Yunanistan çok yakın olduğu için oradan geliyor. Kontenjan her yıl değişiyor. Geçen yıl 100 civarında öğrencimiz vardı.

Hangi tarihlerde sınıf açıyorsunuz?

Yaylı çalgılarla, üflemeli çalgıların uzmanlık kursları 10 yıldır Eylül ayında, birinci ya da ikinci hafta gerçekleşiyor. Bu yıl diğer uzmanlık kurslarımız birbiri ardına Temmuz'da olacak. İleriki yıllarda bunu bir yaz okuluna dönüştürmeyi düşünüyorum.

Peki tanıtımı nasıl yapıyorsunuz?

İlk yıldan itibaren web sitemizden program duyurularımızı yapıyoruz. Broşür basıyor, konservatuarlara gönderiyoruz. İlk birkaç yıl böyle yürüdü, sonra kulaktan kulağa tanıtım başladı. Geçen yıl, Bulgaristan'dan bir viyola öğrencisi geldi, internetten bulmuş bizi. Annesi ve babasıyla geldi, hatta annesi babası Ayvalık'ta 10 gün turist olarak kaldı. Bu şekilde turizme de katkıda bulunuyoruz.

Akademiye nasıl yönetiyorsunuz?

Biz bütün yılı kapsayan bir program yapmıyoruz, bunun avantajları var, ancak faaliyet içinde olduğumuz dönemde deliller gibi çalışıyoruz. Öncelikli meselemiz hocalarla temas kurmak. Ondan sonra programı ayar-

lamak ve duyuruları yapmak geliyor. 1998'den beri birlikte olduğumuz gönüllü yardımcılarım var. Son yıllarda da yönetim konusunda daha profesyonel bir yaklaşımımız olduğunu söyleyebilirim.

2006 yılında Pınar Kür'le yazı atölyesi başlattınız. Edebiyat ve müzik ilişkisini anlatır mısınız?

Edebiyat ve müzik arasında çok yakın bir ilişki var. Doğu'da divan şiiriyle divan müziği iç içedir. Halk müziğimiz de öyledir. Şiir ve müzik ilişkisi kültürümüzde var. Batı müziğinde ise yalnız şiiri değil, tiyatro eserleri ve romanları ele alacak olursak; edebiyat şaheserlerinin müzik şaheserleriyle ortaklaşa ortaya çıktığını görürüz. Shakespeare'in Othello'sunun, Macbeth'inin operasını Verdi yapmıştır. Ünlü Alman şairleri Goethe, Schiller, Heine ve Kleist'in şiirlerini Schubert, Schuman, Brahms gibi besteciler bestelemiştir. O sözlerle müzik birbirini desteklemiş, o sözlere müzikle yeni anlamlar katılmıştır. Onun için hem müziği hem de edebiyatı irdeleyen bir atölye yapıyoruz. Ben ve İlke Boran müzik yönünü küçük seminerlerle tamamlıyoruz.

Müziğin insanlar üzerindeki etkisi nedir?

Müziğin insanlar üzerindeki etkisi Pitagoras'tan, eski antik Yunan'dan beri bilinen bir şey. Kültürümüzde de müzikle sağaltma, müzikle insanları iyileştirme var. Fakat müzik ters bir noktada da kullanılabilir. Çünkü bazı melodilerin insan bedeni üzerinde farklı etkileri var. Ba-

38 müzik: Filiz Ali

zı müzikleri dinlediğiniz zaman heyecanlanırsınız, gözleriniz yaşarır. Sözsüz müziktir bunlar, yalnızca sestir. Müzik sizi birtakım düşüncelere ve eylemlere yönlendirir. Örneğin tekno müziğin aslında ters etki yaptığını, insan bedenine zararlı olduğunu düşünüyorum. Kalp atışlarının, nabzın aleyhine bir müzik. Oysa Afrika ritimleri, Hint ritimleri o kadar harika ki insan ruhunda ve bedeninde çok farklı, çok güzel etkiler yaratıyor.

Müziğin zeka gelişimi üzerindeki etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bilimsel olarak araştırmadım ancak müzik eğitimi, müziğin kendisi içinde fiziği, matematiği barındırır. Beden ve beyin koordinasyonunu barındırır. Bir çocuğun çok küçük yaştan itibaren müzikle tanışması, o çocuğun kısa zamanda hem beden hem ruh hem de bilinç gelişimine yardımcı olur. Mozart müziğini anne karnındayken dinletirseniz çocuğun çok daha sakin olacağı söylenir. Mozart müziği ya da barok müzik sanırım insanın içinde bir uyum yaratıyor. Ama örneğin Tschaikovsky ya da Beethoven'da o kadar büyük kontrastlar var ki, o kontrastlar nedeniyle huzurlu ve uyumlu bir duygu ortamına girmeniz pek mümkün olmaz. Doğu ya da Batı müziği fark etmez; müzikte kategoriler vardır.

Hastalık durumlarında da müzik dinletilmesinin faydalarından söz edilir...

Bu konuda kesin yargılarda bulunmak istemem, ama kendi hayatımdan örnekler verebilirim. Ne zaman çok üzüntülüysen, ümitsizliğe kapılmışsam, panik içindeysem diyelim, kendimi müzikle tedavi ederim. Ya Bach'tır beni tedavi eden ya Puccini ya da Stravinsky'dir. Frank Sinatra ya da Sting de olabilir. Bu sabah Nubar Peker'in bir keman taksimini dinledim. O kadar güzel ki... Müziğin doğusu, batısı, kuzeyi, güneyi yok. İnsanın ruhuna işliyorsa iyi müziktir.

Oysa eleştiriyi bir çeşit analiz olarak düşünmek gerekir. Bir sanat eserini, bir yorumcuyla analiz eden, o analiz sonucunda doğruları, yanlışları, artıları ve eksileri ortaya koyan kişi eleştirmedir. Tüm sanat dallarında yorumcular, işlerinin değerlendirilmesini isterler, buna ihtiyaçları vardır. İnsan kendi yaptığı işi objektif değerlendiremez. Bir uzmanın o işi değerlendirmesine ihtiyacı vardır. Bundan yararlanmasını bilmek gerekiyor. Eleştiriden yararlanmayı bilen uluslar olgundur. Biz eleştirilerden yararlanmasını bilmiyoruz, eleştiriye derhal inkarla cevap veririz. Bu tavırla bir yere varmak mümkün değil.

Müzik eleştirmeninin toplumsal görevleri var mıdır?

Etrafımızda şarlatanlıklar da var değil mi? Ve onların bir şekilde deşifre edilmesi gerekiyor. Müzik eleştirmeninin toplumsal alanda görevlerinden biri insanların aldatılmamasını sağlamaktır.

Edebiyatın önemli isimlerinden Sabahattin Ali'nin kızısınız. Bu yıl onun 100. doğum yılı. Sabahattin Ali nasıl bir babaydı?

"Filiz Hiç Üzülmeyin" adlı kitabımda babamla ilgili her şeyi yazdım. Babamla yalnızca 11 yıl yaşayabildim. Bugün ben kimsem, ne olmuşsam, ne biliyorsam temel olarak hepsini bana babam vermiştir. Tabii ki annemin yetişmemde çok büyük katkıları oldu, büyük fedakarlıklarla büyüttü beni ama ben babamın bana verdiklerini mucize olarak görüyorum. Çok meşgul biriydi babam. Yazardı, devlet konservatuarında öğretmendi, çevirmendi. Aynı zamanda çok sosyal biriydi. Ve bana eksiksiz babalık yaptı, beslenmemle, giyimimle, derslerimle, her şeyimle ilgilenirdi. Evimizde üç binin üzerinde kitap vardı; ansiklopediler, resimli kitaplar, atlaslar... Çoğu Almanca'ydı. Babam eline atlası alır, bana ülkeleri, oralarda yaşayan hayvanları, her şeyi öğretirdi. Babam sayesinde ülkelerin başkentlerini, bayraklarını bilir-

dim. Ankara'da oturduğumuz için, büyükelçiliklerin bulunduğu cadde üzerinde pazar sabahları yürürdük. Bana sorular sorardı, "Burası hangi ülkenin büyükelçiliği? Bu bayrak hangi ülkenin?" gibi. Babam sayesinde dünyayı merak eder oldum. Babam Milli Eğitim Bakanlığının çıkardığı dünya klasiklerini çevirdiği için evde klasiklerin hepsi olurdu. Doğru düzgün anlayamadığım halde hepsini okumuştum. Bir tek Antik Yunan, Eflatun ve Sokrates okumaktan sıkıldım. Babam durmadan kitap okuyor, yazıyor ama yine de benimle ilgileniyordu. Babam çok kitap okuyan bir adamdı. Cebinde devamlı kitapla gezerdi. Eve dostları gelirdi, hararetili konuşmalar olurdu. Ama sıkıldığı anda bir kenara çekilir kitap okurdu.

Çocuk oyunları oynar mıydınız?

Tabii ki. En çok saklambaç oynardık, babamın en sevdiği oyun saklambaçtı. Babamla birlikte bütün tiyatro ve opera temsilinin provalarını seyredirdim, kulislerde büyüdüm, masal dünyası gibi gelirdi bana.

Piyano dersi almaya kaç yaşında başladınız?

İlkokul üçüncü sınıfta başladım. Evimizde piyano yoktu, komşunun evinde vardı. Aslında ben opera artisti olmak istiyordum. Babamın arkadaşı piyanist Roji Sabo vardı, konservatuarda hocaydı. Babam "Filiz'e piyano öğret" demiş. Tabii o yaşta opera artisti olacak değilim. Müzik öğrenmek için de piyano gerekiyor, o yüzden piyanoya başladım. Babam öldükten sonra annemin de, benim de konservatuara gitmemle ilgili bir düşüncemiz yoktu. Ancak başka çare yoktu, çünkü parasız yatılı okumam gerekiyordu. Sanırım annem, herhangi bir lisede okuyacağına, konservatuarda okusun dedi. Ben zaten müzikten ayrılmak istemiyordum. Keman çal deselerdi, keman çalacaktım, keman çal demediler, piyano çal dediler.

Müzik eğitimi için ille de yetenekli mi olmak gerekir?

Bence bütün çocuklara müzik eğitimi verilmeli. Tabii ki bazı çocuklar her konuda olduğu gibi, diğerlerinden daha yetenekli oluyor, ama dehalar binde bir doğuyor. Bence bütün çocuklar belirli bir yetenekle dünyaya geliyor, ondan sonra iş o yeteneği işlemeye kalıyor.

Son zamanlarda ülkemizde çok sık müzik üzerine yarışmalar düzenleniyor. Bunlar doğru yaklaşımlar mı?

Ülkemizde herkes bir yerden bir yerlere gelmeye çalışıyor. Aslında bu durum Türkiye'ye özel değil. Son zamanlarda yapılan müzik yarışmalarının neredeyse tamamının formatı yurtdışından geliyor. Bu yarışmaların arada bazı yeteneklerin çıkmasına faydası olmuyor değil. Ancak psikolojik açıdan pek çok gencin hayatında bazı yaralar da açabiliyorlar. Sanırım mesele şu: Müzikle insanlar kendilerine bir yol açacaklarını zannediyorlar, çünkü müzik herkesin hayatına bir şekilde giriyor. Ama dikkat ederseniz genellikle enstrümanlar yok işin içinde, herkes şarkı söylüyor.

Müzik sizin için ne ifade ediyor?

Hayatımın en büyük anlamı. Tekrar dünyaya gelecek olsam yine müzisyen olurum. Başka bir meslek seçeceğimi düşünmüyorum.

Müzik eleştirmenliğini nasıl tanımlarsınız?

Edebiyat eleştirisi neyse müzik eleştirisi de odur. Ne yazık ki Türkçe'de eleştiri kelimesi hep negatif algılanıyor.

“Öğrencilerden aldığımız ücret kimi zaman masrafları karşılamıyordu. 10 yıl içinde zor zamanlarımız oldu. Ancak hem Ayvalık’ta hem de çevrede böyle bir etkinliğin varlığı bilinmeye başlandı. Her yıl kursların sonunda Cunda’da konserler verdik ve o konserler hep doldu.”

Çok önemli bir gazeteci yazarın kızı olmak size hayat boyu bir sorumluluk yükledi mi?

Yüklemes mi? Hem de çok. Babamın öldürülmesi uzun yıllar annemle üzerimize bir korku battaniyesi serdi. Bu beni hem kamçıladı hem de babamın anısını yaşatma isteği doğurdu. Aslında bu bir çeşit isyandı. Ona yapılan haksızlıkların unutulmaması gerektiğini hep düşündüm. Tek arzum babama layık biri olmaktı. Bu durum tabii ki bir otokontrol yarattı.

Babanızın kitaplarını ne yaptınız?

Babam öldükten sonra maddi açıdan zor durumda kaldığımız için kitapları elimizden çıkarmak zorunda kaldık. Kitaplarının en değerli olanlarının listesini çıkarmıştık. O listede Hitler Almanyası’nda yakılmış, bulunmayan kitaplar falan vardı. O kitapları o sırada Ankara’da bulunan Almanlar aldı. Geriye kalan kitapların büyük bölümünü İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’ne babamın bir arkadaşı aracılığıyla verdik. Ancak birkaç yıl önce edebiyat fakültesinin kitaplığı kapatıldı. Oradaki kitaplar depoya kondu dendi, onun için oradaki kitapların akıbetini bilmiyorum. Babamın çok sayıda siyasi kitabı vardı. Başımıza bir iş gelmesinden korktuğumuz için annem o kitapları da babamın bir arkadaşına verdi. Koskoca kütüphane böylece dağılmış oldu. Aslında annem kitapları olduğu gibi Milli Kütüphane’ye vermek istemişti, ama o zamanki kütüphane müdürü kitaplardan Sabahattin Ali imzasını çıkarmak (babam

bütün kitaplarını imzalardı) istediği için oraya vermedi. Yoksa Milli Kütüphane çok zengin bir kitaplığa sahip olacaktı ama olmadı.

Son yıllarda konser veriyor musunuz?

Hayır, konser vermeyi çoktan bıraktım. Çok uzun yıllar şan ve opera eşliği yaptım. Bu, çok yorucu bir iştir. Zamanla ciddi sırt ağrıları başladı. Zaten çocukluğumda bileğim kırıldığı için bir fitik problemim vardı. Aslında ben kırık bilekle piyanist oldum. Günde dört beş saat çalıştığım zaman fitiğim çıkar ve çok ağrırdı. Ben de piyano çalmayı yavaş yavaş azalttım. Konser piyanistliği çok zor bir iştir. Her gün düzenli olarak uzun saatler çalışmazsanız, piyano çalamazsınız, körelirsiniz. Artık keyif için çalıyorum ama eskiden çalabildiğim parçaları şimdi çalamıyorum.

Şu an üzerinde çalıştığınız bir proje var mı?

Mimar Sinan Üniversitesi’nden emekli oldum. Artık Sabancı Üniversitesi’nde haftada bir gün “müziğin baş eserleri” diye bir ders veriyorum. Zamanımın büyük bölümünü Ayvalık’taki akademide ayırıyorum. Bir yandan Milliyet gazetesinde müzik yazıları yazıyorum. Bekleyen kitap projelerim var.

Çocuklarınız da müzikle profesyonel olarak ilgileniyor mu?

Kızım üniversiteye gidene kadar piyano çaldı. Sonra bıraktı. Oğlum ise her bir enstrümanı öğrendi ve çaldı. Şimdi müziği yalnızca dinliyor. Sanırım büyüme çağlarında benim evden uzak kalmama sebep olan müziğe karşı tepki geliştirdiler.

Sabahattin Ali’nin 100. doğum yılı

Sabahattin Ali 25 Şubat 1907’de Gümülci-ne’de doğdu. 1948’de Kırklareli’nde hayatını kaybetti. 2007 yılı Ali’nin 100. doğum yılı. Sabahattin Ali 1930’lu yıllarda öykücülüğe gerçekçi ve yeni bir soluk getirdi.

Öykülerinde; tanımlamakta güçlük çektiğimiz bazı duyguları ustalıkla anlatan Ali, insanın zafiyetlerini ve gücünü aynı sarsılmaz üslupla, zaman zaman masalsı ve destansı bir biçimde yansıtmayı başardı.

Öykü kitapları: Değirmen (1935), Kağrı (1936), Ses (1937), Yeni Dünya (1943), Sırça Köşk (1947).

Sabahattin Ali, romanlarında da insanın ruhuna ayna tuttu ve gerçeğe bu aynadan baktı.

Kuyucaklı Yusuf (1937), İçimizdeki Şeytan (1940), Kürk Mantolu Madonna (1943) adlı romanlarında, okurların gerçekliği daha derinden algılamasını sağladı.

Renklerin fotoğrafçısı

Mehmet Günyeli, “Fotoğrafi sanat yapan söylemidir” diyor. Fotoğraf çekmese de her gün fotoğraf düşündüğünü, fotoğrafı önce kafasında kurguladığını ve son aşamada deklanşöre bastığını belirtiyor. Günyeli'nin, Hint insanını yaşamın içinde, maskesiz duygularıyla fotoğrafladığı kareler ilgi uyandırdı.

42 fotoğraf: Mehmet Günyeli

Her 40 kilometrede bir insanların, din, dil, giyim ve iklimin değiştiği bir ülke Hindistan. Hint insanının yaşamı, inancı, felsefesi ve düşüncesi Mehmet Günyeli'yi etkilemiş, fotoğraf makinesini alıp üç yıl boyunca Hindistan sokaklarını gezmiş ve sonunda birbirinden renkli ve duygulu fotoğraflar ortaya çıkmış. Günyeli, Hint insanını günlük yaşam içinde doğal halleriyle fotoğraflamış. İnsan, fotoğraflarının odak noktasını oluşturuyor. “Yaşamın içine girmeyi, sokağa çıkmayı ve hayatın içinden kareler yakalamayı seviyorum” diyen Günyeli, fotoğraflarında insanların iç dünyasını yansıtıyor. Hindistan fotoğraflarını da, insanlarla sevecen ve sıcak ilişkiler kurarak Doğulu yaklaşımıyla çektiğini söylüyor.

Günyeli, Hindistan fotoğraflarını “Ülkeler, Şehirler” projesi kapsamında Gülhane'deki Darphane-i Amire binasında sergiledi. Sergideki fotoğraflar “Hindistan” isimli kitapta toplandı. Projede üç farklı kültür ve ülkeyi işleyen Günyeli'nin ilk sergisinde, Küba fotoğrafları yer alıyordu. Üçlemenin son ülkesi Fas. Günyeli'nin 15 yıl önce çektiği Fas fotoğrafları 2008 yılında yayınlanacak. Kendisine “renklerin fotoğrafçısı” denildiğini söyleyen Günyeli, Hindistan fotoğraflarıyla bunu bir kez daha kanıtıyor. Günyeli, Venüs Uluslararası Ticaret şirketinin yönetim kurulu başkanı. 25 yıl önce kurulan şirket, yaratıcı ve farklı ürünlerin ihracatını yapıyor. Günyeli'nin fotoğraf sevdası ise iş hayatından öncesine dayanıyor.

30 yıldır fotoğraf çeken Günyeli, fotoğrafın yaşamdaki tek özgürlük alanı olduğunu söylüyor; “Fotoğraf çekmesem de her gün fotoğraf düşünüyorum. Benim için önemli olan fotoğraf çekmek değil, fotoğrafı önce kafamda kurgulamak, hayal etmek ve oluşturmak. Deklanşöre basmak en son aşama”.

Fotoğraf çekmek hobinizken zaman içinde yaşam biçiminiz haline gelmiş. Fotoğraf sevdanız nasıl başladı?

Fotoğraf çekmeye lise yıllarında başladım. Bir dönem fotoğraftan uzak kaldım, ama hiç kopmadım. İşadami kimliğim yanında hep fotoğrafçı kimliğim oldu. Günümüzde fotoğrafa yeni başlayan ve onu bir hobi olarak gören arkadaşlarımız da var. Beni onlardan farklı kılan 30 yıllık fotoğrafçı kimliğim. Ben hep fotoğrafın içinde oldum ve hep ürettim. “Ülkeler, Şehirler” projesine 15 yıl önce başladım. Üç farklı ülke ve üç farklı kültürden insanları anlatmayı planladım. İki yıl önce Küba sergisini açtım. Son olarak çekimleri üç yıl süren Hindistan sergisini tamamladım ve sergiledim. 15 yıl önce çektiğim Fas fotoğraflarını 2008 yılında yayınlıyacağım. Ülkeler üçlemesini Fas projesiyle bitireceğim.

Yoğun iş temposu içinde seyahatlere nasıl zaman ayırıyorsunuz? Zor olmuyor mu?

Zor oluyor, ama ben fotoğraf amaçlı seyahatlere çıkıyorum. İşadami kimliğimle seyahat ederken fotoğraf makinemini yanımda taşıyorum. Çünkü benim için o bir iş

seyahati. Fotoğraf, çok ciddi bir iş. Fotoğrafi çok önemsiyorum; aceleyle yapılan bir iş olmamalı diye düşünüyorum. Fotoğraf çekmeyi, makineyi her an yanımda taşıyarak gün batımını yakalayıp çekmek olarak algılamıyorum. Fotoğrafın bir anlatımı ve söylemi olmalı. Topluma bir mesaj verebilmeli. Söyleminiz yoksa yaptığınız iş sanat olmaz. Fotoğrafi, sanat yapan söylemidir. İnsanları bir düşünceye sürüklemelisiniz. Aksi halde iyi fotoğraf çekilir, ama ruhu olmaz. Fotoğraf çekmesem de her gün fotoğraf düşünüyorum. Benim için önemli olan fotoğraf çekmek değil, fotoğrafı önce kafamda kurgulamak, hayal etmek ve oluşturmak. Deklanşöre basmak en son aşama. Çekim öncesi yaptığım hazırlık beni 24 saat düşündürüyor.

Fotoğraf çekmeden önce fotoğrafını çekeceğiniz kişiden izin almadığınızı öğrendim. Neden?

Portre çalışıyorum, insan manzaraları çekiyorum. Fotoğraflarımda insanı anlatıyorum. Bunu yaparken de önemli olan, insanın duygularını doğal ortamında yakalayıp fotoğraf diline çevirmek. Fotoğraf çekerken çeşitli yöntemler uyguluyorum. Haber vermeden fotoğraf çekiyorum. Çünkü haber verdiğiniz zaman o insan yüzüne bir maske takıyor, kendisi olmuyor. İçgüdüsel olarak size tepki gösteriyor, iç dünyasını açmıyor. Bu anlamda habersiz çekilen fotoğraflar doğru fotoğraflardır. Bazen de tam tersi oluyor. Karşıdaki kişiyle iletişim kurup dostluk geliştirirsiniz. O artık maskeyi indirmişti, si-

“Fotoğraf, bir var oluş biçimi. Hayata bakış ve duruşla ilgili bir biçim. Fotoğraf, yaşamdaki tek özgürlük alanım. Diğer alanlarda insanlar kuşatılmış yaşıyor. İş hayatından da zevk alıyorum. İşadamı olmak da bana heyecan veriyor... İkisini bir arada yapmak beni verimli kılıyor. Zamanı iyi kullanmasını öğrendim”.

ze kendisini teslim etmiştir. Onun duygularını, sıcaklığını ve sevecenliğini yakalamak da kolay olabilir. Fotoğrafta o günkü ortam ve şartlara göre farklı uygulamalar yapılabilir. Fotoğraf kitaplarında yazan şeylere inanmayın. Doğrular içgüdüsel şekilde ortaya çıkıyor.

Projede ülkeleri neye göre seçiyorsunuz?

Projede üç farklı kültür, üç farklı inanç, üç farklı coğrafyayı ele aldım. Dünyadaki bu farklı coğrafyaların sosyal yaşamı, insanları ve insan duygularını anlatmak istedim. Beş bin yıllık geçmişi olan Hindistan, düşünce sistematiği olarak tek Tanrılı dinleri etkileyen bir kültüre sahip. Bilinmeyenlerin olduğu çok farklı boyutta bir ülke. Fotoğraflarda masallarla mistik dünyadaki Hindistan'ı ve sokaklardaki insanı anlatmak istedim. Hindistan yaşamı, inancı, felsefesi ve düşüncesiyle çok çarpıcı bir ülke. Küreselleşmeye karşı hala direnç gösteren büyük bir ülke, bir medeniyetler sentezi. Bu amaçla Hindistan'ı seçtim. Daha önceki projemde Küba'yı ele aldım. Küba da dünyada söylemi olan bir ülke. Küçük bir ülke ama, hala dimdik ayakta durabiliyor. Kimseye teslim olmuyor. Gururlu, onurlu ve mutlu insanların ülkesi. Küba, dünyaya örnek olabilecek bir ülke. Küba'da insanlar zengin değil, ama çok entelektüel ve birikimli. Projenin üçüncü ülkesi Fas, oryantal ve mistik İslam duygusunu dünyada en fazla belirleyen ülkelerden birisi. Orada hala 16. yüzyıl İstanbul duygusu var. Mistik ve oryantalist duyguyu vermek için Fas'ı seçtim.

Küba ve Hindistan'da yaşayan insanlarla ilgili neler söyleyeceksiniz?

Kübalılar, eğitim düzeyi yüksek, çok genç, dinamik ve sanatla iç içe olan insanlar. Hindistan, inanç kültürüne dayanmış, inançlarıyla var olmuş, yılların kültürünü düşüncelerinde yaşayan çok farklı bir ülke. Hintliler, çok sevecen, insancıl, uzlaşan ve yakın insanlar. Hint insanının kendi içinde bir zarafeti var.

Sergi tanıtımında; “Hindistan'ı bir fotoğrafçı gibi değil, Doğulu ahabplarına bakar gibi resmettim” diyorsunuz. İkisi arasındaki fark nedir? Hindistan'a bakarken Batı bakışınızı nasıl terk ettiniz?

Bu, benim hayattaki duruşumla ilgili. Hem Doğu hem de Batı kültürüyle besleniyorum. Benim gözümde Türkiye ne Doğulu, ne Batılı, ortada bir yerdeyiz. Son yıllarda ciddi şekilde Batı'nın kültür bombardmanı altında yaşıyoruz. Özellikle Amerikan kültürü o kadar hayatımıza girdi ki, içtiğimiz kahveden, yediğimiz hamburgerden, hatta günlük hayatımıza giren kelimelerden çok etkilendik. Ben bu kültürel değişime direnmekten yana değilim. Biz aslında Doğu kültürünün zenginliklerini her geçen gün Batı'nın kültür taarruzu karşısında kaybediyoruz. Bu projeyi, insanlarla sevecen ve sıcak ilişkiler kurarak Doğulu yaklaşımıyla gerçekleştirdim. Batıların yaptığı projelerde insanları bu kadar ön planda görmezsiniz. Ben insan yaşamının, duygu ve düşüncelerinin peşindeyim. Hindistan'a birçok kişi gitti, ama hiç

kimse insanı bu kadar ön plana çıkarmadı, duygu yüklü fotoğraflar çekmedi. Bu, benim Doğu'ya olan yakınlığımdan kaynaklanıyor.

Hindistan'da kaç kare fotoğraf çektiniz?

Bin 500 - iki bin kare çektim.

Eşiniz Leyla Alaton da seyahatlerinizde size eşlik ediyor. Peki yardımcı oluyor mu?

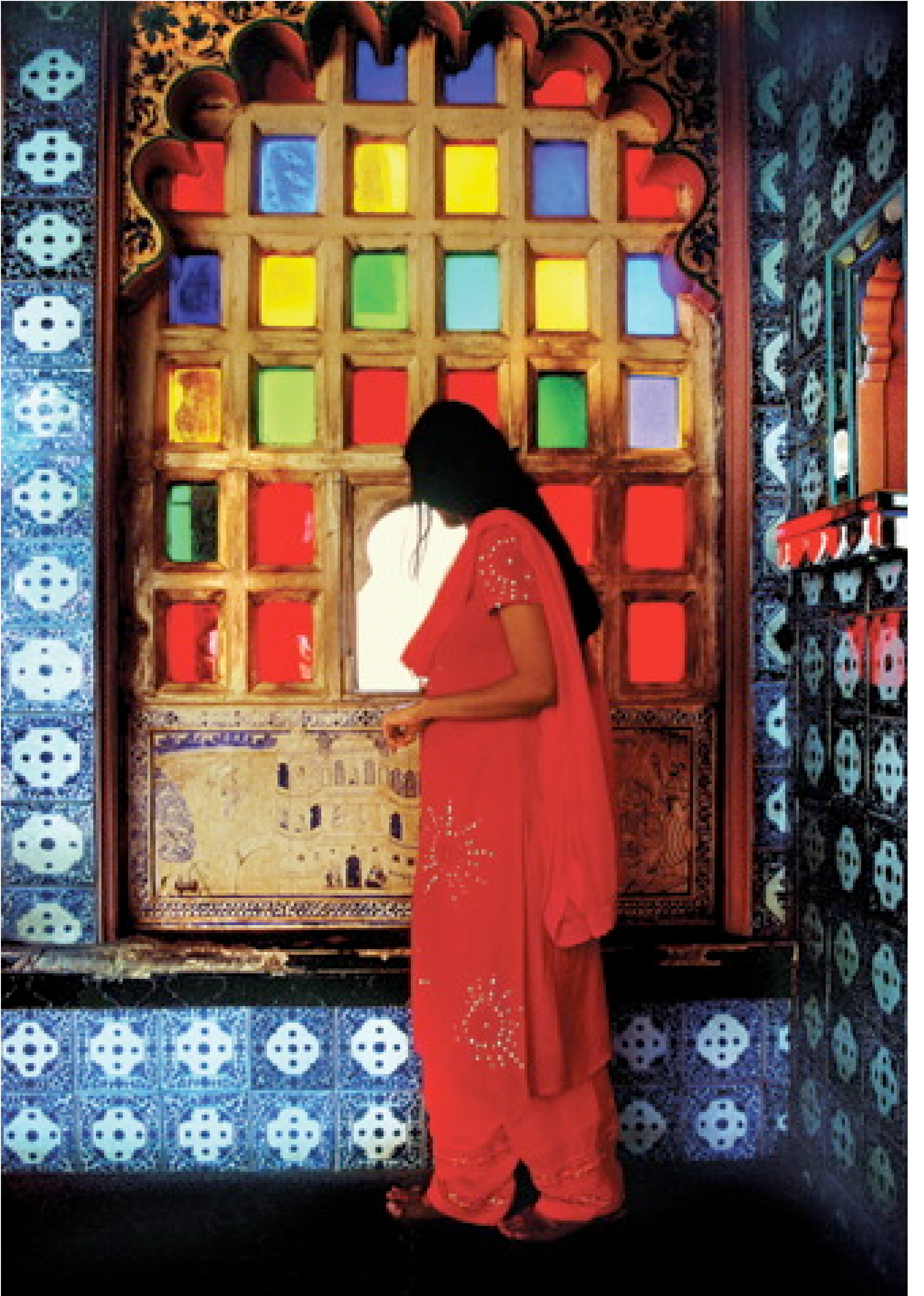
Eşim seyahatlerime gelir, hep yanımdadır. Malzemelerin taşınmasında bile bana yardım ediyor. Tek asistanım o. Bana ciddi anlamda yardımcı oluyor.

Fotoğraf çekerken tepki aldığınız oluyor mu?

Olmaz mı... Özellikle İslam ülkelerinde fotoğraf çekmek çok zor. Geçmişte resim yapmanın yasaklandığı bir dönem var. İslam ülkelerinde dini inançtan kaynaklanan fotoğrafa karşı bir tepki var. Bu nedenle de fotoğrafçıya hoşgörülle yaklaşmıyorlar, tepki gösteriyorlar. Bir İslam ülkesinde bir kadının fotoğrafını çekmek çok zordur. Diğer dinlerde bu kadar tepki yok. Özellikle Fas'ta fotoğraf çekmenin zorluğunu yaşadım. İnsanlarla çok iyi ilişkiler kurmak gerekiyor. Türkiye'de özellikle Anadolu'da kadın fotoğrafı çekmek zor.

Sizce tarz nedir? Tarzınızı nasıl tanımlarsınız?

Geçenlerde Çağla Cabaoğlu'nun sanat galerisinde gerçekleştirdiğimiz bir televizyon programı çekiminde

iki fotoğrafıma ihtiyaç duyuldu. Galerideki iki fotoğrafı kullandık. O anda gördüğüm iki fotoğraf birbirine o kadar çok benziyordu ki... Sanki ikisi de aynı gün, aynı yerde çekilmiş gibiydi. 15 yıl önce çektiğim fotoğrafı bugün aynı şekilde çekmeye devam ediyorum. Bu, değişmeyen bir tarz. Sanatsal bir fotoğraf diliniz oluşuyor. O, sizi siz yapıyor, imzanız oluyor. Diliniz, fotoğrafınızı oluşturuyor. Ben fotoğraflarımda zaman, mekan ve insan ilişkilerini çok kullanırım. Fotoğraflarımda hep insanlar vardır. Kapılar ve duvarlar beni çok etkiler. Fotoğraflarıma bir anlam, derinlik, zaman ve mekan duygusu getirir. Toplumcu bir yaklaşımla fotoğrafa bakıyorum. Yaşamın içine girmeyi ve hayatın içinden kareler yakalamayı seviyorum.

“İşadamı- fotoğrafçı” tanımlamasından pek hoşlanmıyorsunuz. “Önce fotoğraf vardı, sonra işadamı oldum” demişsiniz. İkisinin hayatınızdaki yeri nedir?

Son zamanlarda birçok kişi hobi amaçlı fotoğraf çekiyor. Onlara saygı duyuyorum. Pahalı fotoğraf makineleriyle iyi fotoğraf çekebileceklerini düşünüyorlar. Oysa fotoğraf, bir kültür ve birikim işi. İyi makine olarak iyi fotoğraf çekilmiyor. “Ben yaptım, oldu” mantığıyla hareket ediliyor. Son yıllarda çok popülist yaklaşımlar var. Sığ yapılan işlerin derinlemesine bir mesajı olduğunu düşünmüyorum. Fotoğraf, hayatımda hep vardı. İşadamlığıyla fotoğrafı yıllarca birlikte yürüttüm. İkisi birbirinden ayrı konular. Fotoğraf, bir disiplin işi. İyi bir fo-

toğrafçı olmanın yolu yılların birikiminden geçer. Nasıl beslendiğiniz önemli. Şiire ne kadar yakınsınız, dünyayı ne kadar takip ediyorsunuz, hangi kitapları okur, hangi tür müzik dinlersiniz... Ben yıllardır bütün dünyadaki fotoğraf sergilerini ve literatürü takip ediyorum.

Fotoğraf çekmenizin iş yaşamınıza nasıl etkisi oluyor? Sizi nasıl besliyor?

Fotoğraf, bir var oluş biçimi. Hayata bakış ve duruşla ilgili bir biçim. Fotoğraf, yaşamdaki tek özgürlük alanım. Diğer alanlarda insanlar kuşatılmış yaşıyor. İş hayatından da zevk alıyorum. İşadamı olmak da bana heyecan veriyor. Çünkü işadamı olarak yaratıcı projeler yaptım. İş hayatı da yaratıcılık gerektiriyor, fotoğraf da... İkisini bir arada yapmak beni verimli yapıyor. Zamanı iyi kullanmasını öğrendim. Fotoğrafa ayırdığım zaman içinde daha üretken oluyorum. İş hayatına ayırdığım zamanda da daha verimli çalışıyorum. Saniyelerin bile kıymetini biliyorum. İkisi birbirini besliyor. İş hayatının içinde fotoğrafa ayırdığım zamanları verimli kullanıyorum.

Gelecek projeleriniz neler?

Anadolu projem var. Türkiye'nin farklı zenginliklerini ortaya çıkarmak için seyahatler yapıyorum. 2010'da bir İstanbul projesi yapmak istiyorum. Bunun için İstanbul'da sokak satıcılarını çekmeye başladım. Son zamanlarda herkes bana “renklerin fotoğrafçısı” diyor. Yeni projemi siyah beyaz yapacağım.

Mehmet Günyeli

46 yaşam rehberi: rögar kapakları

röportaj: esra melek yiğitsözlü

Hayatımızda birçok ayrıntı var. Kimi zaman ilgimizi çeken, kimi zaman da hiç fark etmediğimiz... Bunlardan biri rögar kapakları. Her gün yolda yürürken, araba kullanırken üzerinden defalarca geçtiğimiz rögar kapaklarını fark etsek ne olur, etmesek ne olur diyebilirsiniz. Ancak bazıları için durum farklı. Rögar kapaklarının ayakaltında ve kolay ulaşılır olmaları, zamanla yok oluşları, görsel kimlikleriyle kent mimarisindeki varlıkları tiyatro sanatçısı Adnan Tönel'in ilgisini çekmeye yetmiş. Öyle ki Tönel, dünyanın farklı ülkelerini gezerek rögar kapaklarının fotoğraflarını çekmiş. Şu an 150 fotoğrafın yer aldığı bir arşive sahip.

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nı bitiren Tönel, halen Mimar Sinan Güzel Sanat Üniversitesi Tiyatro Bölümü'nde doktora eğitimini sürdürüyor. "Her şey çok güzel olacak", "Büyük Adam Küçük Aşk", "Pembe Patikler", "Okul" ve "İnşaat", "Yanlış Zaman Yolcuları" gibi filmlerde izlediğimiz Tönel'den fotoğraf macerasını, rögar kapaklarının hikayelerini dinledik.

Fotoğraf ilginiz nasıl başladı?

Fotoğraf benim ilk göz ağrım. 1982'den beri fotoğraf çekiyorum. Hürriyet Gazetesi'nde foto muhabirliği yaptım. Aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Fotoğraf Kulübü'ne üyeydim. Birçok fotoğrafım sergilendi. Gazetenin spor servisinde Doğan Koloğlu'nun yönlendirmesiyle sahne sanatlarına geçiş yaptım. Tiyatroda bakış açısı, perspektif, ışık ve yerleştirme önemli olduğu için fotoğraf sanatından sahneye koyduğum oyunlarda da faydalaniyorum. Fotoğraf

Rögar kapaklarının sizin için anlamı nedir?

Rögar kapakları benim için; alt ve üstün, kayboluşun, pandoranın, ötekinin, geleceğin, büyüünün, gizemin geri dönüştürülmüş haldeki kapıları gibi. Fotoğraflarımı gördükten sonra sokaklarda yürürken, üzerine bastığınız bu kapıları siz de kendi belleğinizde bir yerlere oturtacaksınız. Bu eserler gerçekten çığır açıcı olabilir. Yeni dünya düzenini düşünün. İki kutuplu değil mi? Rögarların genişlerini düşünün, daha büyüklerini yani, gelecekte dünyanın kapıları olamazlar mı? Ben gelecekte uzayda falan değil yeraltında yaşanacağına inanıyorum. O nedenle bu kapakların bir sinyal simge olarak görülmesini arzuluyorum. Görünen değil, gizli olan değil midir yaşam?

Bunun için nasıl bir çalışma yaptınız? Hangi ülkelere gittiniz?

Önceleri bu benim için bir karşılaşmaydı. Fotoğrafını çekmeye Lefkoşa'da karar verdim. Daha sonra arkadaşlarım gittikleri ülkelerdeki rögar kapaklarının tasarım zenginliğine göre bana haber verdiler. Ben de çekim yapmaya gittim. Hala Avrupa şehirlerinde tarama yapmaya devam ediyorum. Kolay gibi görünebilir ancak arşivlemek kolay bir iş değil. Yer, tarih, zaman, mekan gibi unsurları not etmek hep zaman alıyor. Budapeşte'de bu işi yaparken "Da Vinci'nin şifresini mi arıyorsunuz" diyenler olmuştu.

Bu arşiviniz için insanlardan nasıl tepkiler alıyorsunuz? Sanata duyarlı kişilerden destek alıyorsunuz. Ancak İstan-

Sakın basma, bakmadan geçme

raf sanatını özgürlük tutkumu paylaşmak olarak görüyorum. Yaptığım işler de hayatın ayrıntıları olarak görülebilir.

Rögar kapaklarının fotoğraflarını çekip arşiv yapma fikri nasıl oluştu? Ne zaman başladınız?

Fotoğrafçılıkta tercihim sokaktan yana kullandım. Sokağın dili var. Sokak çocuğuyum. Rögar kapaklarının formu her zaman ilgimi çekti. Ayakaltında ve kolay ulaşılır olmaları, zamanla yok oluşları, görsel kimlikleriyle kent mimarisindeki varlıkları ilgimi çekmeleri için yeterliydi. Sokağın diliyle 1990'lı yılların başında buluştum. Sokak etkinliklerinde; yollar, kaldırımlar, taş merdivenler gösterilerimin dekoru oldu. İlk kez "Yeraltı Tiyatrosu" adına düşündüğüm bir gösteri sırasında rögar kapaklarını giriş ve çıkış kapıları olarak düşündüm. O zaman bu proje kafamda şekillendi. Aslında bu bir yolculuk. "Birin çöpü başkasının hazinesidir" atasözünden hareket ederseniz projeyi daha iyi anlarsınız.

bul'da fotoğraf çekerken bazen "Ne olmuş ağabey, neden çekiyorsun, biri mi ölmüş, hazine mi var?" gibi sorularla karşılaşıyorum. Zaman zaman "Kanal tıkanmış, onu açacağız" gibi yanıtlar veriyorum.

Türkiye dışında sergi açmayı düşünüyor musunuz?

Bunları, sanatseverlerin karşılaştırabilecekleri sayıya ulaşınca bir bienalde yerleştirmeyi düşünüyorum. Çünkü rögar kapakları çok güçlü bir malzeme. Öyküsü, felsefesi, geçmişi ve gizliliği bulunuyor. Neyse ki tüm dünyada geçerli olacak patentini aldım.

Rögar kapaklarının geçmişi ve hikayesi nedir?

Tarihi bir yanları var. İnsanoğlunun temel ihtiyaçlarını gidermeye başladığı zamana kadar gidiyor, ama mitolojik bir anlam yüklenmeli. Bu kapaklar ilk önce Antik Yunan'da yeraltı su yollarının kesişme noktalarına pişmiş topraktan yapılmış. Fotoğraf arşivi olarak ayrıca böyle bir çalışma içerisindeyim. Rögarların tarihten günümüze kent

Adnan Tönel

yaşamına ne tür katkılar sağladığını da gösteren bir seri yapmayı düşünüyorum.

Hangi ülkelerde, ne tür rögar kapakları var? Rögar kapaklarının tasarımını, şeklini neler belirliyor?

Her ülkede var. Kanalizasyon dışında elektrik, su, telefon, doğalgaz rögarları da bulunuyor. İnsanların içine girip su dehlizlerinde yürüyebilmeleri ve arabaların lastiklerinin içine girmemesi için yuvarlak formda tasarlanmış. Kare ve dikdörtgen formdakiler ise su, elektrik ya da doğalgaz kesişme noktalarının vanalarının olduğu rögar kapakları. Su ya da gaz akışının kontrolünü sağlıyor. Arıza durumlarında bu kapaklar açılıp akış emniyete alınıyor.

Arşivinizdeki en ilginç örnek hangisi? Bunun hikayesi nedir?

Avusturya'nın Viyana kentinde, Casino Wien'in, sokaktaki rögara verdiği reklam çok ilginç. Bir cafe'nin kendi tanıtımını yapmak için özel rögar kapağı tasarlayıp döküm atölyesinde yaptırmış, altın suyuna batırıp cafe'nin bulunduğu sokağın ortasındaki rögarın yerine koydurmuş çok zekice.

Türkiye'deki rögar kapaklarının özellikleri neler?

Türkiye'de 1930'lardan kalma rögarlar çok değerli. Fransızca ve Arapça yazılı ve süslü olmaları nedeniyle, müzayedelerde satılıyor. Topkapı Sarayı'nda Osmanlı Dönemi'nden kalma örnekler bulunuyor. Günümüzde belli bir standartı ve formu var. Onun dışına pek çıkmıyor. Türkiye'de rögar kapakları değersiz görülüyor. Oysa yurtdışında bir statü unsuru olarak da kullanılıyor. Örneğin Prag'da Saray bölgesindekilerle, Franz Kafka'nın evinin sokağındaki rögar kapakları aynı değil. Yani Saray için üretilmiş olanlar aristokrasiyi göstermek adına özenle oluşturulmuş. Diğer sokaklardakiler daha

Oyuncu Adnan Tönel rögar kapaklarına merak sarmış. Dünyanın dört bir yanındaki kapakların fotoğrafını çekip koleksiyon yapıyor. Fotoğraflarken başına gelmeyen kalmıyor. Kendisini tuhaf bulup merakla izleyenlere, Da Vinci'nin şifresini aradığımı söyleyip kurtuluyor.

sıradan. Ülkemizde ise böyle bir ayırım yok. Her yerde aynı döküm rögar kapakları var. Tabii dünyanın her bir köşesindekilerin ortak özelliği ne yazık ki zaman zaman lodosta kokmaları ve içinden akan su sesleri.

Günümüzde rögar kapakları nasıl yapılıyor? Özellikleri neler?

Avrupa'da kent mimarisinde her şey planlıdır. Tabela-lardan peyzaja, kaldırım yüksekliğinden yol güzergahlarına belli bir disiplin var. Bu nedenle rögar kapaklarının da standartı var. Demirdökümden yapılıyor, ama belediyeler duble yol yaparken kullanılsın diye beton dökme rögar kapakları da deniyorlar. İstanbul'da ise yeni yeni şehrin görüntüsünde özel bir yer edinmeye başladı. Sokağın dilinde bir yere oturtuldu. Ancak rögar kapakları kot farkı olarak yeni yol seviyesine çekildi. Bundan birkaç yıl önce rögarlar asfalttan en az 10-15 santimetre çukurda ya da yüksekte duruyordu. Belediye yeni aldığı makinelerle bu konuda devrim yaptı. Yaklaşık 30 dakikada rögarları yol seviyesinde yeniden konumlandıran makineler var. Soğuk harçla kapatılıp yolun hemen trafiğe açılmasını sağlıyorlar.

Başka bir arşiv oluşturmayı düşünüyor musunuz?

Taşlar konusunda bir arşiv yapmayı düşünüyorum. Asfaltı sevmem, taşlı yolları, hatta micirli yolları daha çok severim. Çünkü yürürken zeminle sıcak bir ilişki içerisine girersiniz.

48 tiyatro: Ali Poyrazoğlu

röportaj: umut bavlı

“Ben bir liderim”

Kendisini put kırıcı olarak görüyor. Tam 15 yıldır gazetelerde köşe yazıyor, kitapları 14-15 baskı yapıyor, 45 oyun çevirdi, yaklaşık 30 oyun yazdı. Üniversitelerde konferanslar veriyor. Kurumlara, kurum kültürü, marka derinliği yaratma ve iyi takım oyunu kurma konularında eğitim veriyor. Adı Ali Poyrazoğlu.

“Cumhuriyet’i kurabilen beş lirayı da bulabilir”

1925’te operet grubuyla Anadolu Turnesi’ne çıkan ünlü operet Muhlis Sabahattin, aylar süren turne programının ortalarında Eskişehir’de parasız kalır. Otelde rehin kalan Sabahattin, bir mucize bekler. Tam o dönemde Atatürk, şapka devriminin ardından Anadolu’yu dolaşmaya çıkar ve yolu Eskişehir’e düşer. Atatürk’ün sofralarında konuk olmuş Sabahattin için bu gerçekten bir mucizedir. Atatürk’ü karşılamak için istasyonda yerini alır. Mustafa Kemal kortej içerisinde Sabahattin’i görünce şaşırır. “Hayrola Muhlis” diye sorar, “Yolsuzum Paşam, beş lira lazım” der. Atatürk cebindeki paraya bakar “2 buçuk lira var” der. Sabahattin, “Yetmez Paşam 5 lira lazım” cevabını verir. Atatürk “Tüm param bu, başka yok” deyince Sabahattin “Cumhuriyet’i kurdun 5 lirayı da bulabilirsin” der ve Mustafa Kemal, yaveri ve yanındakilerden aldığı borçlarla 5 lirayı tamamlayarak Muhlis Sabahattin’e verir. “Hayırlı turneler” diyerek yoluna devam eder. Sanatçıların turneye devam edebilmeleri için tren istasyonunda borç para toplayan Atatürk’ten bugünlere geldik. Gerisini siz düşünün.

Eğitimlerden tiyatroya, köşe yazılarından kitaplara, kukla yapımından radyo programlarına birçok alanda başarılı çalışmalarıyla tanınan Ali Poyrazoğlu, başarısını iş ve eğlenceyi bir arada yürütmeye bağlıyor. Eğleneceği işleri yapıyor, dolayısıyla "Hiç sıkılmıyorum, çalıştığımı hissetmiyorum" diyor.

Henüz çocukken başlayan kukla ve tiyatro merakının zaman içerisinde nasıl bir tutkuya dönüştüğünü ve Türk tiyatro tarihini kimi zaman komik kimi zaman hüzünlü anekdotlarla anlattığı ve siyasi göndermelerle süslediği "Ben Eskiden Küçüktüm" adlı oyununun ardından görüştüğümüz Poyrazoğlu, "Bir mesleğe taç giydirseniz o meslek de size taç giydirir. Mesleğinize taç giydirdiğinizde size para da kazandırır" diyor.

Yaklaşık 35 yıllık tiyatro ve 10 yıllık profesyonel eğitimlik geçmişi bulunan Poyrazoğlu ile tiyatro, sanat, siyaset, liderlik, iş dünyası ve Ali Poyrazoğlu markası üzerine ayaküstü söyleşi yaptık. Poyrazoğlu bu kadar çok konunun içine dünya meselelerini ve Türkiye'yi sığdırmayı da başardı. Örneğin "Uygarlığın, demokrasinin bütün nimetlerinden faydalanmak isteyen, ama bunun hiçbir kuralına uymak istemeyen bir milletiz. Demokrasi istiyoruz ama sorumluluğunu taşımak istemiyoruz" gibi çarpıcı saptamalarına söyleşi boyunca rastlayacaksınız.

Zaman içerisinde seyircide gözlemediğiniz değişiklikler neler?

Türkiye değişti ve gelişti. Değişmeye de devam edecek. Bu paralelde seyirci de değişiyor ve gelişiyor. Kente göçe bağlı olarak seyirci sayısı arttı. Seyirci daha bilinçli hale geldi. Seçerek, bilerek, iyi işler göreceği tiyatrolara gidiyor. Benim tiyatrom da bunların başında geldiği için iyi oyunlara meraklı seyircilerle buluşabiliyo-

Tiyatro bir sanat olmasının ötesinde çarkların dönebilmesi için gişe başarısı talep ediyor. Bunun bir formülü var mı?

Her ticari işte başarıyı yakalamanın çeşitli yöntemleri var. Sanatsal yönetimle, ticari yönetimi başarılı şekilde yürüttüğümüz için seyirci sıkıntısı çekmeden ilerleyen tiyatrolardan biriyiz. Her sanatçı biraz iş adamı gibi davranmak ve her iş adamı da biraz sanatçı gibi davranmak ve öğrenmek zorunda. Bu iki farklı bakış açısı birleştirilebilir. Biz de bu anlamda birtakım pazarlama ve halkla ilişkiler yöntemlerini kullanıyoruz. Tiyatronun kurumsallaşması için çalışmalar yapıyoruz ve yenilik peşinde koşuyoruz. Bu saydıklarımı yalnızca tiyatrolar değil, bütün işyerlerinin yapması gerekiyor. Bu çalışmaların karşılığında da her açıdan başarı kazanmak mümkün hale geliyor.

Bir ticari işletmeyi yönetmek ile tiyatroyu yönetmek arasında ne gibi benzerlikler bulunuyor?

Kültür sanat faaliyetleri ve paranın birbirlerine yakın durmaları gerektiğine inanıyorum. Kültür ve sanat parasız gerçekleştirilemez. Parasız yayınevi yönetemez, resim galerisi açamaz, film ya da tiyatro yapamazsınız. Tiyatroların bu çerçevede akıllı biçimde işletilmesi gerekiyor. Ama tabii ki bir sanat işletmesi olduğunu unutmamak şart. Sanatın heyecan verici bir tazelikte kendini koruyarak seyirciyle buluşması ve bütün işletmeler gibi tiyatroların da kendilerini sürekli yenilemeleri gerekiyor. İnsana yatırım yapmak, çalışanları eğitmek gerekiyor.

Seyirci sıkıntısı çektiğini söyleyen birçok tiyatro var. Temelde sorunlarının bu olduğunu söyleyebilir miyiz?

Herkesin sorununun aynı olduğunu düşünmüyorum. Sonuç itibarıyla mesleğinde gününü yakalayamayan ve kendini yenileyemeyen kimse ticari başarıyı yakalayamaz. Kendini heyecan verici bir kuruma, bakışa, vizyo-

na adayamayanlar her alanda başarısız olabilir. Bu tiyatro için de sinema için de geçerli. Bir sürü film çekiliyor ve aralarında tutmayan bir sürü yapımla oluyor. Ancak bazı oyunların tutmamasının günahı yalnızca tiyatrocuda değil. Halkın kültürden, sanattan hakkını almasını engelleyen devlet politikaları da buna yol açıyor. Türkiye'nin yerli yerine oturmuş, uzun vadeli geçmişiyile barışık, bugünü anlayabilen ve gelecek için geniş vizyonu olan bir kültür politikası bulunmuyor. Hiçbir za-

ruz. İstanbul yoğun bir kültür yaşamına sahip. Kentli yaşama geçmek isteyen insanlar, kentin sıkıntılarında şikayet etmelerine karşın sunduğu nimetlerden de yararlanmaları gerektiğini düşünüyor. Kentin sunduğu nimetlerin başında sanat ve kültür olayları geliyor. Kentli bir yaşam sürülmeyecekse, kültürden sanattan faydalanılmayacaksa kentin sıkıntısına katlanmanın anlamı yok. Bu sıkıntılara dayanıyoruz ve kent de karşılığında bize sinema, tiyatro, opera ve bale sunuyor.

50 tiyatro: Ali Poyrazoğlu

man da olmadı. Hatta Şu anda olan bitenlerin bir kültürsüzlük politikasına dönüştüğünü söylemek bile mümkün. Bu yüzden Türk tiyatrosu yalnızca tiyatrocuların değil, Türk seyircisinin ve Türkiye'yi yöneten insanların da sahip çıkması gereken en önemli kurumlardan biri. Devlet gerektiği biçimde tiyatroya sahip çıkmıyor. Hatta hiçbir sanat dalına sahip çıkmıyor. Yalnızca sahip çıkıyormuŐ gibi yapıyor.

Yaklaşık 35 yıldır kendi tiyatrosunu yöneten bir sanatçı olarak kendinizi lider olarak görüyor musunuz?

Evet, ben liderim. Kendimi bir put kırıcı ve düŐüncede, biçimde yenilik peşinde koŐan, sıradanın ötesine geçmeye çalışan bir fikir üreticisi olarak görüyorum. Rönesans insanı gibi birçok farklı sanatta kendini sınanan, o alanlarda üst çizgiye yükselmeye çalışan biri olarak görüyorum. Yazı yazıyorum. Her kitabım 14-15 baskı yapıyor. Türkiye'nin en çok okunan gazetelerinden birinde köşe yazıyorum. 15 yıldır gazetelerde yazı yazıyorum. 45 tane oyun çevirdim, yaklaşık 30 tane oyun yazdım. Üniversitelerde konferanslar veriyorum. Türkiye'deki çok büyük kurumları, kurum kültürü, marka derinliği yaratma ve iyi takım oyunu kurma konusunda eğitiyorum. Türkiye'nin en büyük holdinglerini, bankalarını, inşaat firmalarını, hizmet kuruluŐlarını, boya, ilaç ve otomobil endüstrisindeki bazı kuruluşları bu konularda eğitiyorum. Bu benim, çok bilinmeyen ve ortalık-larda sözü edilmeyen farklı bir mesleğim.

Eğitim çalıŐmalarınız nasıl başladı?

Bu işe 10 yıl önce Kanadalı bir Őirketle ortak olarak girdim. Kanadalılar Türkiye'den çekildiler ve tek başıma devam ettirdim. İlk işimi de Nuro Holding'le yaptım.

Kendinizi nasıl geliştiriyorsunuz?

Yayınlarla edindiğim teorik bilginin dışında pratikte de

epey bilgim var. Ticaretin ortasında duruyorum. Sürekli kendimi yeniliyorum. 10 yıl içerisinde biriktirdiğim deneyimim de var.

Eğitim alıŐmaları ve tiyatro arasındaki dengeyi nasıl kuruyorsunuz?

Niye yapamayayım? Tiyatro ve eğitim dışında başka işler de yapıyorum. Televizyonda, sinemada çalışıyorum. Onlar da iş bunlar da.

Televizyon ve sinema çalıŐmalarının sanata yakınlığı iş dünyasına yönelik eğitimlerin sanata yakınlığından daha fazla değil mi?

iş yönetimi de artık sanat oldu. Ustalık becerisine sahip, çok hassas ve yaratıcı, iyi ölçüp biebilen, iyi hayal kurabilen, iyi gelecek vizyonu oluşturan insanlar başarılı olabiliyor. Firmalarını yukarıya ve geleceğe taşıyan insanlar, sanatlar gibi uzun uzun düşünüyorlar. İnsan yönetimi, insan iliŐkileri konusunda epey yaratıcı fikirlerle Şirketleri yönetiyorlar. Şirketlerin yönetimi sanatla i içe yönetimlere dönüŐtü.

Eğitimlerinizin süresi ve içeriği hakkında bilgi verebilir misiniz?

Eğitimlerin belli bir süresi yok. Bazen aylar sürebiliyor. Genelde firma yöneticileriyle birlikte çalışıyoruz. iş dünyası, kurum kültürünü yukarıya taŐıyabilecek, yenileyecek, çalıŐanların ve kurumun ürünlerinden ya da hiz-

metlerinden yararlananların yaşamlarını daha farklı kılacak öneriler peşinde koşuyor. Ben de burada devreye giriyorum. Bütün bu koordinasyonu sağlıyorum. Yaptığımız eğitimlerin bazıları iki gün sürüyor bazıları da uzun bir konuşma ya da stand up'la iç içe geçirilmiş bir konferansa dönüşüyor. Zaman zaman üniversitelerde de konferans veriyorum. Geçen yıl 17 üniversitede, okullarda öğretilen ham bilginin yaratıcı bilgiye dönüştürülmesi üzerine konferans verdim. Aylar süren bir çalışmaydı. Yabancılarla yönelik eğitimler de veriyorum.

Genel olarak iş dünyasına baktığınızda 10 yıl içerisinde neler gözlemlediniz?

İş dünyasında kuşaklar değişti. Yeni kuşak iş adamları patron da, patron çocukları da olsalar çok iyi eğitime sahip. İş hayatı, patronların hakimiyetinden çıkarak profesyonellere teslim ediliyor. Zaten öyle olması gerekiyordu. Bu profesyoneller eğitimde sürekliliğe, çalışanlara ve müşterilere yatırım yapmaya, yeniliğe, inovasyona inanan insanlar. Kurum kültürü ve marka derinliği yaratmanın önemini biliyorlar. İnsanların işlerini eğlencere yapabilmeleri için koşulları iyileştirmeye çalışan ve buna inanan yöneticiler. Ben de böyle düşünüyorum için işbirliği yapmak daha kolay oluyor.

Eğitim verirken önyargıyla karşılaştığınız oluyor mu?

Şirketlere eğitim verdiğimin çok da bilinmesini istemiyorum. Evet, bu işe çok hakimim, ama çok bilinince çok iş talebi geliyor. Onları kabul edemiyorum ve sonra üzülüyorum. Dengede tutmak istiyorum. Beni çağırınlar zaten eğitimlerim hakkında fikir sahibi olduklarından hiçbir önyargıyla karşılaşmadım.

Tiyatroya ilk başladığınızda hedefiniz neydi ve beklediğinizi aldığınıza inanıyor musunuz?

Şu anda keyfim çok yerinde. İşimle, kendimle, yaptık-

şey olmaz. Herkes kendi dünyasını, sinemasını, tiyatrosunu yaratıyor. Türk tiyatrosu derken, bütün tiyatrolar aynı işi yapmıyor ki Türkiye'de. Farklı dünya görüşleri, farklı oyunculuk yöntemleri, seyirciyle farklı ilişki kurma yöntemleri var.

Ama Yeşil Kabare'den tutun da menajerlik sistemine kadar hepsi sizin ilkeleriniz.

Evet, bir sürü işi ilk ben yaptım. "Kim Bunlar" adında hiç kimsenin tanımadığı beş kişiyi çıkardım. Daha profesyonel oyuncularla "İnsanlık Hali" adlı bir televizyon kabaresi yaptım. Bunların hepsi ilkti. Ayrıca Türkiye'de ilk sitcom'u da ben yaptım. Daha doğrusu bunu yaparken ne yaptığımı bilmiyordum. Bazen hayat böyle sürprizlerle karşı karşıya bırakıyor. TRT'nin ilk yıllarında stüdyoda, Ali Uyanık adlı sitcom'u yapmaya başladım. Canlı yayındı. Canlı canlı sitcom yapmışız, ama bilmiyorduk tabii. Ayrıca canlı olduğu için o yıllarda kendimi televizyonda da izleyemedim. Televizyona çıktığımda evimde televizyon yoktu.

Sizce Türkiye'nin en büyük sorunu nedir?

Eğitim ve sağlık. Ayrıca çarpık kentleşme de büyük bir sorun. Yurtdışında öyle istediğiniz yere istediğiniz binayı dikemezsiniz. Tarihi binaları yıkıp yerine çarpık apartmanlar yapamazsınız. Şehrin dokusunu bozamazsınız. Şehrin silüetini değiştiremezsiniz. Adama Roma'nın, Paris'in, Londra'nın silüetini değiştirtmezler. Fransa'da binalara anten asmak bile yasak. En büyük sorunu söyleyeyim size. Uygarlığın, demokrasinin bütün nimetlerinden faydalanmak isteyen, ama bunun hiçbir kuralına uymak istemeyen bir milletiz. Hem uygar hem müreffeh hem rahat bir hayat istiyoruz. Ama bunun hiçbir kuralını yerine getirmek istemiyoruz. Demokrasi istiyoruz ama sorumluluğunu taşımak istemiyoruz. Öyle yağma var mı?

Ali Poyrazoğlu'nu tiyatro, sinema, televizyon çalışmalarından ve gazetede ki köşe yazıları ile kitaplarından biliyoruz. Poyrazoğlu'nun az bilinen bir diğer özelliği ise iş dünyasına yönelik eğitimler vermesi. Poyrazoğlu ile sanatın yanı sıra tiyatrocunun gözüyle iş dünyasını da konuştuk.

larımınla barışık bir insanım. Hatalarımın üniversitesinden mezun oldum. O hataları iyi ki yapmışım. Hatalar beni eğitti. Yaşamını süslemesini bilen biriyim. Bir mesleğe taç giydirderseniz o meslek de size taç giydirir. Mesleğinize taç giydirdiğinizde size para da kazandırır.

Hayatınızın dengesine baktığınızda eğlence, çalışma ve kişisel gelişim ne kadar yer kaplıyor?

Üçünü yan yana yürütüyorum. İşlerimi yaparken kişisel olarak kendimi sürekli geliştirmenin ve eğlenmenin peşinde olduğum için çalışmanın tadını çıkıyorum. En ciddi konuları anlatırken bile çok eğlenceli bir biçimde anlattığım için tiyatrodaki eğitimlerde de çok takipçim var.

Bir marka olarak baktığınızda Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu'nu nerede görüyorsunuz?

En yukarıdaki markalardan birisi. Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu Türk tiyatrosunun önde gelen tiyatrolarından. Benim tiyatrom, herkesin zihninde yeri olan, milyonlarca seyirciye oyunlarını seyrettirmeyi becermiş, dünyanın ve yerli repertuarın önemli eserlerini sergileyen, geniş kitlelerle buluşabilen, fanatik takipçileri olan, zihinlerde epey derinlik yaratmış, hem çalışanlarını hem izleyicilerini manevi anlamda zenginleştiren bir tiyatro.

Ali Poyrazoğlu olmasa, Türk tiyatrosu ne kaybederdi? Hiç böyle bir soru aklından geçmez. Çünkü böyle bir

Yalnızlığın ışıkları

Üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizin, adalar dahil sahil şeridi yaklaşık 8 bin 500 kilometre. Kara sınırlarımızdan üç kat daha büyük bir uzunluğa sahip. Adalar dahil Türkiye kıyılarını boydan boya kat eden Emre Ermin, ülkemizin kıyılarında birer inci gibi parıldayan fenerlerin öyküleriyle döndü.

Dev bir dağ, koyu lacivert deniz, kıyıya yakın adalar, masmavi bir gökyüzü ve Gelidonya Feneri.
Doğanın elleri ile insanın elleri Akdeniz'de bu masalsı kareyi birlikte boyamışlar.

54 fotoğraf deniz fenerleri

Deniz Fenerleri, yalnızlığı içlerine gömüp denizdekilere yol gösterir. Tek başına ve mağrurdur. Karadakiler için ise kartpostallarda bir fotoğraftırlar ya da tatil yolculuklarında ansızın dikkat çeker, görüntüye girer. Hiç bakılmamış haritalarda, hiç gidilmedik romantik koordinatlar sunar.

Deniz fenerleri, karada yaşayanlar için romantizmin simgelerinden biri. Gece- nin karanlığında parlayıp sönen ışıklarıyla karadakilere uzak ve yalnızlığı çağ- rıştırır. Denizdekiler için ise birer umut ışığı, yol gösterici arkadaştır.

Novartis tarafından, Türkiye'nin kaybolmaya yüz tutmuş kültürel zenginliğini ve tarih- sel mirasını gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla hazırlanan "Yalnızlığı Işıkları Deniz Fenerleri" ülkemizde bulunan 422 deniz fenerinden 50'sini konu ediyor. Fenerlerin yanı sıra fenerlerin birçoğunda yer alan lojmanlarda yaşayan ve denizcilere ışık tut- ma görevini nesilden nesile devreden "fener aileleri"nin de hikayeleri anlatılıyor.

Türkiye'nin kıyı kentlerini dolaşarak, fikir babası Aykut Tankuter olan "Yalnızlığın Işıkları Deniz Fenerleri" kitabının fotoğraflarını çeken, yaklaşık dört ay boyunca kıydan Türkiye'yi dolaşan Emre Ermin sahiliden Türkiye öykülerini ve fenerlerin hikayelerini bizimle paylaştı. Fenerlerin tarihçelerini araştırıp, tek tek hikayelerini öğrendiklerini ve Türkiye'de fenerlerden sorumlu "Kıyı Emniyeti ve Gemi Kurtarma İşletmeleri Genel Müdürlüğü"nden gerekli izinleri alıp yola çıktığını söyleyen Ermin; özellikle büyükşehirlere, apartmanlar arasında kalan fenerlerin karadan fark edilemeyecek kadar yüksek yapılar arasında sıkışıp kaldığını söylüyor.

Çocukluğundan itibaren denize ve fenerlere tutkun olan Ermin için bu proje bir yan- dan çocukluk hayalinin de gerçekleşmesine fırsat sağlamış. Deniz fenerleri konusun- da bugüne kadar basılan ilk yayın olma özelliğini taşıyan kitap, Hopa'dan Anamur'a, İğneada'dan Kuşadası'na kadar dolaşarak zahmetli bir çalışma sonucu tamamlandı.

Fenerleri hangi kriterlere göre belirlediniz?

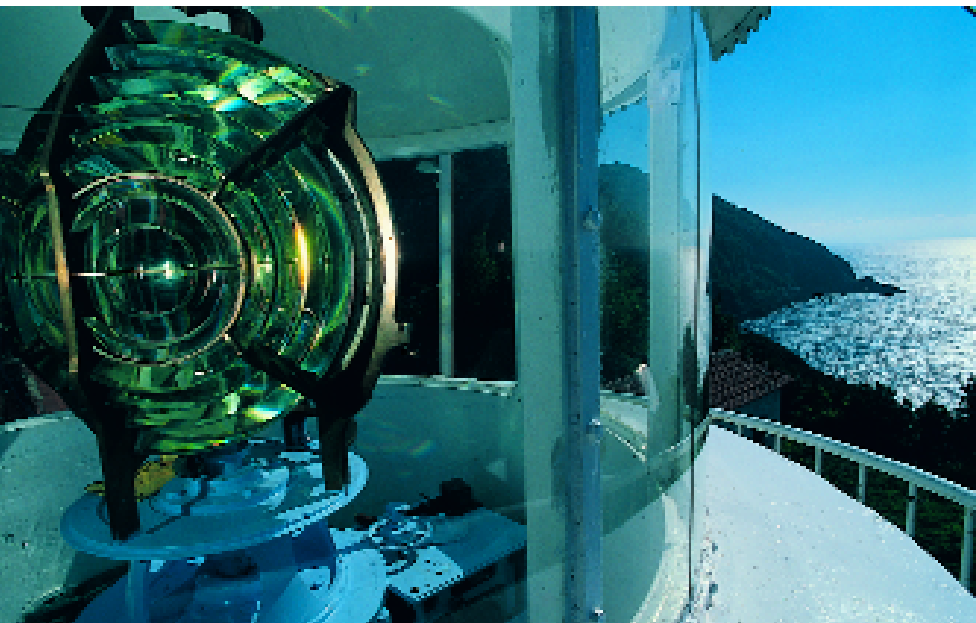
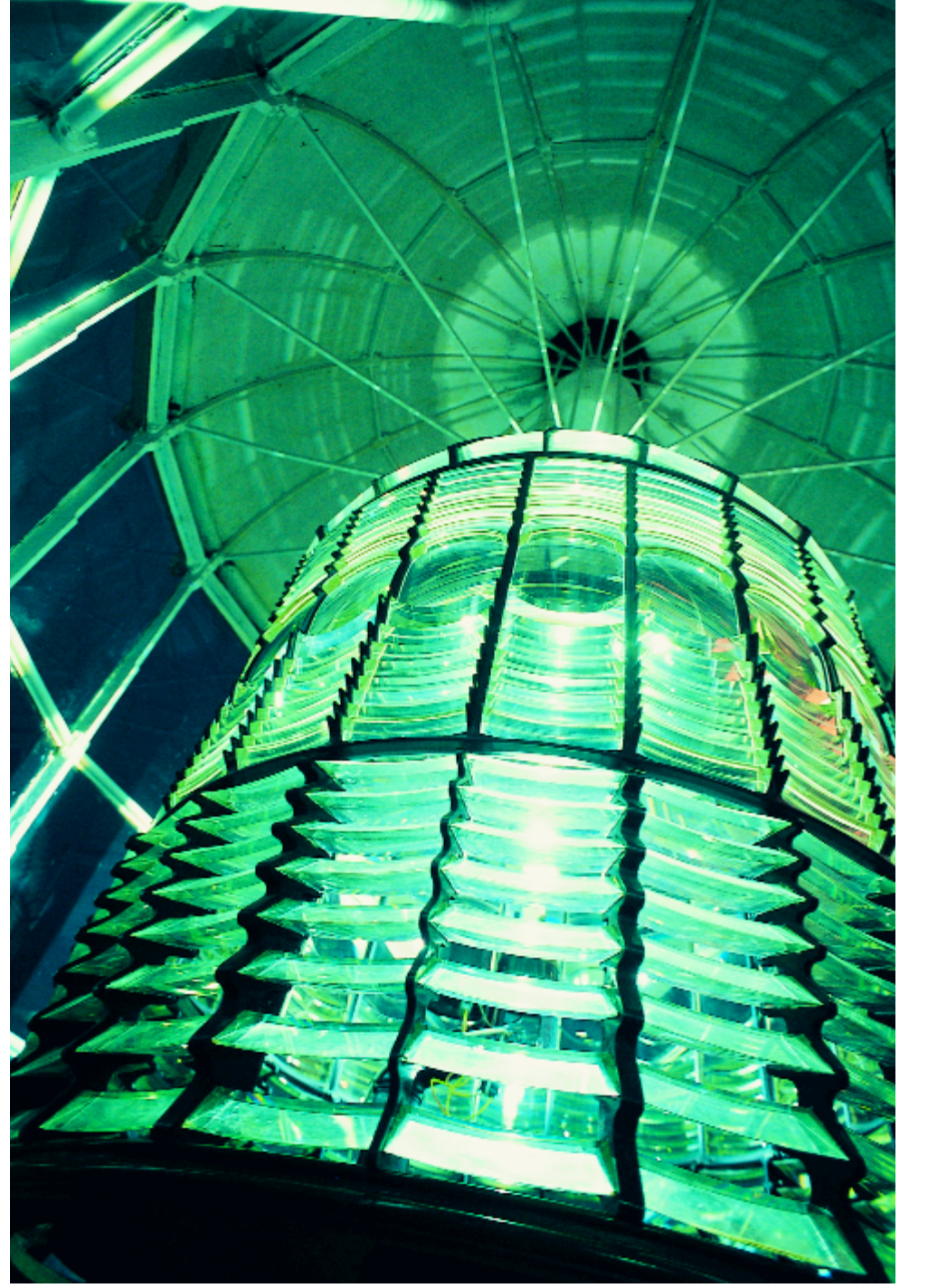
Kıyılarımızda bulunan yaklaşık 50 feneri gezdim. Fenerleri seçerken tarihi olanları ve İngilizce adlarıyla "light house" yani "ışık evi" özelliği gösterenleri seçtik. Lojmanı, ku- lesi olan; içerisinde fener ailelerinin yaşadığı fenerlere gittim. Bu fenerlerin dışında

çakarlar, şamandıralar, sesli ya da sirenli fenerler de bulunuyor. İstanbul Boğazı'nda dört önemli fener yer alır. Anadolu Feneri, Rumeli Feneri, Ahırkapı Feneri ve Fener- bahçe Feneri. Ancak bunların arasında Akıncı Burnu'nda, Arnavutköy'de, Bebek'te birçok fener bulunuyor. Bunlar sinyalizasyon fenerleri ve çakar olarak adlandırılıyor. Seçtiğimiz fenerler ise kıyılarımızda yüzlerce fener inşa edilmeden önce de var olan tarihi değere sahip fenerler.

Fenerlere merakınız nereden geliyor?

Çocukluğumdan itibaren denizciliğe büyük bir merakım var. Denizciliği çok seviyo- rum. Teknem yok, ama olmasını çok isterdim. Fenerlerin öyküsü için gerçekleştirdi- ğim seyahate de karadan yapılan bir deniz yolculuğu denilebilir. Yol boyunca deniz- den hiç ayrılmadım ve denizi takip ederek gittim. Kıyıyı takip ediyordum ve fenerden fe-

nere ilerliyordum. Proje kapsamında Türkiye kıyılarını gezip fenerleri çekmeden önce de rastladığım yerlerde fenerleri çekiyordum. Proje dolayısıyla Türkiye'nin tüm sahil şeridini dolaşma şansını yakaladım. İstanbul'dan yola çıkıp fenerleri takip ederek Hopa'ya kadar gittim. Hopa'dan Suriye sınırına ve Ege'den İstanbul'a döndüm. İkinci, Avşa Adası, Biga, Kefken ve Marmara Adası hariç tüm adaları ve kıyı şeridini gezdim. Sınır fenerlerine kadar gittim.

Sınır fenerlerinin özelliği nedir?

Sınırlarda üst üste iki fener bulunuyor. Örnek olarak Gürcistan sınırı içerisinde ve Türkiye sınırı içerisinde yer alan sınır fenerleri denizden bakıldığında tek bir fener olarak görülür. Bir deniz taşıtı için ülke sınırlarını gösterir. Denizden bakıldığında kırmızı ve yeşil iki ayrı ışık görülür. Bu ışıklar üst üste geldiği zaman artık deniz sınırını geç-

tiğiniz anlamına gelir. Denizde ilerlerken karaya bakarak ülke sınırlarını görmek mümkün olmayabilir.

Seyahatinizde kaç kilometre yol kat ettiniz?

Tam olarak 11 bin 500 kilometre yol kat ettim. Seyahatim yaklaşık dört ay sürdü. Bu tarz seyahatlerde önceden çok iyi bir planlama yapmak gerekiyor. Yaklaşık 120 makara dia çektim. Arabamı ofis haline getirdim ve haritalar, kitaplar aldım. Konaklama şansının bulunmadığı yerlerde arabada kaldım. Genelde otellerde ve fenerlerde konakladım.

Kerempe Feneri / Kastamonu, Cide

Yaşadıklarıyla dev bir fener. Denizden 82 metre yüksekte ve sis düdüğü binasıyla yan yana. 1884 yılı Fransız yapımı olan fenerin ışığı, denizden bakanlar için 18 saniye aralıklarla 2 saniye süren bir parlamaya. Cide'den İnebolu'ya giderken virajı dönünce bir sürpriz gibi aniden çıkıyor karadaki yolcuların karşısına. Denizdeki yolcular için ise bir efsane. Karadeniz'in yoğun sisi bile onun yüksekliğine ulaşamıyor. Dört odalı lojmanı yerli yerinde duruyor hala. Mustafa Güler, fenerin hemen arkasında kendi evinde oturuyor artık. "Bazen gelir kalırım geceleri, yazın serin olur içerisi, uzanırım eski divana" diyor. Fenerinden kopamıyor bir türlü. Fenerinin bir de kedisi var... Kedi her seferinde Mustafa Bey'le fenere çıkıyor; çünkü o, fenerin ışığına gelen kelebekleri, böcekleri ve güveleri yakalamayı çok seviyor.

Şile Feneri / İstanbul, Şile

Şile'nin denize dik inen kayalıkları üzerinde, 60 metre yüksekte duran fener hayli popüler. Siyah şeritli, sekizgen beyaz gövdesiyle Türkiye'nin en gösterişli feneri. Bu anatomi, onu diğer bütün fenerlerden daha ilk bakışta ayırıyor. Şile'yle özdeşleşmiş bir yapı. Kulesi 25 metre. 25 deniz mili uzaklıktan görülerek bir Türkiye rekoru kırıyor. 1859'da Fransızlar tarafından inşa edilmiş. Lojmanın altına, bir zamanlar gaz de-

56 fotoğraf deniz fenerleri

Yeşilköy Feneri, İstanbul'da şehir içinde kalan bir fener. Geceleri, fenerin ışığını şehir ışıklarından ayırmak ya da gündüzleri kulesini seçmek zor. Yeşilköy Feneri kentli görünümüyle diğer kıyılardaki kardeşlerine hiç mi hiç benzemiyor, sanki başka bir aileden.

polamak için sarnıç yapılmış. Başka hiçbir fenerimizde görülmeyen bir özellik.

Hopa Feneri / Artvin, Arhavi

Gürcistan sınırı öncesi son fener Hopa Feneri. 1935'te inşa edilmiş. Hopa Feneri'nin yaslandığı koyu yeşil yamaçlarda bir karış toprak görünmüyor, bitki örtüsü öyle yoğun. Fener bu koyuluğun içinde gündüzleri bembeyaz parlıyor. Hopa fenercisi Ertan Kurt, sabah akşam fenerin önünden denize girdikleri yılları unutmamış. Şimdi fenerin önünden geçen sahil yolu silmiş geçmişin "keyfi"ni. Unutamadığı anıların arasında bir de gemi var. "Beyaz Gemi" derlermiş, o kıyıda yaşayanlar. Liman liman dolaşmış gemi. Bazı insanları çok uzun süreli ayırdığı gibi bazen de özelemleri bitirmiş.

Mehmetçik Feneri / Çanakkale, Eceabat

Eski fenerin yeri, bugünkünün biraz ilerisindeymiş. Çanakkale Savaşı'nda top mermileriyle yıkılınca yerine Mehmetçik Feneri yapılmış. Fenerin 1926 yılında tamamlandığı söyleniyor. Mehmetçik Feneri'nden Osman Yarış sorumlu ancak emeklilik günleri çok yakın. Fenerin sorumluluğu oğlu Burhan Yarış'a geçecek. Yarış ailesi yalnızca yaz mevsiminde fenerde kalıyor. Fenerin yumuşak ışığı köyün üzerinden geçerken, evleri ve daracık sokakları da aydınlatıyor. Burhan Bey topraktan hala savaşı hatırlatan kalıntıların çıktığını söylüyor. Zaten fenerin bahçesinde de bir top mermisi bulunuyor. Mehmetçik Feneri'nin yanıp sönen ışığı, gemilere yol göstermenin yanı sıra bir ulusun "bağımsızlık" savaşını simgeliyor ve buradaki zaferi kutluyor. Burhan Bey'in eşi Yeliz Hanım, küçük tezgahında Mehmetçik Feneri'ni ve Şehitler Abidesi'ni işliyor halılarına.

Batıburnu Ponente Feneri / Çanakkale, Bozcaada

Dünyanın ucundaki fener burası. Bozcaada'nın uzak bir köşesinde, beyaz kumsallar üzerinde yer alması öyle yapıyor onu. Orada bir tek rüzgar konuşuyor. Denizden yüksekliği 32 metreye ulaşıyor. Yapım yılı 1861. Yıllardır kimsenin yaşamadığı fenerin çatısı ağır yaralı da olsa, kule her şarta dayanmaya kararlı. Çevresindeki 17 rüzgar pervanesiyle arkadaşlık ediyor. Ponente Feneri, aile içi dramı anlatan bir filme konu olmuş ve başrolü Hülya Koçyiğit oynamış.

Anadolu Feneri / İstanbul, Beykoz

1856'da inşa edilen bu tarihi fener, İstanbul Boğazı'nın Karadeniz çıkışında, Anadolu yakasında yükseliyor ve bulunduğu balıkçı köyüne adını veriyor. Her şeyi ile orijinal kalabilmiş ender fenerlerden biri. Denizden yüksekliği 75 metre. Askeri bir bölge olduğu için uzun yıllar bu bölgeye giriş kontrol altında yapılmış. Artık o giriş ve çıkışların kontrollü olduğu yıllar geride kalmış. Fenerde iki görevli nöbetleşe çalışıyor. Buranın eskileri, bir yumurtaya bir toriğin takas edildiği yılları anımsıyorlar. O yıllarda boğazın çıkışında beş deniz mili açıkta bir duba üzerinde fener yanar, bu fenere göreve gidenler birkaç ay duba üzerinde yaşamak zorunda kalırlarmış.

Deveboynu Feneri / Muğla, Datça

Karşısında İstanköy Adası ve daha birçok küçük adacık bulunuyor. Knidos antik kentinin bulunduğu yarımadanın son tepesinde ve bulunduğu topraklara yakışıyor. Çünkü dünyanın gelmiş geçmiş en büyük deniz fenerinin, İskenderiye Feneri'nin mimarı Sostratos da burada yaşamış. Eskiden çok sıcak yaz günlerinde gece serinliği beklenir ve bu fenerin ışığında ekin biçilirmiş.

Taşlıkburnu, Gelidonya Feneri / Antalya, Kumluca

Gelidonya Feneri, Türkiye kıyılarının en yüksek feneri. 227 metrede yanıp sönüyor. Ulaşımı çok zor olduğundan elektrik ulaştırılamayan fener, hala kurularak çalıştırılıyor. Fener görevlisi Mustafa Demir'in annesi bu fenerde beş çocuk dünyaya getirmiş. Demir, fenere ulaşan patika yoldan motosikletiyle ilerleyerek akşam karanlığı çökmeden feneri kuruyor.

Yeşilköy Feneri / İstanbul, Bakırköy

İstanbul'da şehir içinde kalan bir fener. Geceleri, fenerin ışığını şehir ışıklarından ayırmak ya da gündüzleri kulesini seçmek zor. Yeşilköy Feneri'ne bakmak kente başka açılardan bakmanın sürprizini de yaşıyor. Fenerin ışığını büyüten silindirik kristali var. 15 deniz milinden görülebiliyor. Sis düdüğüyle önemli bir güvenlik rolü üstleniyor. Sis olduğu gecelerde semt sakinleri uyumakta zorlanıyor. Yeşilköy Feneri kentli görünümüyle diğer kıyılardaki kardeşlerine hiç mi hiç benzemiyor, sanki başka bir aileden.

Fenerlerin tarihi

En eski deniz feneri, İ.Ö. 7. yüzyılda Sigeon'da, bugünkü adıyla Kumkale'de (Çanak-kale) inşa edildi. Dünyanın antik çağdaki yedi harikasından biri olan İskenderiye Feneri İ.Ö. 280 yılında Knidos'lu Sostrates tarafından Pharos adası üzerine inşa edildi. Yüksekliği 135 metre olan bu fenerin şöhreti ve yüksekliği bugüne kadar aşılamadı. 14. yüzyılda meydana gelen bir depremde yıkıldı.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde inşa edilen ilk fener ise Fenerbahçe Feneri. Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1562'de inşa ettirildi. Ahırkapı deniz feneri Sultan III. Osman zamanında, 1755 yılında inşa edildi. Fenerin bakımı Bostancı Ocağı neferleri tarafından üstlenildi. Kandillerinde yakılacak yağ ise Topkapı Sarayı'ndan sağlandı. I. Abdülhamit döneminde fenerin idaresi gedik usulüne bağlanarak babadan oğula geçmeye başladı ve bu gelenek günümüze kadar devam etti. 1853-1856 Kırım Savaşı yılları ve sonrasında Karadeniz'e giden İngiliz ve Fransız savaş gemilerinin Marmara ve boğazlardan geçişini kolaylaştırmak için çok sayıda fener inşa edildi. Ahırkapı, Fenerbahçe, Anadolu ve Rumeli fenerleri, Karaburun, Yeşilköy, Çimenlik, Kumkale ve Gelibolu fenerleri bu dönemin yapıları.

1860'ta Osmanlı Devleti Fenerler İdare-i Umumiyesi'ni kurarak fenerlerin işletme imtiyazını Michel Marius ve Bernard Camille Collas adında iki Fransız'a verdi. Cumhuriyet döneminde devlet, 3302 sayılı kanunla Fenerler İdare-i Umumiyesi'ni satın aldı ve 1 Ocak 1938'de DenizBank'a devretti. Birçok yönetim ve isim değişikliğinden sonra fenerlerin yönetimi 12 Mayıs 1997'de kurulan "Kıyı Emniyeti ve Gemi Kurtarma İşletmeleri Genel Müdürlüğü"ne bağlandı. 2007'de kuruluşun adı "Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü" olarak değiştirildi.

“Türkiye’de tarım ekonomisi yok”

Odasına girdiğiniz anda tam karşıdaki dolabın üstünde duran renkli inekleri görüyorsunuz. Tarım ve hayvancılıkla ilgili figürler, fotoğraflar, eşyalar, objeler odanın her yanına dağılmış durumda. İnekleri masasının üstüne koyup fotoğraf çektirirken “Geleceğin en değerli sermayesi bunlar olacak” diyor. Tarım ve hayvancılık derken heyecanlanıyor, içi içine sığmıyor.

İlaç sektöründeki başarılarıyla tanıdığımız Hedef Alliance Yönetim Kurulu Başkanı Ethem Sancak’ın tarım ve hayvancılık sektörüyle ilgisini duymayan yok. Ata Grubu’yla birlikte Denizli Acıpayam’da Avrupa’nın en büyük süt çiftliğini kuruyor, tarım ve hayvancılığa büyük yatırımlar yapıyor. Ona göre küresel rekabette öne geçmemizi sağlayacak, Türkiye’yi kalkındıracak ve geliştirecek sektörler belli; tarım ve hayvancılık.

“Geleceğin sektörleri” dediği tarım ve hayvancılık alanında doğru adımlar atılırsa Türkiye’nin büyük potansiyeli olduğunu düşünüyor ve “Kirlenmemiş toprağımız, geniş bir coğrafyamız, havamız, suyumuz, güneşimiz ve tarıma uygun insan potansiyelimiz var. Bu coğrafyada verimli ve büyük ölçekli tarım yapılabilir ve ürünler ihraç edilebilir. Yeni Zelandalılar Almanya’daki şarküteride tereyağı satıp Danimarka’yla rekabet ediyor. Avustralyalılar Dubai’de merkez kuruyor, orada hayvanını büyütüyor ve Asya’ya satıyor. Bunu niye biz yapmayalım? Bunun için imkanımız var” diyor.

Türkiye’de nasıl bir tarım ve hayvancılık anlayışı var? Türkiye’deki tarım ve hayvancılık anlayışı köylülüğe dayanıyor. Tarım ve hayvancılık bugüne kadar düzgün ele alınmadı. Türkiye’nin kentleşmesi ve modernleşmesi için tarım devriminin tamamlanması gerekiyor. Bir ülkenin medenileşmesi, şehirleşmesi anlamına geliyor. Kent toplumu olabilmek için köy toplumunun tasfiye edilmesi gerekiyor. Feodal dönemin yerleşim biçimi olan köyün ve köylülük kültürünün tasfiye edilmesi ve medenileşme, tarımda modernleşmeyle başlıyor. İki inek besleyen, tarlasını eken kişi tarım ekonomisinin içinde olmaz. Bu kapalı köy ekonomisidir, kendi karnını doyurmak için yapılan tarım ve hayvancılıktır. Kapalı köy ekonomisini aşamazsanız köylülüğü dönüştüremezsiniz. Köylülük dönüşmediği sürece şehirleşemezsiniz ve ileri bir kent toplumu olamazsınız.

Köy ekonomisini tarım ekonomisine neden dönüştüremedik? Nerede hata yaptık?

Cumhuriyetin ilk yıllarında köy enstitüleri açılmıştı ve buralarda köylüye her türlü şey öğretiliyordu. Devlet eliyle örnek çiftlikler inşa ediliyordu. 1950’lerden sonra köylüden yığınlar halinde oy toplamak için onun cahil kalması istendi, köylünün modernleşmesi engellendi. Köy enstitüleri de kapatıldı. Hatta “tarım mı sanayi mi” gibi sahte bir paradigmayla insanlar kandırıldı. Tarım ve köylülük küçümsendi. Köylünün modernleşmesini en-

gelleyecek mekanizmalar geliştirildi ve tarımdaki dönüşüm gerçekleştirilemedi.

Gelişmiş ülkelerde tarım ve hayvancılık nasıl ele alındı? Avrupa’da 1800’lü yıllardan itibaren kapitalizm inşa edildi ve köylülük tasfiye oldu. Medeni toplumlarda köylülük diye bir kavram yok, tarımda çalışanlar var. Onlar da toplam nüfusun yüzde 2-3’ünü oluşturuyor. Fransa, Danimarka, Yeni Zelanda gibi ülkelerde tarımda çalışan yüzde 2-3’lük nüfus toplam ekonominin yüzde 40-50’sini oluşturuyor.

Türkiye’deki durum ne?

Türkiye’de tam tersi. Tarım nüfusumuz yüzde 30, tarımın toplam ekonomideki payı yüzde 10. Türkiye’deki tarım ekonomisi pazara değil, karın doyurmaya yönelik. Diğer taraftan köylerdeki üretim de azalıyor. Bu nedenle köyler boşalıyor, köylerin gençleri şehir varoşlarına göçüyor. Türkiye’de yüzde 30 civarında köylü nüfus aslında bir şey üretmiyor, karın doyuruyor. Türkiye’de tarım ekonomisi yok.

Türkiye’de tarım ekonomisinin oluşması için ne yapmak gerekiyor?

Köydeki potansiyeli -toprak, su, ot, hayvan gibi- tarım ekonomisinin ana kaynaklarını işletmecilikle birleştirerek modernleştirmek, bu kaynakları köy ekonomisinden çıkarıp tarım ve hayvancılık ekonomisine dönüş-

Kyoto Sözleşmesi'ne göre her metrekareye düşen canlı sayısının sınırlanması gerekiyor. Hedef Alliance Yönetim Kurulu Başkanı Ethem Sancak'a göre ağaçların ya da insanların başka bir yere gitmesi mümkün olmadığı için, ineğini kapan çiftçi soluğu Türkiye'nin geniş ve verimli topraklarında alacak.

60 iş dünyası: Ethem Sancak

türmek ve bu sürece köylüyü katmak gerekiyor. Köylüyü bu sürecin geliştireceği tarım sanayisine çalışan olarak kazandırmak amacıyla büyük bir dönüşüm başlatmak şart. Kaynakların olduğu yerde tarımın sanayisini yaratmalıyız. Diğer taraftan da o kaynakların olduğu yerlerde tarım sanayisinin hammaddelerini (et, süt, yem bitkisi vs.) geliştirmeye çalışmalıyız. Bu bölgelere sabit sermayenin akması sağlanmalı. Buna uygun bir zemin yaratabiliriz. Göreceli olarak Türkiye'nin uluslararası alanda rekabet edebileceği birkaç sektör var. Tarım ve hayvancılık bunlardan biri. Büyük bir silikon vadisi oluşturup bilişim teknolojileri konusunda dünyayla rekabet edecek gücümüz ve ona yetecek sabit sermayemiz yok. Yapacağımız şey, tarım ve hayvancılığa yönelmek.

Buna yönelik adımlar atılıyor mu?

Özel sektörün yaptığı çalışmalar var. En az 100-150 tane saygın özel sektör temsilcisinin bu işle ilgilendiğini ve birkaç milyar dolarlık sabit sermayenin bu alana yatırılacağını biliyorum. Potansiyelimizin olduğu ve bu alana yatırım yapılması gerektiği artık biliniyor.

Devletin atması gereken adımlar neler?

Modern işletmeciliğin önünü tıkayan mevzuatlar var. Tarım vergilendirme mevzuatı örgütsüzlüğü teşvik ediyor. Şirket kurduğunuz zaman vergiye tabisiniz, şirket kurmayıp köylü olarak üretim yaptığınız zaman vergi-

den muafsiniz. Ziraat Bankası küçüklere kredi veriyor, 500 milyarın üstündeki bir tarım işletmesine kredi vermiyor. Küçük ve örgütsüz olan teşvik ediliyor. Tam tersinin yapılması gerekiyor. Köylü kırsal alanda işletmecilik yapmak ve şirket kurmak üzere teşvik edilmeli. Kendi aralarında birleşerek köy şirketleri kurmalarını sağlamak gerek. Devlet daha çok sulama kanallarına yatırım yapmalı. Devlet, altyapı yatırımlarını tamamlamak ve mevzuatları değiştirmek durumunda. Teşvik mekanizmaları toprağı birleştirmeye yönelik olmalı. Deli dana hastalığı bahane edilerek damızlık ithalatını yasaklayan bir kanunumuz var. Bu çok yanlış. Bu kanun değişmeli. İşletmeler etten ve süttten verim almak amacıyla ırk ıslahı yapmalı. Doğu'daki bir hayvanımız en fazla sekiz kilo süt veriyor, hayvanın ağırlığı 300 kiloyu geçmiyor. Dünyadaki rakiplerimizin ineği 40 kilo süt veriyor, ağırlık olarak 1,5 tonluk hayvan yetiştiriyor. Bu şekilde rekabet etmemiz mümkün değil. Bazı olumlu gelişmeler var. Toprağı koruma kanunu, tarım ve sigorta kanunu gibi devrim niteliğinde kanunlar çıkarıldı. Teşvik sistemi değiştirildi, ihtiyaç olan ürünlere yönelik tasarlandı. Teşvik bütçeleri de 2-3 kat artırıldı. Bu umut verici gidişin hızlanması gerekiyor.

Tarım ve hayvancılığa ne kadarlık yatırım yapılmalı?

Türkiye'deki tarıma sulama, yem bitkileri ırk ıslahı, toprağın birleştirilmesi gibi konularda temel yatırımlar yapılmalı. Girişim ve işletmecilik için de yatırım yapılmalı.

GAP dahil olmak üzere Türkiye'deki tarım ve hayvancılığa 15 milyar dolarlık ek bir yatırım yapılsa milli ekonomiye yılda 200 milyar dolarlık katkı sağlayacak bir potansiyelimiz var. 2010 yılında hükümetin hedeflediği gibi Türk ekonomisi 1 trilyon dolarlık noktaya ulaştığı zaman bunun içinde yüzde 20'lik tarım payı olmalı. Bunun için de 20 milyar dolarlık yatırım gerekiyor.

Gelişmiş ülkelerde tarımın ekonomideki payı nedir?

ABD'de yüzde 20 civarında. Fransa'da yüzde 40'a kadar çıkıyor. Fransa, Danimarka, İsrail gibi ülkeler tarım ülkesi. Gelişmiş ülkelerde toplam ekonominin en az yüzde 20'sini tarım oluşturur ve toplam nüfusun yüzde 3'ü tarımda çalışır.

Tarımın endüstrileşmesiyle istihdam sorunu çözülmü mü?

Köylülüğü çözersek, toplam nüfusumuzun yüzde 30'u yani 21 milyon insan köylü olduğuna göre, çalışabilecek çağdaki en az 5-6 milyon insanın işsiz kalacağı gibi saçma bir düşünce var. Tarım nüfusu yüzde 30'dan yüzde 4-5'e inerse bu insanlar ne olacak diye düşünüyor. Buna vereceğim cevap şu: Köylülüğü çözdüğümüz zaman tarım ve hayvancılıkta verim yaratıyorsunuz, tarım sanayisini geliştiriyorsunuz. Verimli elma bahçeleri yaptığınız zaman o bahçelerin yanına meyve suyu fabrikası kurabilirsiniz. Sütü ve ineklerinizi geliştirdiğiniz zaman yakın çevrede süt ve süt mamulleri sanayisini

pa'nın en büyük süt çiftliğini inşa etmeye çalışıyoruz. İnşaat devam ediyor. 2007 yazında inşaat biterse eylül ayına doğru ilk hayvan sürümüzü oraya yerleştirebiliriz. 10 bin başlık bir süt sürüsü yapacağız. Günlük 300 bin ton civarında süt üreteceğiz.

Tarım ekonomisinden söz edebilmek için Türkiye'de kaç tane çiftlik olması gerekiyor?

Köylünün kendi arasında birleşerek ortak köylü işletmesi kurup modern tarzda üretim yapmak gerekiyor. Binlerce modern çiftliğe ihtiyacımız var. Türkiye şu anda 12 milyon litre süt üretiyor. Modern koşullarda üretilen 3 milyon litre. Geri kalan 10 milyon litre sağlıksız sokak sütü. Sağılan bir sütün ilk saatinde soğuk zincire alınması gerekiyor. Eksi iki derecede saklanmalı. Sütün içinde üreyecek bakteri sayısının 100 bini geçmemesi gerekirken sokak sütündeki bakteri sayısı 1 milyonu geçiyor. Türkiye'nin hedefi, 2013 yılında 22 milyon litre hijyenik süt üretmek. Bunu yapmazsak AB bize "kişi başına süt tüketiminiz şu kadar olmalı" diyecek. 2013 yılında 22 milyon litre hijyenik süt üretmezsek aradaki ihtiyaç farkını AB'den ithal etmek durumunda yız. Hızlı bir şekilde hijyenik üretime geçmemiz gerekiyor.

AB'nin önümüze koyacağı diğer standartlar neler?

Parça ette yağ oranı yüzde 7'yi geçmemeli. Geçtiği an o eti köftelik olarak satarsınız. Bizde et ırkında hayvan olmadığı için, yıllardır süt ırkındaki hayvanları kesip yiyoruz. Onlardaki yağ oranı da yüzde 35. Türkiye'de AB standartlarında parça et yok. Et ırkını ıslah etmeli ve et ırkı hayvan yetiştirmeliyiz. Kasaplarda etin asılarak sergilenmesi yasak. Etin uygun koşullarda saklanıp müşterileri geldiğinde kesilip verilmesi gerek. Ne olduğu belli olmayan etlerden yapılan hazır kıymalar yasaklanacak. Avrupalı bir çocuğun tükettiği protein günde 28 gram-

“Medeni toplumlarda köylülük diye bir kavram yok, tarımda çalışanlar var. Onlarda nüfusun yüzde 2-3'ü tarımda çalışırken, tarımın ülke ekonomisindeki payı yüzde 40-50. Türkiye'de tarım nüfusumuz yüzde 30, tarımın ekonomideki payı yüzde 10. Nüfusun yüzde 30'u aslında bir şey üretmiyor, karın doyuruyor.”

geliştirebilirsiniz. Ette de aynı şekilde. Köylülükten boşalan insanlar tarım işçisine dönüşür, o insanları bulunduğu yerde istihdam edersiniz ve böylece o insanlar şehre göç etmezler.

Türkiye'de gıda dünyanın pek çok ülkesine göre neden daha pahalı?

Dünyanın gelişmiş ülkelerinde birey, kazancının yüzde 10'unu gıdaya harçıyor. Kazancın yüzde 90'ı piyasaya geri dönüyor. Türkiye'de bir insanın kazancının yüzde 40'ı gıdaya gidiyor. Bu rakam ekonomiye geri dönmüyor. Toplam kazancın ne kadar az kısmı gıdaya harcanır ve ne kadar çok kısmı tasarruf edilip kapitalizme dönerse ekonomi o kadar büyüyor. Ekonominin büyümesi iç sermaye stokunun büyümesine bağlı. Kazancın yüzde 40'ı gıdaya harcadığı zaman, ürettiğinizin yüzde 40'ını dışkı olarak toprağa karıştırmış oluyorsunuz. İleri ülkeler ise yüzde 10'unu karıştırıyor. Bu nedenle bizde gıda pahalı. Gıdayı ucuzlatmak için büyütme gerekiyor. Eti, sütü, ona bağlı ürünleri ve tarımı ne kadar büyütürseniz gıda o kadar ucuzlar. Türkiye'de süt 30 sent. Avustralya günlük sütü uçağa koyup Tokyo'ya gönderiyor, Japon'un kapısında 11 sent'e satıyor. Dünyada et fiyatları 2 Dolar'ı geçmiyor, Türkiye'de 8 Dolar çünkü et ithalatına karşılık pazarı koruyoruz. Tarım endüstrisini geliştirdiğiniz zaman gıdayı ucuzlatmış olacaksınız. O zaman pazar büyüyecek ve böylece ülke ekonomisi büyüyecek. Tarım ve hayvancılık ülkeyi

büyüten sektörler olduğu için çok stratejik. Bu nedenle de stratejik bakılmalı.

Türkiye bir tarım ülkesi mi?

Türkiye ürettiğinin ve sattığının fazlasını ithal ediyor. 1-2 milyar Dolar negatifteyiz. Dışarıdan daha çok buğday aldığımız söyleniyor ama zaten buğdayı dışarıdan alabiliriz. Dünyanın ileri ülkeleri buğdayla topraklarını doldurmazlar. Buğdaylarını dışardan alıp, verimli topraklarını yem ve sanayi bitkileri üretiminde kullanırlar. Buğdayın katma değeri yok. Buğday köylü ürünüdür, modern tarım toplumu ürünü değildir. Yem bitkisi ektiğiniz zaman, o ürün süt ve ete dönüşüp sürekli büyüyor. Türkiye'deki tarım arazilerinin buğdaya değil, yılda birkaç kez ekilebilecek sanayi ve yem bitkilerine ayrılması gerekiyor. Örneğin dünyanın en büyük patates, çiçek ve tohumluk domates üreticisi olan Hollanda, bir kilo domates tohumunu 7 bin Dolar'a satıyor. O domatesten başka bir tohum çıkmadığı için her seferinde onlardan tohum alıyorsunuz. Türkiye'de etin ve sütün ucuzlaması için gerekli olan hayvan yemi açığı yılda 30 milyon ton. Verimli topraklarımıza sanayi ve yem bitkileri ekelim. Bunlar ineğimizi beslesin, ineğimiz et ve süte dönüşsün, büyük bir endüstri yaratalım.

Yaptığınız yatırımlar hangi noktada?

Ata Grubu'yla birlikte Denizli Acıpayam'da devletten 30 yıllığına kiraladığımız 22 dönümlük arazimiz var. Avru-

ken, bizim çocuğumuz günde sekiz gram tüketiyor. Proteinle zeka arasında doğrudan bir korelasyon var. Makarna yapılacak buğdayın içindeki protein miktarı Avrupa'da bellidir. Makarnalık un diye bir şey var. Bizde denetimsizlik yüzünden her türlü undan makarna yapılıyor. Yediğimiz her şeyin tarladan mideye kadar her aşamada sağlığı korunmalı. Gıda güvenliği çok önemli.

Yabancı yatırımcılar Türkiye'deki tarım sektörüyle ilgileniyor mu?

Kyoto Sözleşmesi, ozon tabakasının delinmemesi için her metrekareye düşen canlı sayısının sınırlanmasını söylüyor. Ağaç, hayvan, insan sayısı sınırlanacak. Bir örnek vereyim. Hollanda küçük bir ülke. Ülkede binlerce inek, insan, ağaç var. Ağacı kesemezler, insanlarını başka bir yere gönderemezler. Tek çareleri var; çiftçiye "sen hayvanını al başka bir ülkeye git" diyecekler. Çiftçinin gidebileceği en uygun yer Türkiye. Türkiye'nin geniş ve verimli toprakları var. Malların ve canlıların serbest dolaşımı anlaşması da var. Yabancılar Türkiye'ye gelecek ve "Benim hayvanım, param, bilgim var. Senin de toprağın, havan, suyun var. Gelin ortak olalım ve çiftlik kuralım" diyecekler. İneğini alan Türkiye'ye gelecek. Bunun için örgütlü olmalıyız. Örgütsüz olursak insanımız işçi olur. Avrupalılar her açıdan bize muhtaçlar. Bu işi ciddi ele alabilirsek büyük bir süt ve et üreticisi olabiliriz.

Kaynak: Jale Parla, "Oryantalizm: Hayali Doğu", Atlas, Sayı 96, Mart 2001. Chris Tiffin ve Alan Lawson, "De-scribing Empire: Post-Colonialism and Textuality", New York: Routledge, 1994. Edward Said, Şarkiyatçılık, İstanbul: Metis Yayınları, 1999. "Oryantalizm ve Sanat", <<http://www.oryantalizm.org> "Osman Hamdi Bey ve İkonografisi", Eczacıbaşı Sanal Müzesi, <http://www.sanalmuze.org/arastirarakogrenmek/osmanhamdi.htm> Mehmet Üstünlük, "Osman Hamdi Bey", <http://www.lebriz.com>

Doğu'nun bilmediği Doğu

İngiliz devlet adamı ve edebiyatçı Benjamin Diasraeli, "Doğu başlı başına bir meslek dalıdır" diyor. Çünkü Doğu eski çağlardan beri insanlarda hülyalar uyandıran, kendine has yaratıcılığı, kendine özgü manzaralarıyla farklı deneyimlere yol açan bir yer olarak görüldü. Oryantalizm 19. yüzyılda, Doğu'yu anlama ve algılama merakı ile akademik bir disiplin olarak ortaya çıktı, Batı dünyasını etkisi altına alarak bilim, edebiyat, tiyatro, müzik ve mimarlıktan sonra resim dünyasında etkisini gösterdi. 1800-1850 yılları arasında Doğu ve İslam dünyasıyla ilgili 60 binden fazla eser üretildi. Oryantalizm akademik bir disiplin olarak geliştikçe üzerinde üretilen klişeler arttı. Anlaşılmaz ve hilekar Doğulu; Doğu despotizmi; kültürel atalet; ilerlemenin önündeki engel, bunlardan yalnızca birkaçı. Özetle Batılı da Doğulu da, uzun yıllar Doğu'yu gerçekten anlamakta zorlandı.

Filistin kökenli bir karşılaştırmalı edebiyat profesörü olan Edward Said, oryantizmi eleştiren en ünlü kişiydi. Said 1798 tarihli ünlü "Oryantalizm" kitabıyla, Batı'nın uzun zamandır Doğu'yu yönetiyor olmasının etkisiyle oluşturulan bu koşullandırıcı oryantist zihniyete en ciddi eleştirisini getirdi. Oryantalizmi siyaset bilimi ve kültürel çalışmalarda sık tartışılmaya başlanan bir konu haline getiren Said'e göre Doğu, yalnızca Batı'nın coğrafi komşusu değil, aynı zamanda en büyük, en zengin, en eski sömürgesidir. Dil ve uygarlıklarının

kaynağı, kültürel rakibi, "kendinden başka"nın, yani "öteki"nin en derin ve ısrarlı simgesidir. Yani Doğu tabiri, Doğu'yu Batılı öğrenim, Batılı bilinç ve Batı imparatorluğu alanına taşıyan politik güçlerce çevrelenen temsiller sistemine işaret eder.

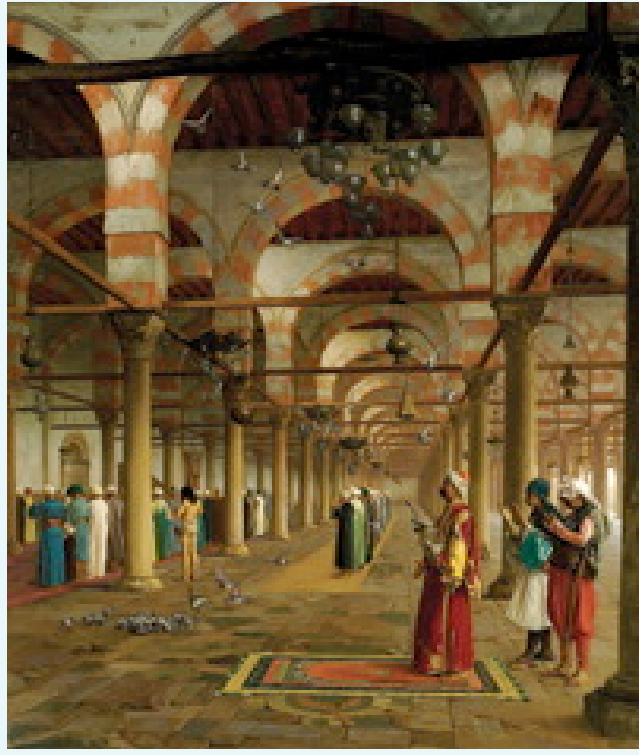
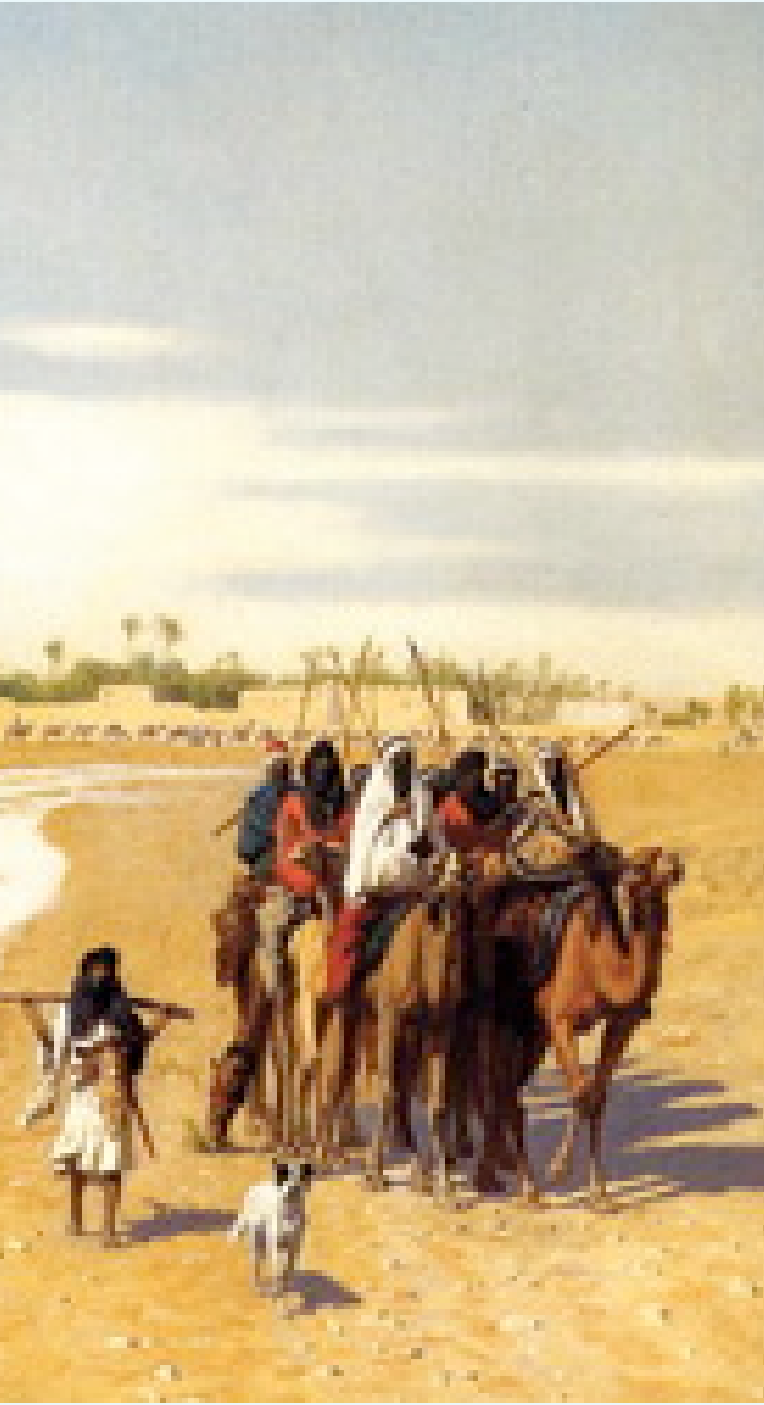
"Hayali Doğu"

Karşılaştırmalı edebiyat profesörü Jale Parla'nın söylediği gibi kaşif, misyoner, tacir, asker, sanatçı ve bilim adamları Doğu'ya geldiler; Doğu'yu düşündüler ve Doğu'nun gerçeklerini işleyip incelediler. Gezi yazıları, öyküler, şiirler, resimler ve araştırmalarla Doğu'ya ilişkin dev bir külliyat yarattılar. Daha da önemlisi Doğulu'nun neden ve nasıl Doğulu olduğunu yalnızca Batılılara değil, Doğulu'ya da gösterip benimsettiler; coğrafi olarak konumlandırılamayacak bir sürü Doğu ürettiler. Aslında bütün bunlar içinde ortaya çıkan şey despotizmi, zulmü, ihtişamı, duygusallığı ve mistisizmi ile

yeniden kurulan ve "üstün" Batı kültürüne tabii kılınan bir Doğu'ydu. İşte oryantizmi; Doğu'nun bile bilmediği, Batı'nın ürettiği ve ona ait özellikleri Batı karşıtı imgesinden yola çıkarak yeniden kurduğu tavrıdır.

Jale Parla "Hayali Doğu" başlıklı yazısında bu durumu çok güzel anlatan şu örneğe yer veriyor: Edebiyat profesörü Chris Tiffin ve Post-kolonyal çalışmalar uzmanı olan Alan Lawson, "İmparatorluğu Silmek: Postkolonyalizm ve Metinsellik" adlı kitaplarında İngiliz basınının, İngiliz Uluslar Topluluğu'na bağlı bir Yeni Zelandalı'nın 1953'te Everest Tepesi'ne ilk kez ulaşmasına bir fetihmiş gibi yer verirken, bu fetihle Yeni Zelandalı'yla birlikte olan Bhotia Tenzing Norgay'dan yalnızca "yerli rehber" olarak söz ettiğine işaret ederler. Oysa İngilizce konuşan ve İngiliz asıllı Edmund Hillary, Everest'i hem "keşfetmiş" hem de "fethetmiştir". Yine benzer bir örnekte, ABD'de bir panelde bir beyaz panelist bir zenci muhabatına şöyle der: "İrkçi olmak benim tekelimde değil ki, sen de pekala irkçi olabilirsin". Zencinin cevabı düşündürücüdür: "Haklısın,

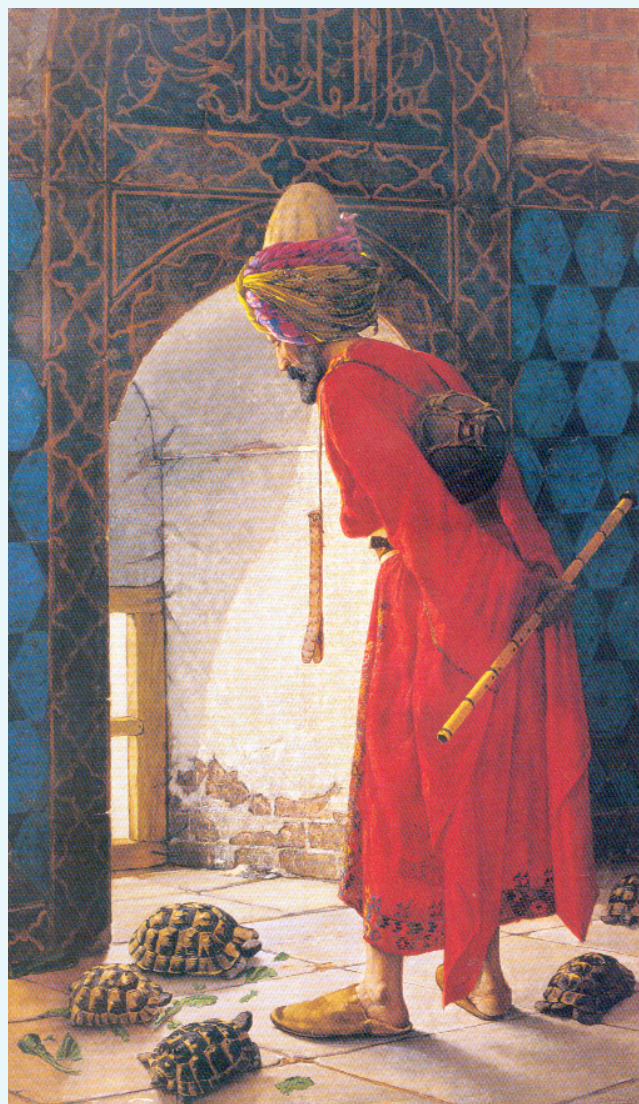

Doğu hep Batı'nın ilgisini çekti. Avrupalı aydın ve sanatçılar, çok erken dönemlerden itibaren bu gizemli ve kapalı dünyanın büyüüne kapıldı. Aydın ve sanatçıların Doğu'yu anlama ve anlatma çabası bir sanat akımı ve akademik disiplin olarak oryantalizmin ortaya çıkmasına neden oldu.

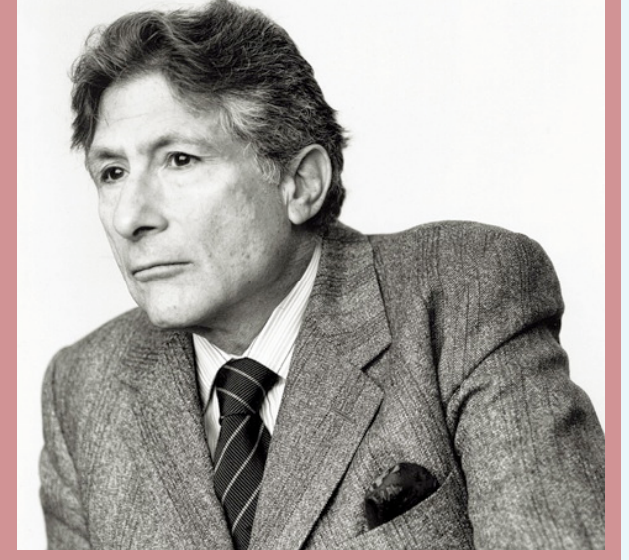
ama benim ırkçılığım kafamdaki bir düşünce veya kalbimdeki bir duygudan fazla öteye gidemez. Çünkü senin aksine ben kuvvet mekanizmalarını kontrol etmiyorum”.

Oryantalizm ve sanat

Sanat alanı, özellikle resim Batı'da belli bir Doğu tipi ve imajının oluşmasında ana çerçeveyi kuran öge oldu. Gerek Doğu'ya seyahat eden Batılı sanatkarlar gerekse de Doğu'yu görme imkanı yakalayamamış olanlar, verdikleri ürünlerle Batılıların zihin dünyalarını kodlayan kişiler haline geldi. Sanat, Doğu'yu Batılı'nın gözünde otantik ve öteki olarak kalmaya mahkum eden ve Doğu'nun gerçek konumunun anlaşılmasını sağlayan maske olmaya devam ediyor. Türkiye'de oryantalistlerin konularını kendisine konu edinen ve tekniklerini kullanan en önemli sanatçı, devlet adamlığının yanında ressam ve müzeci olan Osman Hamdi (1842-1910) oldu. Babası İbrahim Edhem Paşa tarafından hukuk öğrenimi görmek üzere 1860 yılında Paris'e gönderilen Osman Hamdi, bir yandan hukuk öğrenimini sürdürdü, diğer yandan Paris Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nda ve özel atölyelerde resim dersleri aldı. Sanat alanındaki gelişmelerin merkezi konumundaki Paris'te, oryantalist ressam Jean-Leon Gerome'un atölyesinde çalıştı. 1867'de Paris Dünya Sergisi'nin hazırlık çalışmalarına da katılmış olan Osman Hamdi'nin “Kaplumbağa Terbiyecisi” ve “Cami Kapısında” gibi tabloları bilinen oryantalist eserleridir.

Edward Said (1935 – 2003)

Karşılaştırmalı edebiyat profesörü olan Edward Said ABD vatandaşı Hıristiyan Filistinli bir baba ile Lübnanlı Hıristiyan annenin Filistin'de dünyaya gelmiş tek oğluydu. 1978 yılında yayımlanan “Oryantalizm” adlı kitabı oryantalist zihniyete mevcut en ciddi eleştiriye getirerek birçok teorisyen açısından çığır açtı. Said, kitabında Doğu'nun Batı tarafından temsili ve üretilmesi konusunu dönemin ünlü şarkiyatçı yazarlarının metinlerini kaynak olarak kullanıp analiz ediyor ve yorumluyordu. Said, post-kolonyalist incelemelere de öncülük eden “Oryantalizm” kitabı için şöyle diyordu: “İnsan gerçeğine böylesine uzak, böylesine gözleri kapalı bir ilmin varlığını fark etmeseydim bu kitabı yazmazdım”. Bu temel eseri dışında klasik müzik üzerine yazdığı kitaplarla ve Filistin meselesine değindiği sayısız makaleleriyle de tanınıyor. Fotoğraf karelerine Filistinli çocuklarla birlikte İsrail sınırına taş atarken yansıyan Said, bu kareler yüzünden ders verdiği New York Columbia Üniversitesi'nde zor günler yaşamıştı.

Osman Hamdi (1842-1910)

Oryantalizm akımının son yıllarında 1860-1869 döneminde, Paris'te Gerome'un öğrencisi olan Osman Hamdi Bey'in ülkesine döndükten sonra gerçekleştirdiği yapıtlarında Doğu ile Batı'nın, inanç ile aşkın, yaşam ile ölümün ikileminin izleri sürülebilir. Kimilerine göre Osman Hamdi Bey, içinden çıktığı kültürün gerçeklerini biliyor ve resimlerinde hocasının anlayışına karşı çıkan bir yaklaşımı benimsiyordu. Kimileri içinse Osman Hamdi oryantalistlerden bile ileri gitmişti. Bu bağlamda en ağır eleştiri sanat tarihçisi Sezer Tansuğ yaptı. Ona göre Osman Hamdi, Batılı oryantalistlerden bile ileri gitmişti. Mihrab adlı tablosu için şöyle diyordu: “Avrupa'da hiçbir oryantalist ressam cami mihrabı önündeki rahleye model Ermeni kızını oturtup, ayaklarının altına Kuran-ı Kerim sayfalarını yayacak kadar ileri gidememiştir.” Buna karşılık Osman Hamdi'nin torunu Cenar Sarc ise, bu rahle üzerindeki kadının hamile olduğunu belirtip, dedesinin “analığı” simgelediğini ve “annelik her şeyin üzerindedir” mesajını iletildiğini söyler. İpek Aksüğü ise Osman Hamdi'nin mesajının “geleneksel inançların karşısında dünyevi güzellikleri unutmamak” olduğunu ileri sürer.

64 müzik: Tuluyhan Uğurlu

röportaj: umut bavlı

Tuluyhan Uğurlu henüz dört yaşında İstanbul Belediyesi Konservatuvarı piyano bölümüne kabul edildi. Yedi yaşında ise devlet tarafından açılan Harika Çocuklar Sınavı'nı kazanarak yurtdışında yüksek müzik eğitimi almaya hak kazandı. Lise ve konservatuvarın ardından eğitimini Viyana Müzik Akademisi'nde tamamladı. "Yaştlarım top peşinde koştururken ben saatler boyu çalışarak parmaklarımı piyano için forma sokuyordum" diyen Uğurlu, çocukluğunu yaşamamış olmasının kendisini hiçbir zaman mutsuz etmediğini söylüyor. Dahi çocuk olarak anılan Uğurlu'nun sanata merakı şair babasından ve çocukluğunda tanık olduğu cuma toplantılarından geliyor. "Evimizde düzenlenen cuma toplantılarına İstanbul ve Türkiye aşığı, farklı dünya görüşlerinden birçok insan gelirdi. Büyük sofralar kurulurdu ve sohbetler başlardı. Sohbetler sırasında piyano çalışmamı bitirmiş olurdu ve yemeğe inerdim. Misafirlerle birlikte hem sohbet eder hem yemek yerdik" diyor. Uğurlu'nun çocukluğunda yemek yiyerek sohbet ederdik dediği isimler ise Fazıl Hüsnü Dağlarca, Necip Fazıl Kısakürek, Sabahattin Kudret Aksal, Oğuz Tansel, Metin Eroğlu ve Edip Cansever gibi Türk edebiyatının kilometre taşları. Uğurlu, farklı fikirleri dinleyip sentez yapmayı bu yemek sohbetlerinde öğrendiğini söylüyor.

Viyana Müzik Akademisi'nde master yaparken, sanat yaşamının en ciddi kararını vererek yalnızca kendi eserlerini seslendirmeye başlayan Uğurlu, canlı konser kayıtlarından oluşan Go With God ve Kutsal Kitaplardan Ayetler isimli ilk iki albümünde hayranı olduğu Bach'dan esinlenerek inanç konularına eğildi. 1996'da Türkiye'de İstanbul Kanatlarının Altında film müziği ile ünlendi. Cumhuriyetin 75. yıl kutlamaları için Mustafa Kemal Atatürk ve Güneşin Askerleri, 1999'da yaşanan depremin ardından ise Şehrin Gözyaşları isimli eserle-

Onbinlerce yıldan beri süregelen bir manevi ses olan kornolar sahnededir. Tüm savaş ve emperyal duygunun şahlandığı tubalar, kontrbaslar, çellolar oradadır. Sahnede 70-80 parça enstrüman hayat bulup dile gelir ve çokselliğin içindeki ahengi bize anlatır. 'Ne güzel Lizst ya da Rachmaninoff yorumuydu' yerine 'Ne kadar güzel bir demokrasi yorumuydu' demek daha doğru olur" diyor. 2003'ten itibaren klasik müzik dünyasında bir ilke imzasını atarak, konserlerini konser salonlarının dışına taşıyıp tarihi mekanlarda gerçekleştirmeye başlayan Uğurlu, görüntülerle mekanın tarihini de anlatıldığı bu proje çerçevesinde Nemrut Dağı, Sirkeci Garı, Hattuşa, Truva, Tuşba antik kentleri, Dolmabahçe, Yıldız, Çırağan ve Beylerbeyi sarayları, Çimenlik Kalesi, Kapalıçarşı gibi mekanlarda konserler verdi. 26 Ağustos 2005'te piyanosunu 1753 metrede Kocatepe'ye çıkararak, Atatürk ve şehitler için çaldı. 2005'te hazırlanan İstanbul tanıtım filminin müziklerini yaptı. Uğurlu son olarak 2006 yılının mart ayında Dünya Başkenti İstanbul albümünü yayınladı.

Konserlerinizde Kapalıçarşı, Sirkeci Garı, Nemrut gibi mekanları tercih etme nedenleriniz neler?

İnsanlar 21. yüzyılda konser salonlarına tıklıktan ve konser salonunun geleneksel adabımuşeret kaidelerine uymaktan sıkıldılar. Salona girdiğinizde bir eserin herhangi bir yerinde öksürdüğünüzde bile birçok insan sizi yadırgayabilir. Yanınızdakiyle fısıldaştığınızda ayıp olur. Hem sanatçı açısından hem seyirci açısından salonda bu tür kurallar bulunur. Çok fazla eğilmek, çok fazla selam vermek, sahnede aykırı davranmak ayıp karşılanabilir. Oysa 21. yüzyıl insanı artık bu dogmalardan sıkıldı. Bunları, sanatın içine giren ve ne yazık ki yüzyıllardan beri kalıplaşan dogmalar olarak görebiliriz. Konseri beğenmediğinizde çıkıp gidemezsiniz, yanınızdakine ayıp olur. Oysa beğenmediyseniz, sıkıldıysanız

“Anlaşılmaz değilim”

rini besteleyerek albüm haline getirdi. Çeşitli belgesel müzikleri de yazan Uğurlu son piyano eserlerini Beyazıt'ta Zaman isimli albümde topladı. Aynı dönemde ilk senfonisi olan Senfoni Türk'ü de tamamladı. Bu eserde senfoni orkestrası, mehter takımı, Türk müziği enstrümanları ve piyanoyu bir arada kullanarak, Türk klasik müziğinde de bir ilke imza attı.

Sahnede farklı enstrümanların birlikteliğinin demokrasiye işaret ettiğini söyleyen Uğurlu, seyircinin dikkat etmediği noktaların sahnedeki en önemli detaylar olduğunu da vurguluyor. "Bağlama sahnede olduğu zaman aslında Hitit uygarlığı sahnededir. Ney sahnedeysse Sümerler de sahnededir. Hitit kabartmalarında bağlama çalan adam figürleri nettir. Ney ise Sümer çalgısıdır. Rebab sahnedeysse bütün Uzakdoğu kültürü ve Oğuz imparatorluğu da sizinle beraber sahne alır. Enstrümanların tarihsel kökleri haricinde her enstrüman aynı zamanda sahnede bir insan anlamına da gelir. Çokselli klasik müzik orkestralarında hep enstrümanlar sahnede beraberler diye bakılır. Hatta çoğu zaman dikkat edilmez. Bunu çoğu zaman klasik müzik seyircisi de fark etmez. Önümüzde otururlar ve 70-80 tane enstrümanın yaptığı bir müziği dinlerler. Orada, bestecinin müziğinin ahengine kapılarak çok önemli bir detayı kaçırlar. Sahnede tam bir demokrasi vardır. Keman, viyola, arp, obua, fagot ve piyano konçertosuysa piyano oradadır.

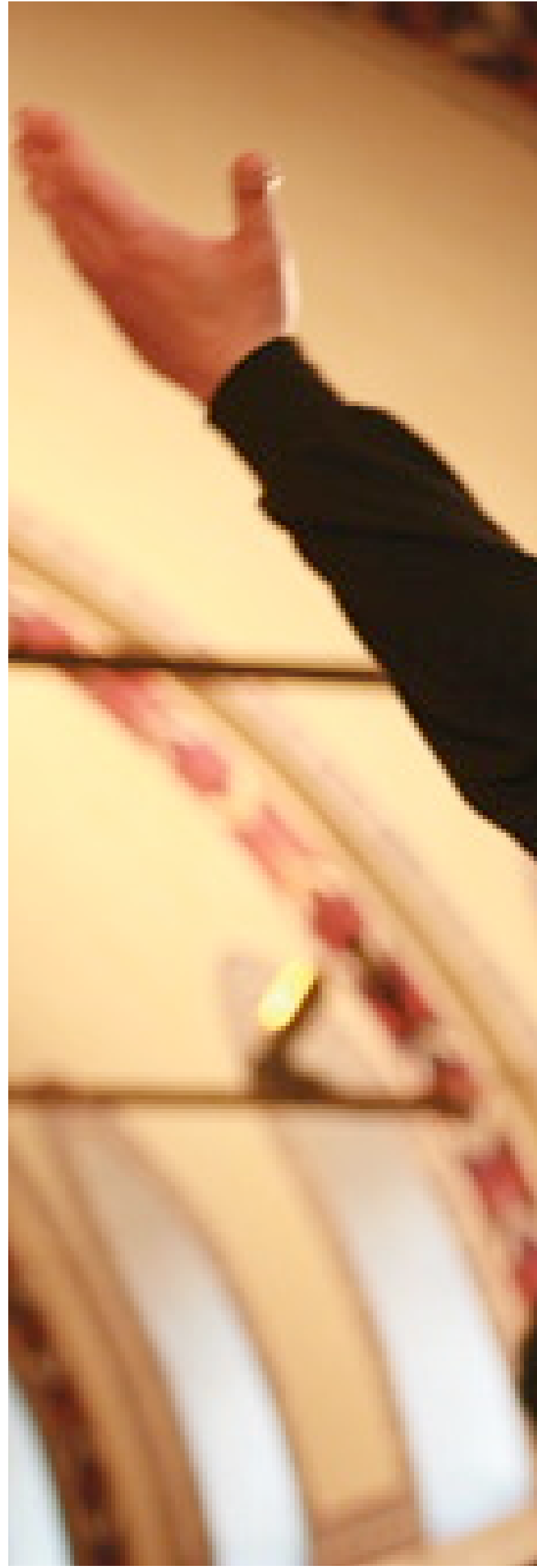
çıkıp gidebilmelisiniz. Ayrıca konser salonu artık bana bir şey vermiyor. 16 yaşından beri profesyonel olarak konserler veriyorum. Salonlarda seyirciyle iletişimim kopuk gibi geliyordu. Mümkün olduğunca farklı mekanlarda konser vermeyi istiyorum. Ancak bu istek birtakım zorlukları da beraberinde getiriyor. Sponsorsuz müthiş külfetli çalışmalar.

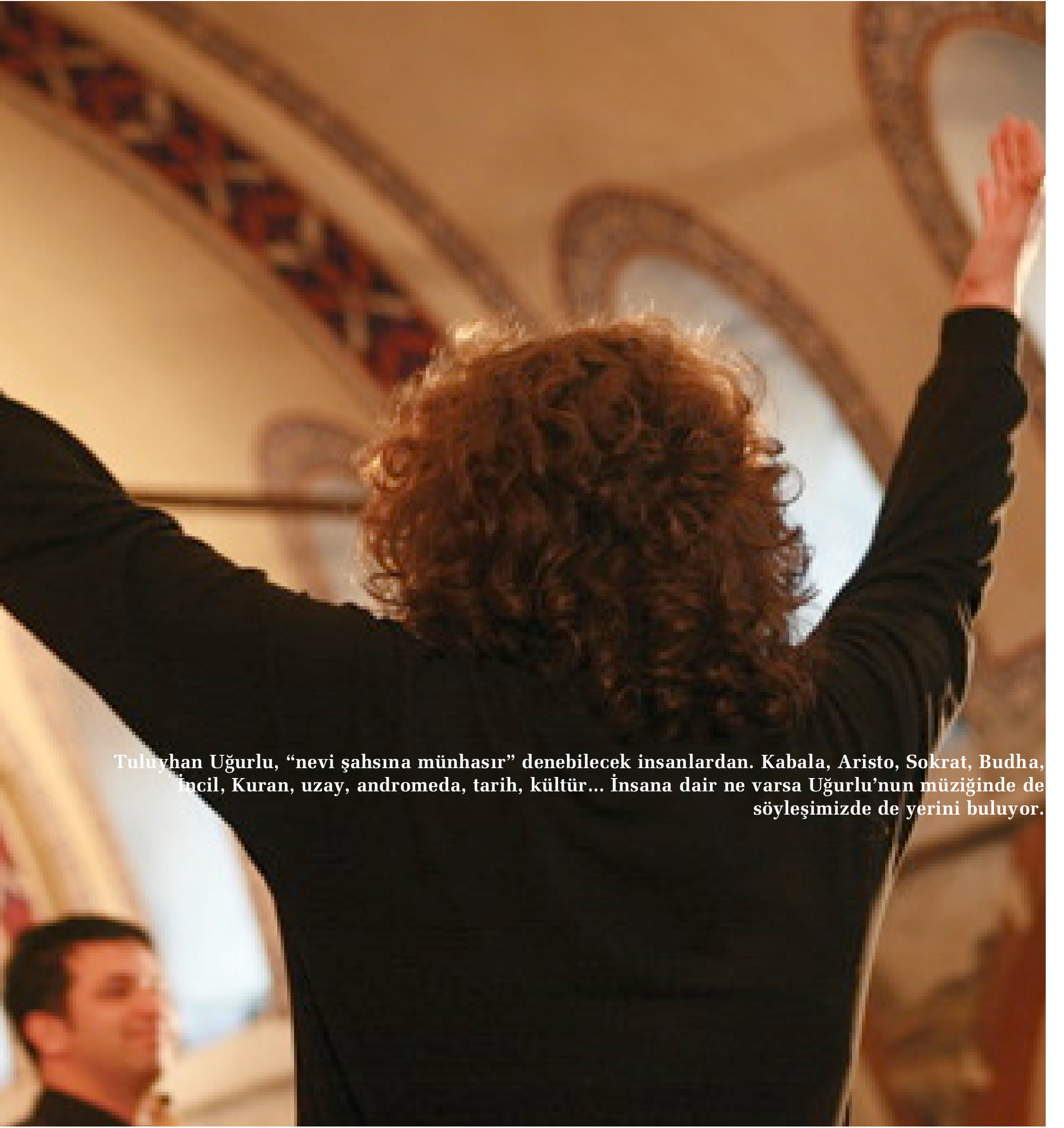
Sizinkiler dışında tarih ve müziği birleştiren başka çalışmalar da ortaya çıktı. Böyle bir akımın doğduğu söylenebilir mi?

Yaklaşık 7-8 yıl önce "Mukaddes Doğu'nun Mabetleri"yle başladım. Ardından "Üç Altın Kentin Anahtarı" diye bir çalışma yaptım. "Üç Altın Kentin Anahtarı"nın temasını oluşturan Hitit'in başkenti Hattuşa, Urartu'nun başkenti Tuşba ve Truva'ya giderek çalışmalarımızı oralarda gerçekleştirmeye karar verdik. Böylece ören yerlerinde konserler verme fikri ortaya çıkmış oldu. Ama bunun bir akım haline gelebilmesi için en az 100 yıl geçmesi gerekiyor. 100 yıllık zaman zarfında birçok sanatçı bu düşünceleri benimseyip bu tarzda eserler yapıyorsa ve yalnızca müzikte değil, resimden heykele, mimariden tiyatroya yansiyorsa sanat tarihi açısından bir akımdan söz edilebilir.

Albüm isimlerindeki felsefeyi sormak istiyorum. Bu isimleri koyarken anlatmak istediğiniz nedir?

Bir şey anlatmak çabasında değilim. İnsanlar bunu çok

Tuluyhan Uğurlu, “nevi şahsına münhasır” denebilecek insanlardan. Kabala, Aristo, Sokrat, Budha, İncil, Kuran, uzay, andromeda, tarih, kültür... İnsana dair ne varsa Uğurlu'nun müziğinde de söyleşiminde de yerini buluyor.

yanlış algılıyor. Tuluyhan Uğurlu piyano çalıştıktan, beste yaptıktan sonra oturuyor, Kabala felsefesini okuyor. Yüzlerce defa okuduğu şeyi bir daha okuyor. Uzay, Andromeda ile ilgili internette günlerce dolaşiyor. Bunlar bir şekilde sonradan müziğimi etkiliyor. İnançlar, Kuran, İncil... Tuluyhan Uğurlu bunlar olmadan insanın olmayacağına inanıyor. Tuluyhan Uğurlu'nun fitratında zaten inançlar, felsefe, Sokrat, Aristo, Budha çok önemli yerler teşkil ediyor.

Türkiye'nin genel profiline baktığımızda Sokrat, Kabala gibi felsefeleri müziğinizde yansıtmamız eserlerinizin anlaşılmasını ihtimalini doğurmuyor mu?

Anlaşılma ihtimali yok, ancak yanlış anlama ihtimali söz konusu. Onu da zamanla aşarım diye düşünüyorum. "Acaba bir şey mi benimsetmeye çalışıyor?", "Altında bir felsefe mi var?", "Kendi felsefesini mi bize dayatıyor?", "Türkiye bir yöne giderken Tuluyhan Uğurlu bir şey yapıyor. Acaba muhalefet etmek için mi bunları yapıyor?" gibi yanlış anlamalardan zaman içerisinde kurtulacağımı düşünüyorum.

Klasikler dışında kendi bestelerinizi çalmanız çok eleştirildi. Bunlar sizi ne yönde etkiledi?

Olumlu yönde motive etti. Çünkü bugün Mozart, Schubert, Haydn gibi insanları model alıyorsak insanlık mabedinin duvarına bir taş daha ilave ettikleri için anlıyoruz. Klasik müzik dünyasında yorumcu olarak kalsalardı adlarını anar mıydık? Yorumcu olarak kalsalardı adları yalnızca, bacak bacak üstüne atıp viskisini yudumlayan birtakım müzikologlar tarafından bilinirdi. Sanatkar her ne kadar halk, toplum, kainat hatta Johann Sebastian Bach'ta olduğu gibi yaradan için birtakım şeyler yaptığını söylese de aslında egosantrik olduğunu kabul etmiş olan adamdır. Bu asla yadırganmaması gereken, sanatkarı motive eden önemli bir ayrıcalık. Tabii fazlası terbi-

yesizlik ve ukalalık olur, ama dozajında olduğu zaman harikulade bir duygudur. İnsanlık mabedinin duvarına ben de bir taş koyabilmiş olmayı istiyorum.

İstanbul müziğinize nasıl etki ediyor?

Napolyon Bonapart'ın, "Dünya tek bir ülke olsaydı, başkenti İstanbul olurdu" sözü bence Napolyon'un ömrü boyunca söylediği en güzel sözlerden biri. İstanbul'un doğusunda kalan dünya ile batısındaki dünyanın değerleri ve temsil ettikleri birbirinden çok farklı. Yaklaşık 20 yıl önce Viyana Müzik Akademisi'nde öğrenciyken etrafımda gördüğüm düzenden çok etkilenmiş ve "Keşke bizler de böyle olabilsek" diye düşünmüştüm. Avusturya o sırada birliğin içerisinde bile değildi. Bir gün Türkiye de Avrupa Birliği'nin içinde yer alacak. Ama önce Avrupa Birliği'nin yapması gereken bir şey var. Başkentini Brüksel'den alıp İstanbul'a taşıması gerekiyor. Brüksel'i tarihten şöyle bir kaldırın. İnsanlık hiçbir şey kaybetmez. Brüksel'in insanlık tarihine kattığı hiçbir değer yok. Bazı şehirler vardır, dünya tarihinden kaldırdığınızda hiçbir şey olmaz. Ama bazı şehirler vardır, dünya tarihinden hafifçe kaldırmaya başladığınız andan itibaren buharlaşmaya başlarsınız. İstanbul böyle bir şehir.

Dünün ve bugünün İstanbul'u arasındaki farklar sizi nasıl etkiliyor?

Atina'da verdiğim bir konserde seyirci çılgınlar gibi al-

kışlarken "Atina çok fazla kalabalıklaşmış, herkes memleketine dönsün. Ne işiniz var burada, hadi bakalım doğru İstanbul'a" dedim. Çok ağlayan oldu. İstanbul bir kültür başkentiyse, 2010'da İstanbul'un kaybolan renklerini görebilmeliyiz. Farklı dünya görüşlerinden insanlar görmeliyiz. Ziyaretçi olarak değil, her gün kapıda, gazetemizi alırken o insanların da gazetelerini aldığı gibi görebilmeliyiz. Tramvay bileti alırken karşılaşmalıyız. Ermenilerin, Rumların, Musevilerin İstanbul'a dönüşünü teşvik etmemiz gerekiyor. Gidenlerin çocuklarının dönüşünü teşvik etmeliyiz. Çünkü onlar da bizim kadar bu toprakların sahibi. Onlarsız olmuyor. Onlarsız kuşlar bile hüznü uçuyor. Dolayısıyla o renklerin burada tekrar canlandırılması gerekiyor. Osmanlı zamanında İstanbul gerçekten medeniyetlerin buluşma noktasıydı. Batı dünyasında gerçekleştirilen icatların hemen 15-20 gün sonra burada yapılmaya çalışıldığı, eserlerin hemen 20-25 gün sonra burada icra edildiği bir sinerjideydi. Bu sinerjiyi kaybettik. Bunu biraz da kendimiz yaptık. Atatürk'ün İstanbul'u kültürler başkenti yapabilmek açısından söylemiş olduğu önemli doktrinler var. Ama hiçbir şeyde Atatürk'ü takip etmedik ki İstanbul hakkında söylediği sözleri takip edelim. Hiçbir şeyde takip etmedik, yalnızca yakamıza taktık ve dolaştık. Bir türlü kalbimize nakşedemedik. Bu çöküşün en büyük nedenlerinden biri odur. Atatürk, çakmak çakmak gözleri olan, bir yerden bir yere pars ya da kaplan gibi zıplayan biri gibi öğretildi. Atatürk'ü insan kimliğiyle, gelecek yüzyılları kucaklamış muhterem bir şahsiyet olarak öğretmediler. Daha az sevilmesi için bilerek mi böyle yapıldı diye hep düşünüyorum.

Türkiye'de caz ve klasik müziğe ilgiyi nasıl buluyorsunuz?

Türkiye'de cazın oturması felsefi olarak çok zor. Başka bir dünyanın insanlarıyız. Zaten Avrupa'da bile kaç kişi

"Dahi çocuk olarak anılmak beni hiç rahatsız etmedi. Hiç umurumda da olmadı. Ancak sorumlulukları çocukluğumda çok ağır oldu ve çocukluğumu hiç yaşayamadım. Ama kainat enteresan bir yer. Bir şeyden fedakarlık ettiğinizde başka bir yerden kazanıyorsunuz."

caz dinliyor ki, kendimizi böyle avutabiliriz. Türkiye'de klasik müziğin gidişatından ise nispeten daha umutluyum. Daha derli toplu orkestralar, icralar ve yorumlar geliyor. Ama burada küçük bir sır vereyim. Bence Türkiye'deki konservatuar yapısının değişmesi gerekiyor. Halk müziği konservatuarı, sanat müziği konservatuarı, klasik müzik konservatuarı diye bir yapı olamaz. Konservatuarların bir çatı altında birleştirilmesi gerekiyor. Çok iyi bir konser piyanisti yetiştirecekseniz kendi müziğini de bilerek yetişmesi gerekiyor. Kendi kültürüne farklı bakmamayı öğrenmesi gerekiyor. "Bu tek sesli müzik, gerici müzik; öteki çoksesli, ilerici müzik. Bu doğulu, şu batılı" diye politik yaftalar yapıştırmadan, ayırım yapmadan bakabilmeyi öğretmek gerekiyor. Çoksesli müzikle uğraşan kişi bağlamayı, rebabı, kanunu bilerek yetişmeli. O zaman yaratıcı ruh ortaya çıkar. Türkiye'de yaratıcı ruhu desteklemek için konservatuarların mutlaka bir çatı altında toplanması gerekiyor. Kendi yöresel müziğini bilmeden nasıl evrensel olunabilir anlamıyorum. "Yöresellikten evrenselliğe gidiyoruz" diye söyleniyor, ama hiç kimsenin bir yere gidip geldiği yok. Herkes yerinde sayıyor. Tüm bu olumsuzlukların yanı sıra Osmanlı müziğine de belirli bir politik görüş yükleniyor. Böyle bir şey olabilir mi? Bir enstrümanın, bir müzik tarzının sağı solu olabilir mi? Mehter, sağa hitap eden bir müzikmiş ve mehter dinleyince bazı insanların tüyleri diken diken oluyormuş. Nasıl oluyor ben anlamıyorum.

Mutsuzluk yaşama beceriksizliğidir

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Felsefe Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ahmet İnam, “Benim öyle bir ‘yazgım’ oldu ki kendimi daha 15-16 yaşındayken felsefe denen şeyin içinde buldum” diyor. Hayatın anlamı ve ben kimim sorularına bu yaşlarda yanıt aramaya başlayan İnam, Elektrik Mühendisliği Bölümü’nde okumasının da kendisini düşünsel anlamda terbiye ettiğini söylüyor. Felsefe ile tanışmasının tesadüf olduğunu belirtmesine karşın felsefi arayışın insanların duruş ve karakterleriyle ilgili olduğuna inanıyor. Felsefi arayışını mantık, bilim felsefesi, bilgi teorisi başta olmak üzere felsefe tarihi, kültür felsefesi ve ahlak felsefesi alanlarında sürdüren İnam’ın amacı çağımızdaki insanı bilim, sanat, din ve kültür etkinlikleri içinde kavramaya çalışmak. 2003 yılından beri ODTÜ Felsefe Bölüm Başkanlığı’nı yürüten İnam aynı zamanda Uluslararası Schopenhauer Derneği, Michael Polanyi Derneği, Türkiye Felsefe Kurumu üyesi.

Mühendislikten felsefeye geçişinizi kısaca anlatır mısınız? Felsefe ile nasıl, ne zaman ilgilenmeye başladınız? İnsanların felsefeyle ilgisi duruşlarıyla, karakterleriyle, içine doğdukları kültür ve aile ortamıyla ilgili. Öyle bir “yazgım” oldu ki bir anlamda kendimi daha 15-16 yaşındayken felsefe denen şeyin içinde buldum. Akrabalarımın birinin bir sınava hazırlanmak için okuduğu felsefe kitaplarını bizde unutması bu “tesadüf”ün başlangıcı oldu. O zamanlar ortaokuldaydım ve felsefe di-

ye bir kitap görüp okumaya başladım. Demek ki kişiliğim ve içinde bulunduğum koşullar uygundu. Çünkü hayatın anlamıyla ilgili “ben kimim?”, “ne oluyor?” sorularının yanıtını arıyordum. Sanırım birçok insanda da bu vardır. Bize verilen cevaplar artık yeterli gelmemeye başlar. Din cevap olmaz, öğretmenlerin söylediği cevap olmaz, ailelerin verdiği cevap olmaz ve ben bulacağım diye ısrar edersiniz. Ben bulacağım diyenlerin bir kısmı için geçerli olan “arayan belasını da bulur mevlasını da bulur” durumudur. Ama felsefi arayış mevla bulma arayışı değildir. Liseden sonra ailem mutlu olsun diye mühendis oldum. Aslında kafamın arkasında mühendis olmak, hatta maden mühendisi olmak düşüncesi de vardı. Çünkü uzak arazilerde işçiler madende çalışırken ben felsefe yaparım diye düşünüyordum. ODTÜ’de başlangıçta Maden Mühendisliği Bölümü’nü tercih ettim. Sonra mühendis olmuşken teorik bir çerçevesi olsun diye elektrik mühendisliği okudum. İyi ki de okumuşum; çünkü beni çok terbiye etti. Mühendislik okumak felsefi düşünceme çok katkıda bulundu.

Yazmak sizin için çok önemli. Yazmasaydım delirecektim diyebilir misiniz?

Kesinlikle diyebilirim ve delirmek üzereydim. Çünkü ben yazarak ve konuşarak düşünüyorum. Felsefe konusunda ürünler vermeden önce edebiyatla ilgilidim. Şiir yazdım ve hala düz yazı halinde şiirler yazıyorum. Ayrıca bir ölçüde özgün olduğumu düşündüğüm bir

edebiyat eleştirisi teorim var. Özellikle şiirin ne olduğu üzerine felsefece değil belki ama edebi metinler üretiyorum. Çok yazıyorum. Çok yazdığım için çok fire verdiğim söylenebilir ama korkmuyorum. Yazmasam çıldırabilirdim ve çıldırabilirim de. Her zaman çıldırmakla normal insan olmak arasındaki çizgide olduğumu düşünüyorum. Şimdiye dek çıldırmamışsam bunun bir şans olduğunu düşünüyorum. Nedense işler rast gitti.

Dostoyevski, “Yeraltından Notlar”da “İnsanın en büyük tutkusu kendine insan olduğunu kanıtlamaktır” diyor. Çağımızda da böyle olduğunu düşünüyor musunuz?

İnsan zaman zaman hayatın bu kadar olduğuna inanmaya başlıyor. Yani teknolojinin getirdiği konformizm içinde kendini güvencede bulduğu ortamlarla yetinmeye kalkıyor. İşte o zaman büyük kokuşma meydana geliyor. Ve içindeki enerji buna isyan ettiği için mutsuz oluyor; savaşlar çıkıyor, sahip olduğu değerler bozulmaya başlıyor, nihilizmin tamamen içine giriyor; kötü bir dünya oluşturarak mutsuz bir yaşam bataklığında çırpınıp duruyor.

Bir “hesabi insan” kavramlaştırdığınız var. Kimdir hesabi insan?

Hesabi insan, kendini aşma olanağının farkında olmayan insandır. Hesaplayamadığı hazinelerin farkında değildir. İnsan olmasını gerçekleştiremeyen bir varlıktır. Bir anlamda hesabi insan, insanın yüz karasıdır. Ama

ODTÜ Felsefe Bölümü Başkanı Prof. Dr. Ahmet İnam'a göre insan zaman zaman hayatın, "bu kadar" olduğuna inanmaya başlıyor. İçindeki enerji buna isyan edince de değerleri bozulmaya başlıyor. Hayat bu kadar değil! Ben bu kadar değilim! Olağanlığın içine tıklandığımız hayatın olağanüstülüğü var. Hemen gözlerimizin önünde. Göremiyoruz.

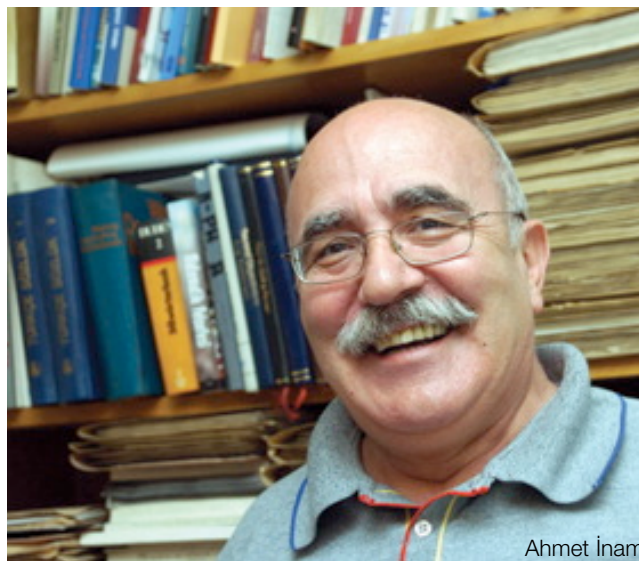
hesap, yaşamaktan korkan insanlar için çok büyük bir güvence. Çünkü kendinizi aşabilmeniz, "hayat bu kadar değil" demekle olanaklı. "Peki ne kadar?" dediğiniz zaman serüvene girmeniz gerekir. Yani artık keşfedilmemiş ülkelere, yelken açılmamış denizlere gideceksiniz. Ama orada büyük fırtınalar, büyük canavarlar karşınıza çıkabilir ve yok olabilirsiniz. İşte insan kendini güvence altına almaya çalıştığı anda hesap yapıp kendi kendini tüketmeye başlıyor.

"Yoldan çıkmışlar, çıktıkları için çoktan varmışlar" diyorsunuz. Yola çıkmak için günlerce hazırlanamayanlara, ya yoldan çıkarsam korkusuyla yolculuk yapamayanlara ne dersiniz?

Hazırlık ve sürekli olarak aşırı derecede hazırlık kaygısı yolculuğa çıkmayı engelliyor. Yelkeni açacağız ama yelkenlerimizi bir güzel mumla kaplamak, teknemizi kalafatlamak, uyduyla çalışan teknolojik aletler kullanmak lazım diyorsunuz. Teknoloji geliştikçe o aletleri de koyup yola öyle çıkmayı düşünüyorsunuz. Ama bir gün bakıyorsunuz ki artık yola çıkamayacak hale gelmiş, hayatın sonuna ulaşmışsınız. Çünkü aşırı hazırlık kaygısı insanı hesabilik içine mahkum ediyor ve hayatınızı bir serüven olarak yaşamınızı engelliyor.

"Göğün değerini ancak şaşkınlık bilebilir" diyorsunuz bir yazınızda. Neden?

"Şaşkın olayım" diye şaşkın olunmaz. Şaşkınlık çok do-

Ahmet İnam

ğal bir şeydir. Siz, siz olduğunuz için şaşkın olursanız o şaşkınlığın bir değeri vardır. Hesap eden insanların da hesapları tutmadığı için içine düştükleri bir şaşkınlık vardır ki bu daha çok hesabilikten doğan kötü bir şaşkın olma durumudur. Şaşkınlık insanın kendisinden yola çıkarak yaptığı yolculuklarda karşılaştığı doğal bir şeydir. Bu Aristo'nun hayretidir aslında; şaşkınlık değildir, şaşmadır. Şaşan, bu anlamda hayret eden insan, göğün renginin neden mavi olduğu üzerine düşünmeye başlar ve onun hiçbir optik teorisiyle açıklanamayacağını da bilir. Çünkü göğün neden mavi olduğunu açıklayabilirsiniz ama göğün ilk defa görme gücü... İşte bu müthiş bir şeydir. Göğü küçüklüğümüzden beri gördü-

ğümüz için hiç şaşmayız. Yaşımız ilerledikçe her şeyi biliriz, her şey bize doğal gelir. Şaşmaya şaşmaya şaşmayarak, şaşmamanın getirdiği şaşkınlık içinde ölüp gideriz.

"Mutsuzluk ahlaksızlıktır" diyorsunuz. Mutluluk nedir? Mutsuzluk neden ahlaksızlıktır?

Mutluluğun bir karakter olduğunu düşünüyorum. Mutluluk gelip geçici hazlarla yaşanan gelip geçici yaşantılar değildir. Mutluluk bir insanın yaşadıklarına karşı duruşundan kaynaklanan bir şeydir. Başıma acı veren çok şey gelebilir, ama mutlu karakterli biriysen bu acılarla baş edebilmem, bu acıları büyük bir şanssızlık ve ceza olarak değerlendirmememle olanaklıdır. Başıma gelen belaların Nietzsche'nin dediği gibi "çok iyi öğretmenler olabileceğini" düşündüğümde kendimi aşma olanağım olabilir. Benim "mutsuzluk ahlaksızlıktır" sözüm Nietzsche'nin amorphati'sinden çok da farklı değildir; yani yazgımızı sevme, kendimizi öyle kabul etmedir. Mutsuz olduğum takdirde bakın ne gibi haksızlıklar yapıyorum: Önce kendime haksızlık yapıyorum. Problem çözme gücümü zayıflatıyorum, ilişkiye girdiğim insanlara acı vermeye başlıyorum; böylece hem kendime hem birlikte yaşadığım insanlara "ahlak" anlamında kötülük yapmış oluyorum. Mutsuz olmak çok kolaydır, çok ucuzdur. Dünyada dönen uçkağıda, çirkinliklere karşın güzel yanını görme ve mutlu olma çabasının insana yakışır bir çaba olduğunu düşünüyorum.

Tarih belgeselle uyandı

Luc Jacquet'nin yönettiği "İmparatorluğun Yolculuğu", Amerikan eski Başkan Yardımcısı Al Gore'un oynadığı "Uyumsuz Gerçek... Belgesel sinema altın çağını yaşıyor.

Yakın zamana kadar belgesel denildiğinde pek çoğumuzun aklına aslanın çitayı yediği filmler gelirdi. Ya da bir balık sürüsünün masmavi okyanusun derinliklerinde süzülme görüntüleri... Oysa belgesel film, çok daha geniş bir alanı kapsıyor. Doğa, tarih, eğitim, çocuk ve kadın gibi yaşamın içinden her şey belgesel filmlere konu olabiliyor. Bir anlamda yaşamın kendisi belgeselin konusu haline alıyor.

Belgesel filmin haber, araştırma, bilimsel, tarih ve gezi gibi türlere ayrıldığı söylene de, bazı belgesel sinemacılar tarafından bu sınıflandırma doğru bulunmuyor. Belgesellerin temel çıkış noktası insan. Belgesel sinema, kendisini insani temelde var ediyor. Bilgi ve yaşamışlıklarda insandan yola çıkılarak topluma bir bilgi aktarılıyor. Bu açıdan belgesel sinema, toplumun eğitim

ve gelişmesinde önemli rol oynuyor. İnsana ve topluma referans vermeyen, referansını onlardan almayan hiçbir film belgesel kabul edilmiyor.

Aylar süren araştırma

Belgesel sinemayı, sinemanın diğer türlerinden ayıran temel özellik etik değerler taşıması. Etiğin estetikle bir araya gelmesi, belgesel filmi ortaya çıkarıyor. Bir bilim adamı için; "Laboratuvarın kapısında Tanrı ile ilişkisi biter" denir. Belgesel film yönetmeni ve Belgesel Sinemacılar Birliği Eski Başkanı Enis Rıza Sakızlı'ya göre aynı şey belgesel sinemacı için de geçerli. Belgesel çeken bir yönetmenin öncelikle tüm inanç önyargılardan arınması gerekiyor. Aksi halde gerçekliği yansıtmaması mümkün olmuyor. Belgesel filmde izleyiciye güven duygusu vermek çok önemli. Araştırma, belgesel filmin

Enis Rıza Sakızlı

Sadece hayvanlar alemi değil, hayatın içindeki her konu belgesel sinemada kendisine yer buluyor. Tüm dünyada belgesel sinemaya ilgi giderek artıyor. Avrupa ve ABD'de belgesel sinemaya ciddi yatırımlar yapılıyor, düzenlenen festivallerle belgesel türünün yetkin örnekleri gün ışığına çıkarılıyor.

temel kavramlarından biri. Bir belgesel proje aylarca süren araştırmalar sonunda ortaya çıkıyor. Film çekilmeye başlanmadan önce ciddi bir ön hazırlık yapılması gerekiyor.

Belgesel sinemanın doğuşu

Belgesel sinemanın kavram olarak ortaya çıkmasında İngiliz Sinema Okulu'nun büyük etkisi var. Belgesel sözünün ilk ortaya çıkışı 1926 yılına dayanır. Yönetmen Robert J. Flaherty'nin 1926'da çektiği "Moana" isimli filmi, İngiliz Sinema Okulu'nun önemli temsilcilerinden John Grierson bir yazısında "belgesel" olarak değerlendirilir. Bu kavram oldukça tutar ve yerleşir. Belgesel tanımı Flaherty'yle birlikte doğmuş olsa da belgesel sinemanın

geçmişi daha eskilere dayanıyor. Örneğin, Rus yönetmen Dziga Vertov, yarattığı "sinema-göz" akımıyla sinemanın bütününe etkileyen isimler arasında yer alıyor.

Batı'da belgesel sinema salonları var

Son dönemde belgesel filmlere gösterilen ilgi büyük artış gösterdi. Luc Jacquet'nin yönettiği "İmparatorluğun Yolculuğu", başta ABD olmak üzere gösterildiği her yerde geniş ilgi gördü. Michael Moore, 11 Eylül'ü konu alan "Fahrenheit 9/11" ve "Benim Cici Silahım" filmleriyle tüm dünyada ses getirdi. Günümüzde İngiltere, Polonya, Rusya, Fransa, Hollanda, Danimarka, İspanya ve Brezilya gibi sinema alanında adını duyuran ülkeler, belgesel sinemada da başı çekiyor. İspanya, Almanya ve Hollanda gibi ülkelerde yalnızca belgesel filmlerin gösterildiği belgesel sinema salonları bile bulunuyor. Hollanda'da her yıl düzenlenen belgesel film festivali, dünyanın dört bir yanından 300 bin kişiyi başkent Amsterdam'a topluyor.

Türkiye'nin ise bu alanda ileri olduğu söylenemez. Bunun temel nedeni belgesel filmlerle ciddi anlamda yatırım yapılmaması. Uluslararası festivallerde gösterilen belgesel filmlerimiz var. Ancak bu filmler sinemada gösterilmiyor. Türkiye'nin anlatacak çok hikayesi olduğunu, ancak onları ele alacak altyapımızın olmadığını belirten Sakızlı; sponsor ve kaynak bulunduğu Türkiye'de de patlama yaşanacağına inanıyor.

Türkiye’de belgesel sinema

Türkiye’de belgesel sinema, 1914’te Fuat Uzkınay tarafından çekilen “Ayastefanos Abidesinin Yıkılışı” filmiyle başlar. Uzkınay, 1915’te Enver Paşa’nın emriyle kurulan, Merkez Ordu Sinema Dairesi bünyesinde “Enver Paşa’nın Atları”, “Enver Paşa’nın Eşi Naciye Sultan’ın Yeni Doğan Çocuğu” gibi filmler yapar.

1930’lu yıllarda ünlü şair Nazım Hikmet çok sayıda senaryo yazarak belgesel filmler çekmeye başlar. “İstanbul Senfonisi”, “Bursa Senfonisi” ve “Düğün Gecesi” bu belgesellere örnekler arasında yer alır. 1950’li yıllarda Sabahattin Eyüboğlu, belgesel sinema alanında önemli çalışmalar yapmaya başlar. Anadolu’daki kültürü ve tarihsel mirası belli bir sinematografik üslupla anlatarak sinemada yeni bir hareket başlatır. Filmlerinin

den ilki “Hitit Güneşi” 1956 yılında Berlin Film Festivali’nde ikinci olur ve “Gümüş Ayı” ödülünü kazanır. “Anadolu Ormanları”, “Surname”, “Karanlıkta Renkler-Göreme”, “Anadolu Yolları” ve “Ana Tanrıça” Sabahattin Eyüboğlu’nun belgesel filmleri arasında yer alıyor.

Enis Rıza Sakızlı

1969 yılında Enis Rıza Sakızlı’nın öncülüğünde kurulan “Genç Sinema Hareketi” de belgesel sinemaya ivme kazandırır. Sakızlı, “Merhaba Dağ Çiçeği”, “Bir Başka Güneş”, “Kapalı Çarşı Kırk Bin Adım” ve “Cemal Reşit Rey” gibi filmler çeker.

Genç Sinema Hareketi’nin iki gruba ayrılmasından sonra, bir grup belgesel filmler çekmeye devam eder. 1996 yılında da yine Sakızlı’nın yer aldığı “Belgesel Sinemacılar Birliği” (BSB) kurulur. Faaliyetlerini tamamen gönüllülük esasıyla yürüten birlik, her geçen gün büyüyerek belgesel sinema alanında çeşitli konferanslarla birlikte “Binbir Belgesel Film Festivali” düzenlenmeye başlar. Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde “Göçer Belgesel Sinema Günleri” gerçekleştirilir.

Kuşlar “Kanatlı Uygarlık”

Yönetmenliğini Jacques Perrin’in yaptığı film yabanıl kuşların dünyanın bir ucundan diğer ucuna göçünü konu alıyor. İzleyiciyi onlarca kuş türüyle birlikte uzun bir yolculuğa çıkararak film, insanoğlunun doğaya verdiği zararı gözler önüne seriyor. Kuşlar avcılarının kurşunlarına hedef oluyor, bazıları ölüyor, ancak sağ kalanlar yaşamak için yola devam ediyor. Çekimleri dört yıl süren filmde 450 kişilik bir ekip çalışmış. Dünyanın her tarafındaki göçmen kuşların mevsimden mevsime göçleri takip edilmiş. Falkland Adaları’nda başlayan çekimler, Peru’da devam etmiş. Filmin, diğer belgesel filmlerinden farkı, konuyu seyirciye anlatmaktan çok, göstermeyi tercih etmesi. Anlatıcı yalnızca çok gerekli olduğu zamanlarda devreye giriyor.

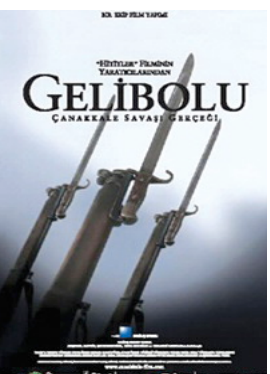
Uygunsuz Gerçek

Uzun yıllar küresel ısınma konusunda çalışan eski ABD başkan adayı Al Gore’un konuyla ilgili yüzlerce kez yaptığı sunumlardan faydalanarak çekilen Uygunsuz Gerçek, küresel ısınmanın ortaya çıkışını ve yarattığı sorunları anlatan belgesel bir film. Gerçek veriler ve geleceğe yönelik öngörülerle desteklenen film, Al Gore’un kişisel hayat öyküsünü de ekrana yansıtıyor. Filmde Al Gore’un 2000 seçimlerinde aldığı tarihi yenilgiden sonra politikadan elini eteğini çekerek, hayatını dünyamızı kaçınılmaz felaketten kurtarmak konusundaki girişimlere adanması anlatılıyor. Davis Guggenheim’in yönettiği filmde Al Gore, küresel ısınma probleminin politik bir sorun olarak görülmemeyeceğini ve dünya uygarlığının yüz yüze kaldığı en büyük ahlaksal problem olduğunu savunuyor.

Gelibolu

Nemrut ve Hititler belgesellerinin yönetmeni Tolga Örnek’in “Gelibolu” belgeseli, Çanakkale Zaferi’nin 90. yıldönümünde vizyona girdi. Belgesel, bugüne kadar Çanakkale Savaşları ile ilgili duyduklarımızdan farklı olarak, kahramanlık hikayeleri ve duygusallıktan çok, bilimsel çalışmalardan destek alan bir senaryoyla oluşturuldu. Örnek, senaryosunu yazdığı ve yönettiği film için İngiltere Kraliyet Savaş Müzesi, Avustralya Savaş Müzesi, Yeni Zelanda Kültür Bakanlığı ve Çanakkale Deniz Müzesi ile işbirliği içerisinde çalıştı. Yaklaşık altı yıllık bir ön çalışmaya dayanan film için İngiltere, Almanya, Fransa, Rusya, Avustralya, Yeni Zelanda ve Türkiye arşivlerinde araştırmalar yapıldı. Film, Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde, Yeni Zelanda ve Avustralya’da da gösterime girdi.

İKİ AYKIRININ MEKTUPLARI

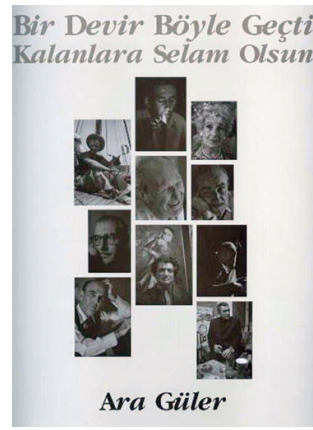
Semiha Berksoy, Fikret Mualla'nın da, Nazım Hikmet'in de kendisine aşık olduğunu söyler ama meylinin Nazım'dan yana olduğunu saklamazdı. Berksoy, bu iki ünlü aşığından biri olan Fikret Mualla ile 1930'lu yıllarda tanışmıştı. Avrupa görmüş, ama

yurda döndüğünde dostlarının tüm çabalarına karşın bir şey yapamamış Fikret Mualla ile Cumhuriyet'in ilk opera sanatçılarından biri olan ve ilgi alanı müziğin dışına taşan Semiha Berksoy arasında tek ya da çift taraflı bir aşktan söz edilirdi. Berksoy ile Mualla'nın ilişkisi, ressamın 2. Dünya Savaşı öncesi bir daha dönmemecesine Fransa'ya gidişinden sonra da sürdü. Yolladığı mektuplarla haberlerini ona ulaştırdı, onun haberlerini getiren mektupları bekledi. Ancak 1967'de yolladığı son koli yanıtız geri döndü. Fikret Mualla ölmüştü. 1972'de Paris'te bir sergi açan Semiha Berksoy, Mualla'nın koruyucusu Madam Angles sayesinde dostuna yolladığı mektuplara ulaştı. İkilinin birbirlerine yazdıkları mektuplar, yolladıkları resim ve desenler Berksoy'un kızı Zeliha Berksoy ve Semiha Berksoy Opera Vakfı tarafından ortaklaşa kitaplaştırıldı.

BİR DEVİR BÖYLE GEÇTİ KALANLARA SELAM OLSUN

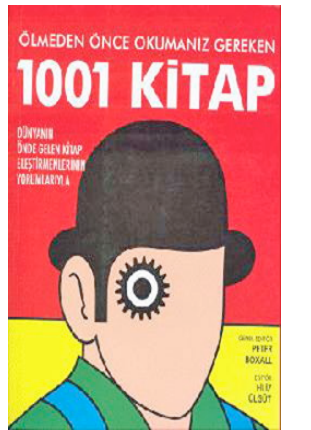
Bir Devir Böyle Geçti Kalanlara Selam Olsun, ünlü fotoğrafçı Ara Güler'in çektiği fotoğraflardan oluşuyor. 1945-1960'larda sanat alanında iz bırakmış 10 insanın fotoğraflarını kitapta toplayan Güler, kitabı yazma nedenini şöyle anlatıyor: "Bir foto muhabirinin işlevi

yalnızca olayların gidişini izlemek değil, devrinin yaşamını, sanatını, gelenek ve göreneklerini, insanların nelerle uğraştıklarını, sevinçlerini, üzüntülerini görsel malzeme olarak ileriki çağlara bırakmaktır. Sanatçılar resim olsun, edebiyat olsun, saz, söz olsun, yaşadıkları dönemin birer aynasıdır. Kuşkusuz kendi yaşamları da yaşadıkları dönemin birer parçasıdır. İşte bunun için, sanatımızda önemli sayılabilecek bir zaman dilimi olan 1945-1960'larda sanat alanında iz bırakmış 10 insanın görsel malzemesini bir kitapta toplamayı görev bildim". Fotoğrafını çektiği kişilerle dostluklar da kuran Güler, kitaptaki metinlerde de bu dostlukları anlatıyor. Güler, kitaptaki fotoğraflardan ilkinin lise yıllarında çekmiş. İnkılap Kitabevi tarafından yayınlanan kitabın hazırlandıktan sonra basılması da 10 yıl sürmüştü. Bu anlamda kitap yarım yüzyıllık bir serüvenin izlerini sürüyor...

ÖLMEDEN ÖNCE OKUMANIZ GEREKEN 1001 KİTAP

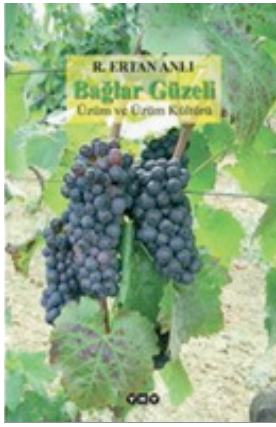
Ölmeden Önce Okumanız Gereken 1001 Kitap, bilgilendirici özelliğiyle referans niteliği taşıyor. 1001 romanın yazarıyla ilgili kısa bilgiler, yazarın aldığı ödüller, romanın yazım ve yayın tarihi, özgün adı ve orijinal dili gibi bilgilerin yer aldığı kitaptaki romanların ilkinin 850 yılında yayınlanan 1001 Gece Masalları, sonun-

cusunu ise Alman yazar Daniel Kehlman'ın "Die Vermessung der Welt" isimli romanı oluşturuyor. Kitaba yazılarıyla katkıda bulunanlar, ölmeden önce hangi kitapları okumamız gerektiğine ilişkin uluslar ve kültürler üstü bir fikir birliği oluşturabilecek benzersiz bir liste üretmek gibi bir iddia içinde olmadıklarını vurguluyor. Zaten bir insanın okuması gereken tüm kitapları içeren bir liste hazırlamanın da mümkünü bulunmuyor. Hem kitap sayısı fazla hem de beğeniler farklı. Kitap, sınırlandırıcı bir liste olmaktan çok, çeşitli ulusal bağlamlarda okumalar yapmaya dair tartışmaları özendirme amacı taşıyor. Ölmeden Önce Okumanız Gereken 1001 Kitap'ın genel editörlüğünü yapan Peter Boxall, kitap üzerinde çalışmanın kendisine kitap sevgisinin ne kadar bulaşıcı olduğunu, kitapların ne çok heyecan, dostluk ve keyif ürettiklerini gösterdiğini söylüyor.

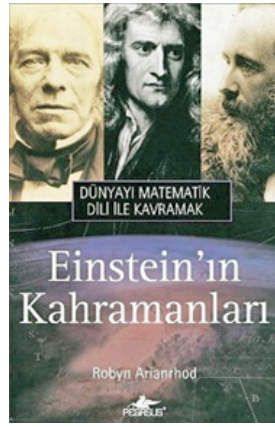
BAĞLAR GÜZELİ ÜZÜM VE ÜZÜM KÜLTÜRÜ

Üzüm insanlık tarihinin en eski ve en kutsal bitkilerinden biri. Ürün yelpazesinin çeşitliliğiyle de, tarımı yapılan bitkiler içinde en zenginlerinden. Öyle bir meyve ki, çekirdeğinde bile şifa var. Bazen çok ucuz bazen çok pahalı bir şarap oluyor. Rakı, votka, konyak, armanyak, grappa, likör, şampanya gibi başka içkilerde de üzüm kullanılıyor. Salata ve soslara lezzet veren sirke de üzümden yapılıyor. Tahinle bir araya geldiğinde geleneksel katıklarımızdan biri olan, pestil, cevizli sucuk, bulama ve köfter gibi bize özgü yiyeceklerin temel malzemesi olan pekmez üretiliyor. Türkiye de üzümün vatanlarından ve ilk kez tarıma alındığı bölgelerden biri... Dünyanın dördüncü büyük asma ülkesi olan Türkiye’de binden fazla üzüm çeşidi yetişiyor. Üzümün hikayesi, üzüm ve üzüm ürünleri üzerine çok sayıda çalışmanın sahibi olan Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölüm Üyesi Doç. Dr. R. Ertan Anlı tarafından kitaba dönüştürüldü. Bilimselliğin gereklerinden taviz vermeden, rahat anlaşılır bir dil ve üslup kullanan Anlı’nın Bağlar Güzeli Üzüm ve Üzüm Kültürü kitabı, okuyanları Anadolu’nun bu vazgeçilmez tadı hakkında bilgilendirecek.

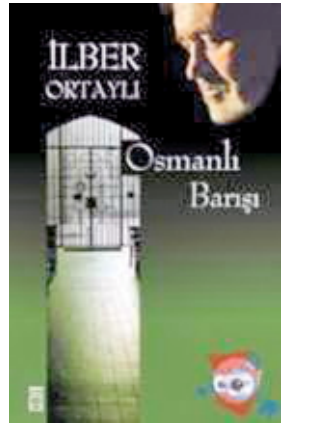
EINSTEIN’IN KAHRAMANLARI

Albert Einstein çağdaş fiziğin babası olarak kabul edilir. Geliştirdiği izafiyet teorisi modern bilimin akışını değiştirmiştir. Onun denklemleri evrenin Büyük Patlama olarak adlandırılan bir patlamayla yaratıldığını gösterir. Her ne kadar onun genel görecelik teorisi kara deliklerin ve Büyük Patlamanın varlığını öngörse de, fizikçiler kara deliklerin merkezinde neler olup bittiğini söyleyemiyor. Einstein’e göre, izafiyet teorisinin altyapısını Isaac Newton, Michael Faraday ve James Clerk Maxwell’in çalışmaları oluşturmuştur. Bu anlamda bilim tarihinin en fazla saygıyı hak eden bilim adamları da bunlardır. Bu isimler matematik dili aracılığıyla dünyayı kavramanın yolunu açmıştır. Dünyanın yeni bir bakış açısı ile görülmesinin ipuçlarını veren bu isimlerin izlerini bilim dünyasının pek çok temel yapıtaşı içinde bulmak mümkündür. Pegasus Yayıncılık tarafından yayınlanan Einstein’ın Kahramanları, bu dört bilim adamının bilim dünyasına katkılarını anlatıyor. Yazar Robyn Arianrhod, Einstein’ın kahramanları olan bu isimlerin yaşam öykülerini tarih ve matematik düzlemi içinde bir araya getiriyor. Kitapta renkli karakterler, tarihsel olaylar ve her şeyin ötesinde doğa gözler önüne seriliyor.

OSMANLI BARIŞI

Osmanlı Barışı, son yıllarda Roma Barışı gibi sık kullanılmaya başlanan bir kavram. İlber Ortaylı, “Osmanlı İmparatorluğu’nun özellikle Balkanlar ve Ortadoğu’da kendini ortaya koymasındır” olarak tanımladığı Osmanlı Barışı kavramını şöyle anlatıyor: “Osmanlı Barışı’nın temelleri İstanbul’un fethi ile atılmıştır. Osmanlı yeni dünya şartlarına intibak eden ve uluslaşmaya geçişi sağlayan son imparatorluktur. Yerel kültürleri yok eden koloni imparatorluklarının aksine Osmanlı İmparatorluğu yerel kültürleri ve küçük hakları da ulus çağına taşımıştır.” Timaş Yayınları tarafından yayınlanan “Osmanlı Barışı” adlı kitapta, “Osmanlı Barışı” kavramı çerçevesinde Osmanlı aydınından hoşgörüyü, Türk aile yapısı ve son asırda uğradığı dejenerasyonun boyutlarından Osmanlı saraylarının 19. yüzyılda geçirdiği değişimlere; Ortaylı’nın “medresenin son güneşi dediği” Cevdet Paşa’nın Avrupa tarihini nasıl okuduğundan Tanzimat’ın tarikatlara bakışına ve tarihten gelen marazi taraflarımıza dek birçok konu yoğun şekilde analiz ediliyor. Tarihçiliği sürekli yapılan bir antrenmana benzeten Ortaylı’nın kitabını, tarihin şaşırtıcı uçlarına açtığı yeni menfezleri olarak da görebilirsiniz.

Selçuk Yaşar'a Bakan Tüzmen'den plaket

Ege İhracatçı Birlikleri tarafından dördüncüsü düzenlenen "2006 Başarılı İhracatçılar Ödül Töreni" çok sayıda davetlinin katılımıyla İzmir Hilton Oteli'nde yapıldı. Ege Bölgesi'nde 2006 yılında en çok ihracat gerçekleştiren firmalara plaketleri Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen ve Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Başkanı Oğuz Satıcı tarafından takdim edildi.

Törende, Yaşar Holding Onursal Başkanı Selçuk Yaşar da "Ege Bölgesi İhracatına Katkı Özel Ödülü"ne layık görüldü. Yaşar, ödülünü Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen'in elinden aldı. Yaşar Dış Ticaret de en fazla ihracat yapan firmalar arasında, canlı hayvan ve su ürünleri dalında ödül aldı.

Pınar reklamları Altın Effie 2007 Ödülü'ne layık görüldü

Pınar, Reklamcılar Derneği ve Reklamseverler Derneği tarafından iki yılda bir düzenlenen Effie Türkiye Reklam Etkinliği Yarışması'nda, Temel Gıda Maddeleri kategorisinde Altın Effie 2007 ödülüne layık görüldü.

Düzenlenen ödül töreninde Pınar adına ödülü Yaşar Holding Gıda Grubu Pazarlama Direktörü Kaan Tanık ve Ürün Grup Müdürü Seda Öner Aksoy aldı.

Kaan Tanık, bir takım çalışmasının ürünü olan ödülün gurur ve mutluluk duyduklarını ifade ederek, Pınar markasının Türkiye'de yer aldığı kategorilerde yıllardır liderliğini sürdürdüğünü vurguladı. Tanık, "Pınar markası tüketicilerimizde güven ve hijyen ile eşanlamalı. Biz bunun da ötesine geçerek tüketicilerimizle duygusal bağımızı güçlendirmeyi, Pınar'ın enerjik ve neşeli yüzünü de tüketicilerimize anlatmayı istedik. Bunu yaparken hem geniş bir portföydeki ürünlerin faydalarını anlatmayı hem de bu ürünlerdeki Pınar kimliğini vurgulamayı istedik" dedi.

32. DYO Resim Yarışması Sergisi Antakya ve Samsun'da açıldı

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından düzenlenen 32. DYO Resim Yarışması Sergisi Antakya ve Samsun'da sanatseverlerin yoğun ilgisiyle karşılaştı.

Antakya'da Yaşar Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu'nun ev sahipliğinde gerçekleştirilen serginin açılışına Hatay Valisi Ahmet Kayhan, Antakya Belediye Başkan vekili Tefik Doğan ve çok sayıda sanatsever katıldı.

32. DYO Resim Yarışması Samsun sergi açılışını da Samsun Valisi Hasan Basri Güzeloğlu ile birlikte yapan Kalpaklıoğlu, sanata gösterilen yoğun ilgiden memnuniyet duyduğunu, DYO Resim Yarışmaları'nın genç yetenekleri Türk resim sanatına kazandırmak adına büyük önem taşıdığını vurguladı.

Samsun Valisi Hasan Basri Güzeloğlu, Yaşar Topluluğu Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu'na bir plaket vererek, Samsun'a bu sergiyi getirdikleri için teşekkürlerini ifade etti. Kalpaklıoğlu, Samsun'da DYO boya bayilerini de gezdi.

Yarışmaya katılan eserler önümüzdeki aylarda Ankara, Trabzon, Van ve İzmir'de de sergilenecek.

“Fırsatlar Ülkesi Türkiye”

YASED tarafından Finans Dünyası ile birlikte organize edilen ve iş, ekonomi ve siyaset dünyasının önemli isimlerini bir araya getiren “Başarıya Giden Yolda Fırsatlar Ülkesi Türkiye” konulu konferans, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın katılımıyla İstanbul Swissotel’de yapıldı. Konferans programında yer alan “Türk İş Aleminin Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarına Bakışı” konulu oturuma, Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu da konuşmacı olarak katıldı. Kalpaklıoğlu konuşmasında; Türkiye’nin global büyümede önemli bir başarı yakaladığını söyledi. Haksız rekabetin yerli yatırımcıya olduğu kadar, küresel sermayeye de zor gelen bir konu olduğu-

nu belirten Kalpaklıoğlu, “Yabancı sermayeli firmaların varlığı yerel rekabeti hızlandırır. Daha yüksek verimliliğe ulaşmak için yerel firmalar kendilerini daha fazla zorlar. Ancak son zamanlarda görülen şirket birleşme ve satın almalarının negatif etkileri de olabilir. Bunun önüne geçmenin yolu etkin rekabet hukuku uygulamalarıdır. Yabancı sermayenin bir ülke için olumlu etkiler yaratabilmesi, ülkenin belirli bir gelişmişlik seviyesine sahip olmasına bağlıdır. Türkiye de bu gelişmişlik düzeyine sahiptir” dedi. Türkiye’nin ve dünyanın önde gelen girişimcilerinin katıldığı toplantının önümüzdeki dönemlerde de yatırımcıları pozitif yönde etkileyeceği belirtildi.

DYO’dan nanoteknolojide muhteşem başarı

Türkiye’nin nanoteknoloji alanındaki ilk ihracatını DYO gerçekleştirdi. DYO’nun nanoteknoloji kullanarak geliştirdiği Nanomat duvar boyaları ve Nanotex dış cephe boyaları Mart ayından itibaren Benelüks ülkelerine ihraç edilecek. Boya Kimya Grubu Ar-Ge Koordinatörü Gülsen Çeliker, “Nanoteknoloji ile üretilen parke verniği büyük ilgi gördü. Havayı temizleyen boyalar da DYO’ya özellikle ihracatta yeni bir çığır açacak. Geliştirdiğimiz ürün dünyada daha önce yapılmamış bir buluş niteliği taşıyor” dedi. Çeliker, bu ürünler sayesinde İngiltere’de büyük bir pazarın doğabileceğini belirtti. DYO’nun ürettiği, aşınma direnci çok yüksek, kendini ışık ile temizleyebilen, yangını geciktiren Nanomat ve Nanotex, Avrupa Patent Ofisi tarafından da buluş olarak kabul edilerek patent almıştı.

Genç Küresel Lider Yaşar Topluluğu’ndan

Yaşar Topluluğu Başkan Yardımcısı Ahmet Olcay Sunucu, Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından “Genç Küresel Lider” seçildi. Sunucu, “Bu durum benim ve bağlı olduğum Yaşar Holding adına son derece gurur verici bir gelişme.

Önümüzdeki beş yıl içinde gruptaki profesyonel hayatım dışında dünyada sağlık, eğitim ve çevre bilincine yönelip çalışmalar yürütmeyi planlıyorum” dedi.

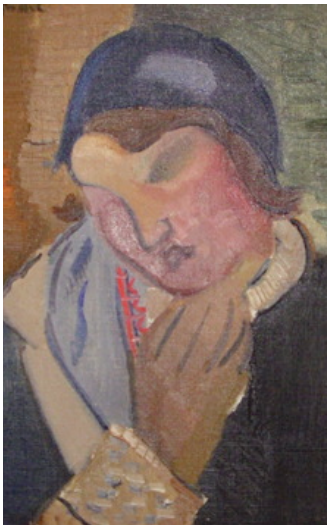
Genç Küresel Liderler, Dünya Ekonomik Forumu bünyesinde 70 ülkeden 4 bini aşkın aday arasından profesyonel başarıları, topluma ve dünyanın geleceğini şekillendirmeye yaptıkları katkıları göz önüne alınarak seçilen 250 kişiden oluşuyor.

Hamit Görele ve Abidin Elderoğlu Selçuk Yaşar Sanat Galerisi’nde

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfına ait Selçuk Yaşar Resim Müzesi ve Sanat Galerisi, Hamit Görele ve Abidin Elderoğlu’nun eserlerine ev sahipliği yaptı.

25 Ocak-24 Şubat 2007 tarihleri arasında düzenlenen sergide, Hamit Görele’nin çoğunluğunda kadın temasının işlendiği 18 yağlıboya resmi sanatseverlerin beğenisine sunuldu.

Görele 1900 yılında Giresun’un Görele ilçesinde dünyaya geldi. Türk resim sanatının önemli yapıtaşlarından biri olan Görele, Türk resmine modern bir kimlik kazandırmak için yorucu ve özverili bir mücadele verdi. 1967’de “Yılın Sanatçısı” ödülüne değer görülen, 1978’de “Devlet Onur Belgesi” alan usta sanatçı 1980 yılında hayatını kaybetti.

Selçuk Yaşar Resim Müzesi ve Sanat Galerisi’nde 8 Mart-7 Nisan 2007 tarihleri arasında ise Abidin Elderoğlu’nun resimleri sergilendi.

Elderoğlu, 1901’de Denizli’de doğdu. Yurtiçinde ve yurtdışında, Madrid, Paris ve Venedik gibi kentlerde birçok sergi açan sanatçı, 1963’te Sao Paulo Bienali’nde “Şeref ödülü”ne, 1966’da Tahran’da İran Şahı “Büyük Ödülü”ne layık görüldü. Türk resminin kuramsal ve düşünsel kavramları üzerine makaleler de kaleme alan Elderoğlu’nun resimleri birçok özel ve resmi koleksiyonda yer alıyor. Sanatçıyı 1974’te yitirdik.

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı’ndan gençlere burs

Eğitim ve kültür alanlarındaki başarılı toplumsal çalışmalarıyla tanınan Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı, bu yıl maddi durumu iyi olmayan 180 öğrenciye burs imkanı sağladı. Burstan, 2006-2007 eğitim yılında üniversitelerin işletme, işletme mühendisliği, bilgisayar mühendisliği, veterinerlik, su ürünleri bölümlerinde ve Anadolu Meslek Liseleri’nde eğitim gören 180 başarılı öğrenci yararlandı.

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı bugüne kadar 4500 dolayında öğrencinin eğitim ve öğretimine katkıda bulundu.

Turkey, a land of opportunities

Recently, in a conference held by YASED, prime minister Recep Tayyip Erdoğan, foreign and local investors, executives and media came together. In this conference it is told that Turkey is a land of opportunities on the way to success and everybody came to an agreement that Turkey has a rising potential.

A positive influence of foreign capital is strongly related with the growth and development potential of a country. Turkey has come to that point. Solid and long term macro and micro economic steps drew the attention of foreign investors to Turkey. Referring to the numbers, we can conclude that for a long time direct foreign capital coming to our country has been about 1 billion dollars and became 9,7 billion dollars in 2005. As of the end of 2006 international capital that came to our country has been 20 billion dollars.

For more than 60 years Yaşar Group makes industrial investments in Turkey. Group has established the first foreign partnerships and made industrial investments. In direct foreign investment, a long term relationship is established with the investor. Global partnership contributes to local partnership as well as local partnership contributes to foreign one. Local partner knows the market, country policy, regulations, local practices. On the other hand foreign partner can bring advanced production and technology and has knowledge about access to international finance resources and general management.

The important result created by new and advance technology is the strenght of human capital. The staying of educated manpower in the country and creating employment for the country's young population is an important contribution.

Today local competition is developed by the presence of global capitals. However we know that foreign capital is worried about the presence of informal economy and sees just competition conditions as a must.

The presence of new foreign capitals and their investment have positive effects on productivity, profitability as well as consumer satisfaction. New resources are formed on behalf of duties and employment. Our young population will benefit from all these developments. On the other hand I believe that as long as local companies adopt institutional management principles, we can make use of global capital resources on higher rates.

Our country and industry proceed to more successful eras. Reforms should continue. There are lots of things to do. Going on our way with consistent strategies will rise the success graphic of Turkey. With our solid and ambitious targets we look towards future with hope.

Yours sincerely

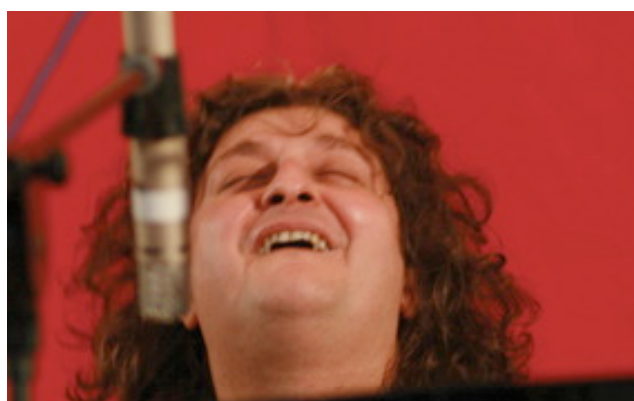

Feyhan YAŞAR KALPAKLIOĞLU
Chairman of the Board

“I am not enigmatic”

Tuluyhan Uğurlu is sui generis. Kabala, Aristoteles, Socrates, Budha, Gospel, Quran, space, andromeda, history, culture.... Anything related to human finds its place in the music and life of Uğurlu. Uğurlu who is mentioned as child genius was accepted to the piano section of İstanbul Municipality Conservatory when he was four. When he was seven, he won the Examination of Child Prodigy of the state and went abroad to have a master music education. After lycee and conservatory he accomplished his education in Vienna Music Academy. He says, "When the other children were playing games I was working for hours to shape my fingers for piano". But he never felt regret: "To be known as child genius never disturbed me. But I always had responsibilities and did not live my childhood. But cosmos is interesting. When you sacrifice at one point, you win at another point."

When he was a graduate student in Vienna Music Academy, he made the most serious decision of his career and decided to play only his own work. In his two albums "Go With God" and "Verses from Holy Books",

he was inspired by Bach, whom he admires much and tells about beliefs. Uğurlu also makes music for documentaries and he gathered his last piano songs together in "Time in Beyazıt" album. At the same period he completed his first symphony "Symphony Turk". In this work he broke ground by using symphony orchestra, janissary band of musicians, instruments of Turkish music and piano together.

Uğurlu says that the synergy of different instruments on stage points to democracy and that the points

where the audience do not care are the most important details. "Every instrument on stage is a person other than their historical roots. The listeners miss a very important detail when they loose themselves with music. There is a complete democracy on stage. If it is a concerto of violin, viola, harp, oboe and piano, piano is there. Horns are there. Tubas, contrabass, cellos are there. 70-80 instruments wake on stage and speak. They tell the harmony of different sounds. It is better to say 'how a nice performance of democracy other than saying how a nice performance of Lizst or Rachmaninoff'".

Since 2003 Uğurlu made another breakthrough and he gives his concerts in historical places other than concert saloons. In this concept he gave concerts in Mount Nemrut, Sirkeci Station, Hattusha, Troja, Dolmabahçe, Yıldız, Çırağan and Beylerbeyi Palaces and Grand Bazaar. On August 26, 2005 he took his piano to 1753 metre high to Kocatepe and played for Atatürk and martyrs. Uğurlu's last album "İstanbul, World Capital" was published in 2006.

Again, new, once again

Did you pay any attention to neighborhoods that have recently become popular? Once famous Ulus and Etiler are not favored any more. Everyone has fallen for Cihangir, Asmalımescit, Tünel and Galata. Do you ever ask yourself why those neighborhoods are popular again? The answer is hidden in the concept called “gentrification”. Gentrification is the invasion of neighborhoods by groups of people with higher socio-cultural levels. After that, real estate values and rents climb up. Thus the area becomes the neighborhood of higher income levels. While the value of the area increases day by day, cost of living in the area goes up as well. The businesses in the area changes and the neighborhood gets a facelift.

“Gentrification” is not only unique to İstanbul. First it was experienced in London and New York in 1960s and Paris, Toronto, Sydney, Mexico and Madrid in 1970s and especially after 1980.

Life in Haliç is renovated

Whatever that belongs to past is more valuable now. An old workshop turned into Women’s Work of Art Library. An old dock and iron work shop turned into Rahmi Koç Industrial Museum. Tobacco plants and depots at Cibali turned into Kadir Has University and Silahtarağa Power Plant turned into culture and art center.

Three different gentrification waves

Gentrification process in İstanbul is experienced in three various waves. The first group consists of Ortaköy, Arnavutköy and Kuzguncuk. It catches comparati-

vely slower in Kuzguncuk and Arnavutköy. In Ortaköy a second wave of gentrification is going on. Intellectuals who moved to the area and settled by purchasing housing, are leaving the area since the trading volume and number of entertainment centers have exploded. The second group consists of Cihangir, Galata and Asmalımescit. Cihangir is different from the others with the scale and pace of the changes experienced. Asmalımescit is going through a similar wave of Ortaköy with the cafes and entertainment centers. Taverns opening up one after the other in Asmalımescit is disturbing the residents living nearby. However, it is uncertain who will win in the area, business owners or residents.

The third gentrification wave in İstanbul is taking place in Haliç coast, especially at Fener and Balat. Fener and Balat are different with the gentrification process going through. The changes taking place here are more organized. Because there are projects organized by UNESCO and UN in the area. Allocated funds are spent to explore the historical buildings. But still the changes are going very slow.

Unnecessary to build new ones!

It is possible to see a sample of the gentrification process experienced in Galata region at TÇ Architecture company of Tuncer Çakmaklı at Yörük dead-end street, neighboring Galata Mevlevihane. The faith of the abandoned building located at the hill from Tünel to Galata, changed when Çakmaklı worked to restore it. The five story building is welcoming art enthusiasts at İnin Art Galery built on the entry and first floors of the building. Çakmaklı has restored the building preserving the historic structure. And TÇ Architecture is located on the upper floors of the building. Çakmaklı states that one of the duties of the architects is to restore and renew abandoned buildings that have historical and artistic values.

Art is back at Şan Theater

Şan Theater which was used as the parking lot of Sur Agop Hospital after the fire it lived, is opening its doors to art once again with artist Haydar Özay’s gigantic İstanbul painting. With İstanbul painting, the largest painting in the history of Turkish paintings with its 5m x 12m size, Şan Theater is meeting with art and it is also a part of the gentrification process in Talimhane, Tarlabası and Beyoğlu.

Grand Bazaar with the new facelift

Grand Bazaar will have a facelift soon. The project is partnered by Governor’s Office of İstanbul, Eminönü Municipality, Province Culture and Tourism Office and Grand Bazaar Craftsman Association. Boutique hotels, restaurants and cafes reflecting Ottoman culture, parking lots and green parks will be built within the project concept.

Photographer of colors

India is a country where people, religious beliefs, language, clothings and climate change at every 40 kilometer. Mehmet Günyeli has been effected by the life style of Indian people, their beliefs, philosophy and thoughts, and so he took his camera, wandered around the streets of India for three years. The result is, lots of colorful and sensitive pictures. Günyeli has photographed the daily life of Indians. People are at the focus point of photographs. Günyeli who says that he likes to capture every moment of life, goes about the streets. He reflects the inner world of people in his photographs. He tells that he took India photographs with an Eastern approach.

Günyeli displayed his India photographs in the building of Darphane-i Amire, Gülhane under the enclosure of “Countries, Cities” project. Photographs displayed are published in the book named “India”. In this project Günyeli treats three different cultures and countries. In his first exhibition he displayed Cuba photographs. The last country in the project is Morocco. Günyeli took photographs in Morocco 15 years ago and these

will be published in 2008. He says that people call him “photographer of colors” and he proves this by his India photographs once more. He defines Indians as compassionate, humane, compound and sincere people. He wants to express India in mystic world by fictions in the photographs and people on the streets.

Günyeli is the chairman of the board of directors of Venüs International Trader. The company founded 25 years ago exports creative and discrete goods. Günyeli’s passion for photography dates back to a longer period. He takes photographs for 30 years and thinks that

it is the only field of freedom for him. “Every day I think about photography. For me dreaming, planning and forming is more important than the moment I take photos. Shoting is the last rank.”

When he goes on a business trip, Günyeli does not carry his camera with him. Cause he thinks that photography is a real profession and should not be carried on hotfoot. Photos should have a discourse and message. “You should make people think. Otherwise you can take good photos but these photos do not have a soul. Projects are very important for me.”

He uses different methods when taking photos. One of them is taking photos without notice. Because when you warn people that you are taking their photos, people put on a mask and be a different person. Another method is creating friendship. When you become friends, the one before you reflects his/her feelings and warmth. Sometimes people react. In Muslim countries, because of the religious beliefs, it is very hard to take photos. Günyeli says that especially in Morocco, it was hard to shot.

78 english summaries

“I am a leader”

He sees himself as a revolutionist... For 15 years he wrote articles in newspapers... Each of his books reached at least 15 editions. He translated 45 plays and wrote about 30 plays. He gives lectures at the universities and corporations about organizational culture and team play. His name is Ali Poyrazoğlu. Poyrazoğlu is a versatile artist, well known with his lectures, plays, articles, puppets and radio programmes. For him, the secret of his success is to combine work and fun. “I am having fun while working. I never get bored” he says. In his play, “Ben Eskiden Küçüktüm” he tells about his affinity to puppets and his passion for acting. “If you love your job, your job will crown you and you can make money” he says.

Together with 35 years of acting experience, he works as a professional instructor for the last 10 years. For Poyrazoğlu, “Business management is an art. In order to be successful you have to be sensitive, creative and visionary. If you want to elevate your corporation you have to act like an artist and consider everything. You have to come up with creative solutions about human management. Business management and art is hand in hand”.

“Acting is an artistic activity. But it also has a commercial dimension,” Poyrazoğlu says. That’s why; you have to be successful both in artistic management and commercial management. “In every sector there are different methods that bring success. We are one of the rare theaters that have no box office problem. Each actor has to learn how to behave like a businessman and each businessman has to learn how to behave like an artist. You have to combine those different

viewpoints. In this sense, we are using some marketing techniques. We are trying to institutionalize the theater. Not only theaters but all the corporations have to act like this. If you can do this, you can be successful in every aspect” he says.

For Poyrazoğlu, the biggest problems in Turkey are education, health and urbanization. “One of the biggest problems of Turkey, together with education and health is urbanization. In other parts of the world, you cannot construct a building anywhere you want. You cannot tear down historical buildings in order to construct a block. You cannot change the silhouette of the city. You cannot disturb the texture of the city. We, as a nation, want to make use of all the advantages of civilization and democracy. But we are unwilling to obey any of the rules. We want a civilized, prosperous and comfortable life but we do not want to obey the rules. We want democracy but we do not want responsibility.”

Design says the last word

Most of you have heard about Marian Salzman. She is among the five most important trend analysers of the world. She created concepts of metrosexual and ubersexual, and she is also known with the term "gastroporn" she introduced to food culture. With this new concept Salzman tells that eating is beyond being a need and became a component of pleasure; that fast food left its place to slow food. As globalization carry the world into similar life styles, cultures put their difference forth with local motifs. Salzman says that food culture is also affected by this diversification. Local tastes, methods, food that remind pleasures of life attract the attention of people more. This perception that is focused on the taste of the food brings the "dining in the dark" concept together. This concept was firstly tried in Paris and Zurich and then spread to Berlin, London and Los Angeles. Customers sit on the table in complete darkness by the help of the waiters and eat their dinner in this dark atmosphere. The aim is to concentrate on just the dinner, nothing else. Up to now there is not any restaurant to apply this concept in Turkey.

In Turkey, compared with the past more people dine outside. With the rise in the number of the malls, more people stop at a mall to eat and shop after work. On the other side in Turkey, the restaurants that are as comfortable as a house and that look like a house developed. Mustafa Toner who is the owner of Toner Architecture says that these changes are parallel to the development of nuclear family in Turkey. The concept of nuclear family shapes design as well as every part of life. Toner says, "Turkey is ahead of many countries in the world especially in the field of restaurant decoration. There are two factors to shape design in Turkey. First is the

customers, second is the competition between the restaurants". Toner emphasizes that function has the priority in his designs: “I believe that a design must be functional firstly. Up to now, in my career I aimed this. Because ‘beautiful’ is very subjective. ‘Right’ is always common for everybody. This is why I give preference to catching ‘right’ other than finding the ‘beautiful’.”

About designing original things Toner says: "When you follow trends a lot, you can copy the things you see in the magazines. And design similar places, places without any identity but trendy. You can leave the cliches of trends and reach distinctive designs. To me the most important element of a design is permanence. The material, the color you use should be permanent and the light should be effective. You cannot expect a paint to last for life. By permanence I mean that surfaces should be designed in a way that can be renewed. If it is clothed with a material, this material should not go out after two years. To me the other important point is light. Recently by light and the use of color, materials can be made more effective. By this way you can reach more permanent results.”

Future will be the corporation's with long term strategies...

Yaşar is a pioneer industrial establishment in Turkey. It is not amazing that they are remembered with İzmir. We are aware of their activities in many fields like paint and chemical industry, food and beverage industry, cleaning papers, tourism and hotel industry, foreign trade. We see part of Yaşar Group's products every day in our houses.

From outside it can be seen like this. When last year Yaşar reflected the changes they lived in the last years, we turned our eyes to the Group to see what is going on. New and radical decisions have been taken; new management perceptions have been carried; and important steps have been taken to succeed in getting out of the bottleneck they got into. Feyhan Kalpaklıoğlu who became the chairman of the board three years ago is one of the most important people in the story of rise, pause, regression and rerise. The other family members keep the pot boiling with the managing board and executive committee together.

In this interview you will meet a different Yaşar Group. You can think that creating dissimilarity is inevitable. But making opinions real is much more important. In this interview you will notice the word "strategy" so often. Kalpaklıoğlu explained the opinion change of Yaşar in details. She defines last year as a year of radical steps, and seems determined to take the same steps in different directions this year too. I asked "Did you guess today?", she replied "I dreamed". I asked if she liked dreaming or not, she replied that everything starts with dreaming. Nearly all my questions about

the companies had global answers.

I asked "Do you spare time for yourself?", she said "Yes", but when she talked about her spare time I concluded that she had said "No": "I do not have an hour or a day for myself. Anybody can spare five minutes for her/himself. You can benefit from five minutes as if you have five hours spare." Kalpaklıoğlu told about her happy hours: "I like to read and listen to music. I read lots of biographies. I read philosophy, history, healthy way of living, environment; in short I read everything. Travelling, seeing new places motivates me. I feel interest in some kind of sports, but I think I am not talented in that field."

Kalpaklıoğlu evaluated 2006: "Yaşar Holding closed 2006 in accordance with the Group's targets. Beginning from 2001 crisis there was a team working for rehabilitation, restructuring and new strategies. One of the targets of this team was to strengthen the financial structure of Yaşar Holding and establish a new structure. And this could be reached by a long term strategy and a profitable performance. The other target was to reach a refreshing point in the relations with the Savings Deposit Insurance Fund. Both the two targets were planned by outside financing. In February 2006 we started to work for these targets and in the last quarter of the year we reached our targets. We closed our debit account with the Savings Deposit Insurance Fund. By the leadership of Dresdner Bank we had a bond issue of 200 million Euro. In 2006 Yaşar Group companies had an assigned performance profitability."

Kalpaklıoğlu says that 2006 was a year of radical decisions: "A long term finance of seven years, five years... We were working with 40-50 financial companies, but we made the system work with 2-3 financial companies and we created net strategies. These were very important. We had an affirmative rating since we satisfied with our targets and strategies. Of course these were not all for 2006. In 2006 we have started new and important projects in different sectors. One of the projects is in the real estate industry. We focused on developing a land of Yaşar Group in İzmir. Thus our Group will work on creating new resources in new fields. In Bornova there is a very important and desolate land where Dyo Paint Plants were first founded. We plan a project which has samples in İstanbul. Presently the details are not clear, we are working on it."

"We feel responsibility for the adjustments of Turkey"

Ankara agency, diplomacy, foreign policy, politics... Can these topics remind you a journalist? Probably most people will reply to this question as Sedat Ergin. For a long time he was the Ankara agency of Hürriyet, for a while he was Washington agency. He is a specialist in the fields of politics and foreign policy. Two years ago when he was appointed as the chief editor of Milliyet, it was believed that he was going to infuse solemnity to Milliyet and make Milliyet a "reference newspaper".

Two years passed since then. We ask him about the changes in Milliyet. He replies: "In two years Milliyet became more coherent with the traditional line. We fight for not making any mistakes in the news, we got ahead of being a reference newspaper, we try to establish a line of respectability and dignity in Turkish media. These were my goals. I cannot say that we performed all these but I can say that we are close to perform all of them."

Ergin compares Milliyet with aircraft carriers and says, "I am not a person to take sudden decisions. The

changes I make happen in a time interval and are noticed later on. Aircraft carriers move slowly. When they move, their maneuvers are not realised. But after a while you should think. My management style is like this. After my appointment, no cutbacks have happened. We made some arrangements by using the human resources of the newspaper."

Ergin defines Milliyet as a newspaper that is read by citizens feeling responsibility for the society, country that they live in, for democracy, republic and for humanity and adds, "As Milliyet we feel responsibility for the adjustments of Turkey."

We asked Ergin about the difference between being a journalist and managing a newspaper, he said: "It would be very easy if my only task was to evaluate the news. The basic duty of a chief editor is to impersonate a newspaper. This is a job of adjustment. A newspaper should be like a person. It should have a certain character. People should guess its attitudes, reactions. Moreover a chief editor should deal with the advertisement policies. Then there are administrative duties. I am responsible for the human resources and their advance. I am also in the executive committee of the newspaper. I am responsible for the profit of the newspaper. Being a good journalist is not enough to be a chief editor. You represent the newspaper. You cannot finish your work in 24 hours. Every day I feel that lots of things are not finished, they are half."

She chose music

Ayvalık, an Aegean region town, became scene to an international study in the field of classical music education since 1998. In classes held every summer in Ayvalık International Music Academy, foreign and local students come together with foreign and local masters in classes for 10 days and improve themselves.

At the beginning, courses of string instruments and clarinet were opened but as the academy developed classes of guitar, harp and composing were also opened. In 2006 in the writing workshop with Pınar Kür, the relation between music and literature is explicated.

Professor Filiz Ali, who is a pianist, musicologist and music critic is the founder and the coordinator of the academy. She is also the daughter of Sabahattin Ali who is a very important writer of Turkish literature. She explains the foundation of the academy in Ayvalık relating to her family. Her father's family is from Ayvalık. After her father's death she leaves Ayvalık behind. Years go by. Time for her retirement comes. She decides to settle in Ayvalık after her retirement and buys an old house there. As she thinks about opening an international masterclass in Ayvalık, she learns that our world famous violin artist Ayla Erduran thinks the same. She asks her friends in Ayvalık about a place to open a masterclass of 10-15 days. Şahin Alpay, a journalist from Ayvalık says that "Ümit Boyner is my niece, call her". And then Filiz Ali calls Ümit Boyner, whom she has never met. Boyner says "Yes" for he project and the project begins. They start working in a house of Ümit and Cem Boyner. Today students from all over the world come to attend the masterclasses of Inter-

national Music Academy in Ayvalık.

About the affects of music on people Filiz Ali tells: "The affect of music on people is known since Pitagoras, ancient Greek. In our culture also curing by music is known. But music can also be used in a reverse point. Because melodies have different affects on body. When you listen to a certain music you get excited or your eyes are filled with tears. These are music without words, only sounds draw you to some thoughts and activities. For example I think that techno music is harmful on the body, because it has a reverse affect. This music is disadvantegous on the heart beats. But African rythms, Indian rythms are so good that they create different, very well affects on a person's soul and body."

Lights of loneliness

Turkey is surrounded by seas. The country has 8.500 kilometers of coastline. This is 3 times bigger than land borders. Emre Ermin travelled all the coastlines, including the islands and returned with the stories of the lighthouses. Lighthouses are one of the symbols of romanticism. Their blinking lights remind us loneliness and far away places. But for the seamen they are loyal friends which represent hope. In his book "Yalnızlığın Işıkları Deniz Fenerleri" Ermin tells the stories of 50 of the 433 lighthouses in Turkey. In his book, he also tells about the stories of "lighthouse families" which operate the lighthouses.

Ermin says, he had a crush on the lighthouses since childhood and with this project he could materialize his childhood dreams. "Yalnızlığın Işıkları Deniz Fenerleri" is the first book about the lighthouses of Turkey. In order to write this book, Ermin made troublesome journeys from Hopa to Anamur, from İğneada to Kuşadası.

History of the lighthouses

The oldest lighthouse was built 7 MC in Siegon (Kumkale) in Çanakkale. Alexandria Lighthouse, which is

one of the seven wonders of the world, was built in 280 BC at the Pharos Island by Sostrates of Knidos. This lighthouse, with the height of 135 meters, is still the highest lighthouse built in the world. It was damaged by tremors in 365 and 1303 A.D. The final collapse came in 1326. The Colossus of Rhodes is not actually a lighthouse. But it was used to guide the ships entering the Rhodes harbor. French sculptor Auguste Bartholdi was inspired from Colossus of Rhodes while building the Statue of Liberty.

The first lighthouse of the Ottoman era is the Fenerbahçe lighthouse. The lighthouse was built in 1562, at the period of Sultan Süleyman the Magnificent. Ahırkapı lighthouse was built in 1755, at Sultan 3. Osman period. In 1. Abdülhamit period, the duty to operate the lighthouses began to be transferred from father to son. This tradition is still followed today. During the 1853-1856 Crimean War and subsequent years, many lighthouses were built in order to guide the French and British warships going from Marmara to Black Sea. Anadolu, Rumeli, Karaburun, Yeşilköy, Çimenlik, Kumkale and Gelibolu lighthouses were built in this period.